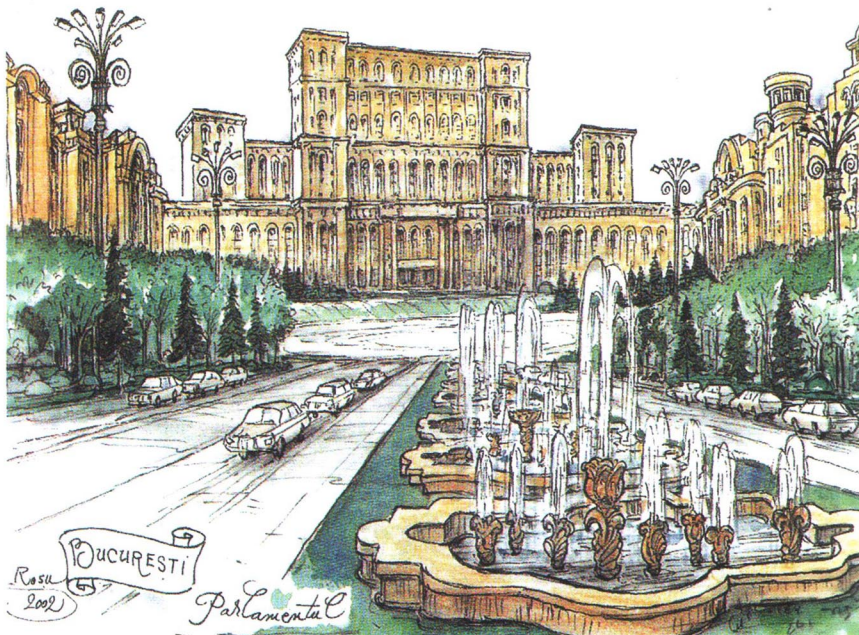

PERISCOP

Anul IV • Numarul 1 (17) Ian - Mar 2012

PUBlicație EDITATĂ DE
ASOCIAȚIA CADRELOR MILITARE
ÎN REZERVĂ ȘI ÎN RETRAGERE
DIN SERVICIUL DE INFORMAȚII EXTERNE

**Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor acestora
și nu reflectă neapărat opiniile și poziția Asociației Cadrelor Militare
în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe.**

...Politica externă nu este ca o mașină fără șofer care continuă să meargă singură pe drumul pe care trebuie să-l urmeze ... elementul personal joacă un rol mult mai mare decât a fost determinată România să creadă...Am dorit o politică de independență pentru România. Pot declara în mod ferm că, atâta timp cât am fost ministru al Afacerilor Străine, nu am primit niciodată ordine din afara frontierelor”.

Nicolae Titulescu

PERISCOP

Anul V · Nr. 1/17 · Ian - Martie 2012

**Publicație trimestrială a Asociației Cadrelor Militare în
Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe**

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC :

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU

Academician Dinu C. GIURESCU

Prof. univ.dr. ing. Ștefan IANCU

Prof. univ. dr. Mihai MIRON

Prof. univ. dr. Viorel ROMAN

– Universitatea Bremen, Germania

Prof. univ. dr. Emilian STANCU

REDACȚIA :

Redactor - șef :

Ioan Popa

Secretar general de redacție :

Dan Sulugiuc

Colegiul de redacție :

G. Bărbulescu , A. Botez,

I. Constantin, V. Dumitru,

D. Ionescu, M. Manea ,

C. Mitran

P. Neghiu , I. Pavel

Grafica :

Dumitru Roșu

Tel/fax :021.210.99.36; www.acxie.ro

e-mail : office@acxie.ro

SUMAR

EDITORIAL

Noi paradigme europene.....	7
<i>In sens strategic, 1990-2007 au fost " ani de vacanță", evoluțiile pozitive, ca substanță și implicații fiind mai importante și mai numeroase decât cele negative. România a beneficiat din plin de acești ani, devenind membră a NATO și UE, dezvoltându -se economic (PNB fiind astăzi de trei ori mai mare ca cel din 1990), afirmându -se internațional. Dintr-o țară izolată atât în Est cât și în Vest, România a revenit în comunitatea internațională. (Iulian Fota, consilier prezidențial)</i>	

SERVICII SPECIALE

Cazul Hanssen – o abordare didactică (III)	13
<i>Trăgând linie, atât Hanssen cât și Pacea răman trădători de țară, indiferent de regimul politic din țara fiecăruia, indiferent de omul aflat în fruntea statului respectiv la momentul producerii faptei. Cum, de altfel, au constatat instanțele penale din cele două țări, în cazul fiecăruia. Nuanțele motivaționale care-i diferențiază nu sunt relevante, într-o atare analiză. (Petru Neghiu)</i>	
D.G.S.E. - Un serviciu de spionaj: atribuții, personal, bugete... ..	18
<i>Un Serviciu special, care are o prezență permanentă acolo unde canalele diplomatice nu mai pot fi folosite, situație pentru care secretul mijloacelor și metodelor folosite și al obiectivelor urmărite trebuie să fie maxim pentru a garanta protecția, propria securitate a agenților. (N. Petru)</i>	
CIA–acoperirea ofițerilor de informații nu poate fi restrânsă sau limitată	23
<i>În funcție de nevoile muncii specifice și de situația operativă din obiectivele cercetate informativ, ofițeri ai Agenției Centrale de Informații (CIA) folosesc ca instituție de acoperire orice structură, militară sau civilă, privată sau de stat, laică sau religioasă... din societatea americană. (A.Omeag)</i>	

CULTURA DE SECURITATE, CULTURA POLITICĂ

Generalul Iulian Vlad – erou sau trădător?	25
<i>Generalul Iulian Vlad n-a acceptat lanțurile grele ale duhovniciei și soborniciei moscovite, nici obediența față de a treia Romă, plătind, pentru aceasta, în final, cu 4 ani de pușcărie. Pentru că l-a trădat pe Brucan. Pe de altă parte, el a reușit să împiedice izbucnirea unui război civil. Pentru asta, generalul Vlad este un erou al neamului. (Viorel Roman)</i>	
Operațiunea nazistă "Saltul cel lung"	28

Gevork Vartanian este considerat agentul sovietic care a avut cea mai mare responsabilitate în zădărnicierea complotului lui Hitler. El era fiul unui experimentat spion sovietic de origine armeano-iraniană care opera în clandestinitate de decenii la Teheran, sub acoperirea unui comerciant de succes. (V.D.Fulger)

Proiectul GUNMAN.....33

Atacul asupra mașinilor de scris a constituit o sursă profitabilă de informații pentru sovietici. Se pune întrebarea de ce nu au reușit atâta timp specialiștii americani să le detecteze. Un prim răspuns este acela că foloseau aparatură tehnică depășită și inadecvată. O altă cauză importantă a fost aceea că sovieticii s-au dovedit a fi un inamic deosebit de inventiv și de șiret. (Alecus Fărau)

Este nevoie de o istorie a spionajului românesc37

La un post de televiziune s-au exprimat o serie de "aprecieri" și acuzații veninoase despre activitatea de informații externe, fără să se țină seama de adevăr, de realitate. De asemenea, se afirma despre evenimentele din decembrie 1989 că "poporul român nu a avut nicio contribuție", că "totul s-a făcut de forțe externe". De aceea am ferma convingere că trebuie să scriem o istorie, despre spionajul românesc, poate un Compendiu, format din texte separate dar unite într-un sistem cronologic și pertinent. (Petre Dumitru)

Bolșevicii și serviciile secrete40

Lucrarea „Mecanisme de putere ale regimului totalitar comunist în perioada bolșevismului. Impactul în Basarabia și Transnistria”, scrisă de colegul nostru Ioan C. Popa, reprezintă un efort necesar pentru a înțelege mai bine modul intim de funcționare a unui regim totalitar de tip bolșevic, rolul cu totul special acordat activităților clandestine ale serviciilor secrete și Cominternului (o structură de acoperire a spionajului sovietic) subordonate unor obiective politice care declarativ erau dedicate „fericirii omului” dar, în fapt, au instaurat una dintre epocile cele mai sângeroase din istoria popoarelor. (Dan Sulugiuc)

Foștii spioni și responsabilitatea cuvântului44

La noi despre serviciile secrete poate scrie oricine orice, fără să fie măcar tras de urechi, prin Occident lucrurile stau puțin diferit, ceea ce înseamnă că suntem încă departe de ceea ce se cheamă cultura de securitate și statul guvernat de principiile sacre ale democrației. (A Omeag)

Secret și transparență.....48

O realitate cu valoare de axiomă, învederată de istorie și consacrată în viața internațională, atestă incontestabil că un stat care se respectă și conștientizează în cel mai înalt grad uriașa răspundere ce-i revine pentru asigurarea identității naționale și dăinuirii sale în timp, pentru apărarea și promovarea consecventă a interesului național, organizează, perfecționează și adaptează continuu serviciile de securitate internă și externă. (Mircea M.Dabija)

Patriotismul, simțământ și faptă..... 53

Există două feluri de dragoste față de patrie. Pe de o parte, a patrioților constructivi, cei care își iubesc patria fără să denigreze alte țări. Ei sunt activi din punct de vedere politic și social. Pe de altă parte, a naționaliștilor, care preamăresc țara lor și în același timp blamează străinii. Ei sunt șovini și ostili străinilor. (Mircea Iordănescu)

Condamnat pentru activitatea misionară din Transnistria: Mitropolitul Visarion Puiu în vizorul Securității Poporului în perioada Exilului.....58
Despre Visarion Puiu a fost interzis să se scrie sau să se vorbească până la evenimentele din 1989. Aceasta ca urmare a condamnării lui la moarte, în contumacie, de către Tribunalul Poporului din București în 1946 și a caterisirii lui, la presiunea politică a celui regim, de către Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în 1950.(Dumitru Stavarache)

ANALIZE POLITICO –STRATEGICE

Geoplitica Europei Răsăritene: Vor pleca rușii din Transnistria ?62
Agencia americană de analize geopolitice Stratfor nu are nicio îndoială că Transnistria va rămâne în aria de influență a Moscovei, iar prezența militară a Rusiei se va menține, în timp ce Tiraspolul nu va accepta reintegrarea. (Ioan Popa)

Argentina, criză și recuperare.....67
Creșterea în ritm fără precedent a datoriei externe. Privatizări făcute într-o febră ce a mistuit în focul ei acumulările mai multor generații și a lăsat pe străzi sau a gonit din țara lor milioane de oameni. Hoții la lumina zilei. Minciuna ca exercițiu politic. Trădarea ca abilitate rafinată și capacitate de adaptare. Disoluția instituțiilor și consolidarea găștilor. Pierderea identității partidelor care, prin programe și practici, ajung să se confunde. Parlamentul – exponat într-un muzeu fără vizitatori. Sindicatele – gazete de perete necitite de nimeni. Mass-media – o prostituată trecută aflată în căutare disperată de clienți. Invazie de străini, sub numele de oameni de afaceri, veniți din țările lor pentru a face tot ce nu le era permis acolo.E vorba de Argentina anilor '90. (Ovidiu M.Curea)

Câteva considerente privind România și geopolitica regiunii Mării Negre. (Partea a II-a)76
După succesul extinderii UE și NATO în Europa Centrală și de Est, care va continua cel mai probabil și în Balcanii de Vest, dar confruntându-se cu o Rusie tot mai agresivă și cu temerile privind stabilitatea din Orientul Mijlociu, strategii americani sunt preocupați de necesitatea acordării unei atenții sporite Regiunii Mării Negre și a unei abordări strategice mai consistente a acestei zone. (A. Botez)

Dezmembrarea Iugoslaviei și impactul sfârșitului comunismului.....85
Comunismul a căzut, dar pentru Republicile Federației Iugoslave aceasta nu reprezenta decât o perdea de "fum" în spatele căreia interesele occidentale pregăteau o nouă tablă de șah care să schimbe configurația regiunii. În spațiul iugoslav, problema la ordinea zilei era separarea și, implicit, dezmembrarea statală și nu transformările postcomuniste. (Ambasador dr.Vasile Leca)

România și regimul strămtorilor95
Despre cele două strămtori în cauză – Bosfor și Dardanele – marele diplomat Nicolae Titulescu obișnuia să spună că sunt „inima Turciei”, dar în același timp și „plămânii României”.(Dan Bărbuț)

Occidentul și „PRIMĂVARA ARABĂ”: Continuitate sau ruptură ?.....101
Fără a sugera că primăvara arabă este un fenomen cu o singură cauză, se cuvine amintit că aceasta a survenit într-o perioadă de criză financiară globală ale cărei

efecte și ramificații au aruncat o parte crescândă a populației mondiale în condițiile precarității, șomajului și dezmoștenirii sociale. Aceasta impune necesitatea unei regândiri a fundamentelor înseși ale sistemului mondial și pe cele de asistență pentru țările Sudului. (Ambasador prof. Dumitru Chican)

MEMORIALISTICĂ – CONSEMĂRI

- Arc peste timp. Acad. Dinu C. Giurescu la 85 de ani.....105**
În marea familie a istoricilor noștri de seamă se individualizează pregnant neamul Giureștilor – o seminție fabuloasă în trecutul și prezentul românilor: trei generații de mari istorici din tată în fiu, toți membri ai Academiei Române: Constantin Giurescu (1875-1918), Constantin C. Giurescu (1901-1977) și Dinu C. Giurescu (n. 1927). Acestuia din urmă îi dorim mulți ani de aici încolo pe care să-i petreacă sub aceeași mirabilă pecete a istoriografiei românești. (Ion Pavel)
- Capriciile cuplului Raisa și Mihail Gorbaciov.....109**
În interviurile acordate unor publicații, general-maior în rezervă Valeri Veliciko relatează câteva întâmplări din activitatea sa în serviciile sovietice, atitudinea pe care o aveau oficialii față de acești lucrători, precum și pretențiile lor, uneori absurde, care trebuiau îndeplinite întocmai și fără comentarii. (Leontina Radu)

MOZAIC

- Revolte din Orientul Mijlociu sub lupa analiștilor.....115**
„Primăvara arabă sau chipurile lui Ianus”, lucrarea distinsului nostru colaborator, ambasador profesor Dumitru Chican este o analiză pătrunzătoare, în timp real, a evenimentelor fierbinți din Orientul Mijlociu în cursul anului 2011. O lume complexă și o civilizație plină de farmec, pentru care autorul ne oferă și un extrem de util îndreptar printr-o altă carte – „Mic lexicon al Orientului Mijlociu”. (Ion Zaporozjanu)
- De ce nu putem gândi la fel117**
Nu sunt impresionat de cultura altora , am avut aici , și sub comunism o cultură serioasă , o școală serioasă , un popor serios, de aceea, ați făcut carieră acolo unde ați ajuns . Pentru că știați carte ! Am ascultat și am comentat situația la diferite întâlniri cu colegii ziariști din afară . Cei mai mulți dintre studenții mei știu mai mult despre Shakespeare , Apollinaire , Goethe , Mozart sau Hemingway decât mulți conaționali ai lor . Am ținut conferințe acolo și am putut afla nivelul general de cunoștințe al studenților, dar și al profesorilor . Mi-e frică să nu ajungem ca ei . (Mihai Miron)
- DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR-SIE.....119.**

NOI PARADIGME EUROPENE

Într-un număr anterior împărtășeam cititorilor temerea mea că “vacanța s-a sfârșit”. Prin această sintagmă înțelegeam sfârșitul anilor buni, de după încheierea Războiului Rece, marcați de predictibilitate, de evoluții liniare și de pace. În ciuda unor evenimente nefericite dar locale, precum Transnistria sau războiul din fosta

Iugoslavie, pentru Europa Centrală și pentru România 1990-2007 au fost ani foarte buni, marcați în special de evoluții pozitive: încheierea războiului rece, dezvoltare economică și democratică, lărgirea spre Est a NATO și UE. În sens strategic au fost “ani de vacanță”, evoluțiile pozitive, ca substanță și implicații fiind mai importante și mai numeroase decât cele negative. România a beneficiat din plin de acești ani, devenind membră a NATO și UE, dezvoltându-se economic (PNB fiind astăzi de trei ori mai mare ca cel din 1990), afirmându-se internațional. Dintr-o țară izolată atât în Est cât și în Vest, România a revenit în

comunitatea internațională.

Afirmația dintr-un număr anterior al revistei *Periscop* era bazată în special pe analiza evenimentelor din 2008-2010. Încercând să înțeleg implicațiile războiului din Georgia și ulterior ale primului val al crizei economice, mai degrabă instinctual decât rațional am înțeles că am intrat într-o altă etapă de dezvoltare a relațiilor internaționale. Evoluția relațiilor internaționale, ulterioară anului 2008, a arătat că, de fapt, transformările sunt mult mai profunde, Europa fiind un capitol dintr-un dosar mult mai larg. Anul 2010 a adus mai multe evoluții unice în ultimii 40-60 de ani. Tensiunile dintre Turcia și Israel au fost cele mai intense din ultimii 60 de ani, de la crearea statului Israel. Și asta în contextul în care cele două state avuseseră pentru o lungă perioadă de timp o relație strânsă, strategică. Pentru prima dată de la al Doilea Război Mondial o țară europeană, Franța, a decis să vândă armament strategic Rusiei, demers ce a îngrijorat mai multe state membre NATO. Tot pentru prima dată de atunci a fost și vizita în insulele Kurile a unui șef de stat rus.

Tensiunile dintre Coreea de Sud și cea de Nord, de asemenea, au fost cele mai intense de la terminarea războiului coreean.

Ce anume se ascunde în spatele acestor evoluții ? Cât de tare dă în clocot oala de presiune a politicii mondiale ? Ce implicații vor fi pentru România? Anul 2011 a adus și el evenimente unice. Am avut în primul rând evoluțiile din Africa de Nord, cele mai semnificative schimbări și transformări de la retrasarea granițelor regiunii, imediat după Primul Război Mondial. Denumite într-o primă fază sub eticheta “ primăvara arabă “, speranțele într-o democratizare rapidă fiind mari, etichetate apoi ca “trezirea arabă”, implicațiile acestor transformări sunt încă departe de a fi clare. Tot în 2011 am avut trecerea unei nave militare iraniene prin Canalul de Suez , prima de acest fel din 1979. După 30 de ani își schimbă Egiptul atitudinea față de Iran? O astfel de decizie ar avea consecințe asupra Arabiei Saudite, vulnerabilizând-o în fața Revoluției Islamice.

Și în fine dar nu în cele din urmă, toate aceste evoluții regionale pot fi analizate într-un nou context global pentru că și globalizarea a intrat într-o nouă etapă, evoluând de la globalizarea economică la cea politică. Ani de zile globalizarea a avut în special o dimensiune economică. Financiar și economic, tehnologia și comunicațiile au integrat în special piețele și au internaționalizat producția. Pe de altă parte , în paralel cu evoluțiile din Europa Centrală și de Est mai avea loc un fenomen relevant. Învățând lecțiile modernizării de la occidentali, mai multe părți ale Planetei, în special în Asia, au decis transformarea economiilor lor și participarea activă la globalizare. China, India, Coreea de Sud , Brazilia , Indonezia, Mexic , Turcia și-au intensificat ritmul de dezvoltare economică, devenind economii emergente, recuperând astfel în bună parte decalajul față de Vest. În acest fel, noile baze economice le-a permis să fie mult mai active și în politica externă, afirmându-și noi pretenții regionale sau chiar continentale.

În plus, criza economică din 2008-2011 a afectat mult mai mult Occidentul, în special UE decât Asia. Astfel că în acest moment suntem martori la un alt fenomen istoric. După 500 de ani de dominație economică a Vestului asistăm la convergența Pacificului cu Atlanticul. De fapt cu Atlanticul de Nord, cu SUA și UE. China a devenit în 2011 a doua economie a lumii , profitând de faptul că are un ritm de creștere mult mai mare decât oricare țară occidentală. În 2011, Turcia a avut cel mai mare ritm de creștere din toată lumea, economia dezvoltându-se cu 9,6 % . America de Sud a identificat noi rezerve de petrol și gaz fiind posibil să asistăm, conform lui *Wall Street Journal*, la începutul mutării centrului gravitațional al petrolului din Orientul Mijlociu în America Centrală și de Sud. Având o altă potență financiară, cu mult mai mare decât baza economică, țările emergente, în special BRICS-ul vor dori și mai multă influență politică, vor dori să aibă un cuvânt de spus

asupra modului în care se va încerca gestionarea globalizării. Vor dori să echilibreze influența Vestului. Astfel **globalizarea economică trece într-o nouă etapă de globalizare, cea politică**. Occidentul trebuie să împartă arena cu Asia, unii analiști vorbind deja de “asian century “ sau de “chindian century “ .

Revenind la continentul european , analizând evenimentele din ultimii ani, ideea de sfârșit al vacanței se conturează și aici foarte bine. Sunt astăzi în măsură să aduc noi fapte în susținerea tezei mele, focalizându-mă pe noile paradigme ale Europei .

Timp de 65 de ani, relația Vest-Est a fost principala paradigmă europeană de securitate, principalul mod de a înțelege Europa . Sub această etichetă au fost analizate relațiile dintre NATO și Tratatul de la Varșovia, relațiile SUA atât cu URSS cât și cu UE, dar și relațiile din interiorul lumii comuniste. Între Est și Vest s-a desfășurat competiția strategică și ideologică, între Est și Vest au avut loc principalele crize și confruntările indirecte.

Paradigma Vest-Est a marcat evoluția relațiilor internaționale din Europa și după 1990, după sfârșitul Războiului Rece. Sub ambele sale aspecte, lărgirea spre Est a organizațiilor occidentale, NATO sau UE, și relațiile noului Occident cu Rusia, paradigma a continuat să fie relevantă. Și va continua să fie relevantă cât timp relația dintre Rusia și țările NATO nu se bazează pe încredere și pe garanții reciproce de securitate.

Următorii ani vor fi foarte interesați, în sensul chinezesc al proverbului , pentru că dincolo de paradigma Vest-Est apar paradigme noi, unele dintre ele poate chiar mai complicate și mai periculoase. Acestea sunt :

- Germania, câștigătoarea crizei economice ;
- Noua competiție britanico-germană ;
- Tripolaritatea europeană ;
- UE și gestionarea globalizării ;
- China , putere europeană ?
- Paradigma Nord-Sud .

Germania este în acest moment cea mai puternică economie europeană, printr-o foarte inteligentă strategie păstrându-și baza industrială și competitivitatea

ridicată. Continuă să fie o economie AAA, cea mai apreciată categorie. Nu este un hegemon, neavând suficientă putere militară și nici voința politică sau suportul public pentru un astfel de efort. Incertitudinile legate de viitorul euro temperează și ele ambițiile germane. Dar în mod cert este cea mai importantă țară a UE, este un “*primus inter-pares*”. Are o relație specială cu Rusia, așa cum acum își contruiește o relație specială cu China. Datorită tuturor acestor aspecte, de facto Germania poate conduce UE, economic fiind chiar rugată să facă acest lucru. Relevant în acest sens este și discursul din Berlin al ministrului polonez de externe. Știm cum a funcționat UE cu motorul franco-german. Cum va funcționa o Uniune dominată de Germania ?

Creșterea Germaniei agită elitele britanice. Fidelă politicii sale de echilibru european, elita britanică începe să devină preocupată, suspectând o posibilă inițiativă germană de preluare a conducerii în UE. Reprezentativ în acest sens este și recentul articol al lui Julien Lindey French “*Why Britain can never accept German leadership*”, publicat pe 18 ianuarie 2012 sau polemica indirectă a celor doi foști conducători de guvern, prim-ministrul Gordon Brown și cancelarul Gerhard Schroeder, din toamna anului trecut. Chiar dacă, istoric, această situație nu este întâlnită pentru prima dată, particularitățile acestei posibile competiții o fac să fie relevantă pentru înțelegerea relațiilor internaționale. Britanicii spun că ar fi de preferat un parteneriat germano-britanic, după economia germană a doua mare economie fiind cea britanică. De altfel, în perspectiva următorilor ani, din patru economii europene (Germania, Marea Britanie, Franța și Italia) aflate în top 10 global, în 2040 doar primele două își vor păstra apartenența la acest exclusivist club. Celelalte vor fi înlocuite de țări asiatice sau sud-americane. Dar dacă acest lucru nu va fi posibil, putem presupune că Marea Britanie nu va ezita în a se angaja în contrabalansarea Berlinului. Refuzul de a sacrifica sau dilua importanța economică a City-ului în favoarea Frankfurtului este un argument. Cel mai important centru financiar al Europei, alături de relația specială cu SUA, este vital pentru participarea la globalizare.

A treia paradigmă nouă în Europa este tripolaritatea creată prin ascensiunea Turciei. În primii 10 ani de după încheierea războiului rece Europa a fost unipolară, Bruxellesul dominând economic și politic datorită destrămării URSS și prin prisma multiplelor dificultăți ale Rusiei lui Elțin. O dată cu venirea la putere a președintelui Putin, prin refacerea autorității statului rus și a bazei sale economice, în special datorită prețurilor mari la petrol și gaz, Rusia a putut balansa Bruxellesul. Prin mijloace politice, mai mult sau mai puțin acoperite, prin asistență economică sau chiar prin folosirea forței militare (Georgia 2008), Rusia și-a recuperat o parte din influența ei imperială, creând o nouă bipolaritate europeană. Turcia s-a afirmat în ultimii ani, profitând de o superbă creștere economică, de o inteligentă politică externă în Balcanii de Vest, Asia Centrală sau Africa de Nord și de potențialul său

militar (a doua armată din NATO). În toate aceste regiuni nu poate fi dezvoltată o strategie internațională serioasă fără acordul și participarea Turciei, care nu s-a sfârșit să conteste inclusiv influența unor state importante precum SUA sau Israel. Pe măsură ce eșecul politicii de aderare a Turciei la UE va fi din ce în ce mai vizibil, Turcia nu se va sfîși să-și afirme interesele, atât pe relația cu Bruxellesul cât și cu Moscova.

A patra paradigmă este legată modul în care UE se va raporta la globalizare, păstrându-și avansul tehnologic și economic, continuând să fie relevantă internațional, în special prin prisma noului joc Asia-Pacific. Aceasta este una din marile dezbateri intelectuale. Globalizarea a fost pentru multe decenii un fenomen preponderent occidental, oferind țărilor UE, mai ales celor cu puternice exporturi multiple avantaje. Globalizarea a permis UE să se dezvolte și să crească, atât politic cât mai ales economic. Globalizarea susținea dominația occidentală asupra sistemului internațional. Astăzi situația s-a schimbat. Învățând lecțiile modernizării de la americani și europeni, chinezii, indienii, brazilienii sunt din ce în ce mai capabili să concureze și să câștige. Având avantajul competitiv al demografiei și al salariilor mici, Asia s-a ridicat economic, reechilibrând balanța globală a puterii economice. În 2011 China a devenit , oficial, a doua economie a lumii. UE va trebui să răspundă provocărilor globalizării acționând unită. Dar ca să rămâi relevant, într-o globalizare dezoccidentalizată, nu este atât de simplu. Experiența istorică și aptitudinile strategice diferă. Germania este o putere predominant teritorială și economică, având o abordare mai degrabă temperată. După lărgirea UE, alături de Austria fiind marile beneficiare și-a dezvoltat o relație specială cu Rusia, pentru a-și asigura atât accesul la resurse naturale și forța de muncă ieftină, cât și o eventuală piață de desfacere. A fost la un pas să opună veto la ONU, în cazul rezoluției privind Libia. Pe de altă parte, Franța și Marea Britanie sunt puteri maritime, păstrându-și încă un număr de baze navale pe traseul comercial Marea Mediterană-Suez-Oceanul Indian – Oceanul Pacific. Au acționat împreună în Libia, sprijinite de SUA. Care viziune va predomina în final? Va avea UE vreo relevanță în nevoia de a gestiona globalizarea și ascensiunea Asiei ?

Discuția despre China și relevanța ei europeană este legată de cea despre globalizare. Potența economică este suficient de mare pentru a încerca să-și mărească relevanța în Europa. Semnele unei astfel de abordări au apărut încă de acum câțiva ani, când Beijingul s-a oferit să ajute financiar R. Moldova sau Belarus. Interpretarea dată la acel moment era legată de o potențială concurență pe care China "îndrăznește" să o dezvolte față de interesele Rusiei în spațiul ei tradițional de influență, fosta CSI. Ulterior, imensele rezerve valutare și criza datoriei suverane din Europa a împins tot mai multe țări europene să caute sprijinul economic și financiar al Beijingului. Aici am avea chiar o premieră istorică, fiind pentru prima

dată după mai multe sute de ani când Occidentul umblă să se împrumute pe spații non-occidentale. Prezența europeană a Chinei se manifestă și prin investițiile din ce în ce mai consistente, precum miliardele investite în Grecia, mai ales în portul Pireu. Dacă această prezență economică sporită va fi transformată în influență politică, rămâne de văzut. Dar pentru prima dată în ultimii 2000 de ani China are relevanță directă în afacerile europene.

În fine, o ultimă paradigmă este cea Nord- Sud, cu o dublă dimensiune: economică și migrație. Toate economiile sudice, Grecia, Italia, Portugalia, Spania și chiar Franța sunt marcate de datorii mari și competitivitate scăzută. Nordul Europei este mai muncitor, mai econom, mai competitiv. Senzația că Nordul finanțează ineficiența Sudului este din ce în ce mai puternică. “The people of the **North of Europe** will don’t want to bail out the people of the **South of Europe**”, comenta BBC World News pe 24 iunie 2011. În timp ce în Germania salariile nu s-au mai mărit de 15 ani, grecii încasau 14 salarii anuale. Tot Nord-Sud este și problematica migrației. Veniți din nordul sărac al Africii sau dinspre Orientul Mijlociu, adică din Sud, imigranți ilegali pătrund în UE prin Grecia, Italia sau Franța, dar au de multe ori ca destinație finală Olanda, Belgia, Danemarca sau țările nordice. Nu este o întâmplare că Danemarca a introdus unilateral controale la frontieră, în pofida acordului Schengen. Frământată economic Nord-Sud, Europa va trebui să gestioneze și tensiunile anti-imigrație pe același vector.

Iulian Fota,
consilier prezidențial

CAZUL HANSSEN – O ABORDARE DIDACTICĂ (III)

După ce am văzut în precedentele două numere ale revistei **Periscop** cine este Robert Philip Hanssen și ce a făcut de a ajuns cu cătușele la mâini și condamnat pentru spionaj în favoarea unei puteri străine, respectiv URSS/Rusia, așa cum am și precizat în primul articol, vom încerca să desprindem câteva concluzii – puține față de mulțimea care ar năvăli la o analiză profesională, pe care nu ne-o propunem într-un articol de revistă – care ar putea avea o anumită relevanță în lărgirea/consolidarea coordonatelor culturii de securitate ale oricărui cititor cât de cât interesat de domeniu.

Și vom încerca să facem aceasta, după ce vom fi reamintit cititorului-telespectator că "aventura" Hanssen a fost ecranizată de către americani în 2002, foarte curând după pronunțarea justiției în caz, în filmul "**Master Spy**", având ca subtitlu "*The Robert Hanssen Story*", în regia lui Lawrence Schiller, rolul principal fiind deținut de William Hurt.

Filmul a fost prezent pe ecranele a cel puțin două canale de televiziune din România, în anul 2011, având titlul tradus "Maestrul spionajului". Întâmplător sau nu, cam tot pe atunci elaboram materialele ce au fost publicate, cum spuneam, în primele două părți ale articolului nostru.

Fără a avea nici cea mai mică veleitate în critica de film, ci doar ca simplu consumator de "cultură televizată", facem câteva remarci, izvorâte din impresiile acumulate atunci când pe micul ecran a apărut "The end". În liniile sale structurale, filmul este construit pe documentația produsă în justiție, cu multe imagini și mixaje de ciné-vérité. Actorul William Hurt, bine ales și ca fizic, a intrat tot atât de bine în pielea personajului interpretat, încercând să fie și el un "master spy", adică un om care are toate aparențele unui oarecare – dedublare specifică domeniului -, bun familist, cu nu prea mulți prieteni, bine cotate profesional. Realizatorii filmului insistă pe două trăsături ale personajului: cea de bun catolic practicant, chiar militant și cea de fidelitate față de familie, deci, multă reținere în relațiile extraconjugale, voind poate să evidențieze, ei, realizatorii, că un om cu puternice trăsături de caracter, cu trăiri absolut demne, poate ascunde în el un individ periculos pentru securitatea statului. Una peste alta, un film bun, care, zicem noi, completat cu "serialul" din revista **Periscop**, aduce în fața cititorului o imagine "rotundă" cvasi completă a ceea ce înseamnă un "master spy".

Revenind la cazul în sine, spuneam că ar fi hazardat să ne lansăm într-o analiză profesională aprofundată a acestuia. Nu putem însă să nu fim frapați de o afirmație a șefului FBI, la conferința de presă din februarie 2001, Louis Freeh, potrivit căruia *"Hanssen a reușit să-și păstreze identitatea secretă inclusiv față de angajatorii ruși, care nu i-au aflat numele decât după arestarea sa"*. Ne este greu să admitem că un serviciu de spionaj de talia KGB/SVR n-a fost în stare să îl identifice în cei 15 ani de "colaborare" fructuoasă, prin mijloace și metode specifice: filmări/fotografieri secrete, filaj, investigații etc. Admitem, în schimb, "consolarea" că în lumea spionajului orice este posibil!

Am vrea, însă, cum am făcut și anterior, să (ne) punem o întrebare și în acest ultim episod:

"HANSSEN – PACEPA: TRĂDĂTORI ȘI/SAU EROI?"

Nu credem că ar trebui să pară ciudată apropierea dintre cei doi protagoniști, nici, câtuși de puțin, apropierea dintre cele două "statute".

Hanssen a fost inculpat și condamnat, potrivit legii penale americane, pentru **trădare de țară și spionaj** în favoarea unui guvern străin, prin transmiterea de informații secrete.

Pacepa a fost condamnat, potrivit legii penale române, pentru **trădare, trădare prin transmitere de secrete și dezertare**, dată fiind calitatea sa de militar.

Elementele constitutive ale acestor infracțiuni sunt, practic, aceleași. **Latura obiectivă** se referă, în principal la două fapte/activități: contact neautorizat cu un guvern/agent străin, indiferent de modul de realizare cu care subiectul a conspirat/complotat împotriva apărării naționale a statului său și transmiterea de date/informații/documente cu caracter secret de stat, de asemenea indiferent de modul de realizare, care privesc același domeniu al apărării și siguranței naționale. În sistemul legii penale române, diferența dintre infracțiunea de trădare și cea de spionaj o face calitatea subiectului/autorului acesteia, cu referire la cetățenie, adică spre ex.: **trădează un cetățean român**, respectiv **spionează un cetățean străin** (nu detaliem nuanțele ce privesc cetățenia). Este, credem, bine să amintim tot în acest context, că **"intelligence"** se referă la **culegerea** de informații, prin toate mijloacele specifice, din orice domeniu ce interesează statul, iar **"espionnage"**, la informații cu privire la activitatea serviciilor speciale de securitate națională. Am insistat pe aceste "detalii" pentru a înțelege mai exact acuzațiile de spionaj aduse lui Hanssen, ca și lui Aldrich Ames, de altfel, ambii fiind cetățeni americani.

Cât despre **latura subiectivă** a infracțiunilor, și în cazul Hanssen și în cazul Pacepa, **vinovăția cu intenție** este evidentă. Hanssen și-a mărturisit-o explicit, în cel puțin două rânduri: *"Am decis să urmez această cale când aveam 14 ani. Tocmai citisem cartea lui Philby..."*;

"Schimbările recente în legislația SUA impun pedeapsa capitală pentru ajutorul pe care vi-l acord, deci mi-am asumat niște riscuri".

Pacepa, la rândul lui, cu **intenția vădită de trădare** s-a predat Comandamentului american din fosta RF Germania.

Cât despre transmiterea de secrete, în privința lui Hanssen, sintetizăm ce am prezentat în episodul al doilea al articolului, din numărul anterior al Periscopului, anume că acesta a dat KGB/SVR peste 6.000 de pagini de materiale cu caracter secret, 26 de dischete cu conținuturi similare, 22 pachete specifice de spionaj depuse la CPI-uri, scrisori prin poștă etc. Tot cu intenție, evident, a primit (a și cerut, chiar, încă de la primul contact cu sovieticii) și urma să primească sume imense de bani în schimbul "serviciilor" sale.

În situația lui Pacepa, chiar dacă lucrurile s-au petrecut mai altfel (cât de sofisticate pot fi faptele de trădare !!!), în final a livrat noilor săi stăpâni grămezi de **informații secrete ale statului român**. O recunoaște el însuși în scrierea numită "Orizonturi roșii", e adevărat, o scriere burdușită cu minciuni și exagerări. Dar, cel mai mare "défèrlement" de informații l-a constituit "debriefingul" la care s-a supus fără crâcnire, de altfel nici nu avea altceva de făcut. Că așa au stat lucrurile, ne-o spune în iulie 2008, chiar Wayne Barnes, agentul FBI care s-a ocupat de contrainformații pentru spațiile Uniunea Sovietică și România: *"... în SUA, primul element care ne interesează este să aflăm sfera sa de cunoștințe și amploarea lor. Asta se numește "knowledgeability" și ne ajută să stabilim de ce experți avem nevoie pentru a-i exploata și evalua informațiile. De regulă, un "debriefing", cum îl numim noi, durează între câteva săptămâni și câteva luni. Doar că au trecut 30 de ani de atunci și continui să am noutăți de la general".¹*

Clar ca lumina zilei, cei doi **și-au trădat patria**, au trecut de partea adversarului/dușmanului cu tot bagajul lor ("sfera de cunoștințe și amploarea lor", o numește W.Barnes) de informații din domeniul apărării și securității naționale. Căci, nici unul, nici celălalt, n-au fost simpli muncitori, sau simpli ingineri, sau simpli profesori sau simpli ... altceva, care s-au pus cu brațele și mintea în slujba vreunui agent economic, de la care obțineau un salariu mai bun decât în țară. Cine confundă simplul **"refuz al înapoierii în țară"** cum sună fapta în Codul penal comunist, cu

¹ A se vedea *Periscop*, anul II, nr.5, martie 2009, pag.107

trădarea, nu știe sau este plătit spre a se face că nu știe că una este o simplă relație contractuală de muncă și altceva învestirea cu exercițiul autorității **în serviciul public, în serviciul de stat.**

Se străduie unii și alții să ne convingă că Pacepa a trădat un regim (despre care se spune că era opresiv, dictatorial, nimic împotrivă!) sau că l-a trădat pe Ceaușescu. De acord, toate bune și frumoase. Numai că a trăda un conducător/dictator este ca și cum a-i trăda un prieten sau un binefăcător. Nimic penal în asta!!! După cum nu se găsește nimic penal nici în trădarea unui regim, adică a unei ideologii. "Traseismul" politico-ideologic este la mare vogă și acum, fără a fi incriminat penal. Cum la fel se pune problema și în cazul unei convertiri religioase. Cu totul altceva este, într-adevăr, când faptele de trădare intră sub incidența legii penale, dar asta nu în virtutea "eroismului" trădătorului ci în consecința aplicării principiilor și prevederilor de drept. Așa încât, trăgând linie, **atât Hanssen cât și Pacepa rămân trădători de țară**, indiferent de regimul politic din țara fiecăruia, indiferent de omul aflat în fruntea statului respectiv la momentul producerii faptei. Cum, de altfel, au constatat instanțele penale din cele două țări, în cazul fiecăruia. Nuanțele motivaționale care-i diferențiază nu sunt relevante, într-o atare analiză. După cum nu rămân în discuție nici încriminările legii penale comuniste cu privire la împotrivirile la regimul politic. Îl absolvim pe Pacepa de aceste inculpări, rămâne, însă, **trădarea de țară.**

Numai că, la noi, după "marea entorsă" (cum au fost numite evenimentele din 1989), zor nevoie mare să-l reabilităm pe tovarășul Pacepa, pentru că el n-ar fi trădat țara, ci regimul și pe liderul acestuia. **Trădarea unui regim sau a unui lider nu presupune în niciun caz trădarea țării, a poporului acesteia.** Justiția română, obediență politic la data reabilitării lui Pacepa ar trebui să-și revină și să-l recondamne, mai cu seamă că infracțiunea lui s-a manifestat în formă continuată până în zilele noastre.

Admițând, pe de altă parte, că, la vremea respectivă, în 1978, Pacepa l-a trădat pe Ceaușescu și regimul comunist nu putem să nu constatăm, în aceeași logică, faptul că în decembrie 1989, **Securitatea în integralitatea sa l-a trădat pe același Ceaușescu și același regim politic comunist dictatorial.** O spun din nou toți cei care s-au ocupat și se ocupă de analiza evenimentelor de atunci. Există chiar dovada acestei atitudini: ordinul dat de generalul Iulian Vlad subordonaților de a se alătura noilor realități. Numai că, spre deosebire de Pacepa, **Securitatea, în 1989, nu a trădat țara, nu a trădat poporul.** Niciun glonț din cele ce au ucis atunci oameni din popor nu a provenit din lăzile cu muniție ale Securității. Ba mai mult, generalul Vlad a propus noii Puteri un plan de descoperire și anihilare a așa-zisilor

teroriști, dar kominternisto-kaghebiștii-gruiștii, dându-și seama că le este pusă în pericol diversiunea "revoluționară", l-au anihilat ei pe generalul Vlad, au anihilat și sistemul imunitar al statului și au deschis larg granițele agenților de tot soiul, antiromânilor și provocatorilor. Doar că **NETRĂDAREA DE ȚARĂ A SECURITĂȚII A FOST MAI PUTERNICĂ DECÂT TRĂDAREA EMANAȚILOR și România nu a intrat în război civil și nu s-a destrămat.**

Cât despre eroi, se spune că spionii sunt trădători pentru unii și eroi pentru alții. Așa pare a fi, suntem chiar de acord ca **Pacepa să fie EROU al SUA** (de altfel, l-au și făcut general american, poate și pentru faptul că a pus la punct Statelor Unite contraspionajul economic, cu care erau la pământ. Bravo lui și bravo lor!), iar **Hanssen, EROU al URSS/Rusia**. Să și-i țină și să le ridice statui. Noi, românii, va trebui să ridicăm statuie **NETRĂDĂRII DE ȚARĂ**. Va veni destul de curând și vremea respectivă. Până atunci, să ne gândim cam pe cine/ce urmează să punem pe soclu...! Circulă acum o vorbă, oarecum la modă: **ghici, ghicitoarea mea!**

Ar mai fi și multe alte lucruri de spus, numai că ne-am cam săturat de atâtea tâmpenii destinate năucirii celor creduli. La urma urmelor, **FAPTELE CONTEAZĂ**.

- S f â r ș i t -

Petru NEGHIU

UN SERVICIU DE SPIONAJ: ATRIBUȚII, PERSONAL, BUGETE...

Direcția Generală a Securității Externe, respectiv

Serviciul de Informații Externe/Spionaj al Franței se prezintă drept o structură deosebit de performantă și profesionalizată în ansamblul structurilor similare din U.E., respectiv din NATO, dar și din punctul de vedere al modernizării/adaptării la necesitățile de asigurare a securității externe a Franței, în sensul integrării tuturor

La Direction Générale de la Sécurité Extérieure

La DGSE est un service de l'État, placé sous l'autorité directe du ministre de la Défense. Elle est dirigée par le Préfet M. Erard Corbin de Mangoux.

Ses activités, définies par l'autorité politique, ont pour objectif exclusif la protection des intérêts français. Leur réalisation concourt notamment à la protection des citoyens français partout dans le monde. Pour cette mission spécifique, elle œuvre en partenariat étroit avec l'ensemble des services de sécurité nationaux. Son champ d'action se situe principalement hors des frontières.

mijloacelor și metodelor de obținere, stocare și valorificare a informațiilor secrete.

Până cu ceva vreme în urmă, se știe, structura despre care vorbim se numea **Service de Documentation Extérieure et Contre-espionnage (SDECE)**, care, printre alții, l-a avut ca

șef timp de 11 ani pe reputatul intelectual-militar contele Alexandre de Marenches, unul din marii reformatori ai Serviciului la vremea respectivă. Astăzi, în fruntea serviciului se află tot o personalitate cu origini aristocrate, Prefectul Erard Corbin de Mangoux. Schimbarea denumirii nu este doar o formalitate, ea reflectă o nouă adaptare/reformare (*assouplissement des règlements*, cum o numesc inițiatorii) pentru a răspunde/contracara noilor provocări la care este supusă securitatea națională a statelor suverane, în epoca contemporană. Din documentul public pe care îl prezentăm rezultă că DGSE este concomitant :

1. – un serviciu de informații externe care "*caută în străinătate informații confidențiale, ce interesează securitatea națională*", mai cu seamă în zonele în care interesele franceze sunt în joc, sau în care se manifestă crize politico-sociale și, evident, militare. Prin furnizarea acestora autorităților, Serviciul participă la luarea deciziilor în toate domeniile care privesc statul francez: politic, economic, social, militar, umanitar, global etc.

Poate este bine să sesizăm un amănunt: documentul folosește pentru noțiunea de căutare verbul **rechercher** ca să definească această activitate, nu simplul

chercher, pentru că unul din sensurile compusului "rechercher" este "chercher à connaître, à définir ce qui est peu ou mal connu"².

2. – un Serviciu special, care are o prezență permanentă acolo unde canalele diplomatice nu mai pot fi folosite, situație pentru care secretul mijloacelor și metodelor folosite și al obiectivelor urmărite trebuie să fie maxim pentru a garanta protecția, propria securitate a agenților.

3. – un serviciu integrat, care, spre deosebire de majoritatea serviciilor de informații occidentale, folosește **totalitatea mijloacelor** de culegere a informațiilor: surse umane, mijloace tehnice (interceptări electromagnetice și imagini din sateliți), mijloace operative (metode specifice, în terminologia curentă), exploatarea surselor deschise, dar și informații obținute prin cooperarea cu alte servicii, autohtone sau, mai cu seamă, străine.

Așadar, ne aflăm în fața unui "*service d'Etat*" adică a unei instituții care servește statul francez. Insistăm asupra acestui "detaliu" pentru că noi, românii, nu toți, e adevărat, în ignoranța noastră balcanică, avem credința că și un portar sau o femeie de serviciu (tot respectul pentru munca lor!) dintr-un minister (al statului, evident) se află în "*service d'Etat*". Nu, în concepția occidentală, zămislită de cultura greco-latină antică, a te afla în serviciul (în slujba) statului, al societății organizate statal, ține de o anumită noblețe, marii oameni din fruntea instituțiilor statelor din Europa trăgându-se din cea mai rodnică spiță ("souche") națională. Fie numai dacă amintim că în fruntea acestor instituții, inclusiv cea de securitate externă, s-au aflat sau se află, lorzi, conți, mari savanți și alții *ejusdem farinae*, fără a știrbi cu nimic rolul și rostul poporului suveran, conducător ("demos-kratos").

Revenind, menționăm că misiunile generale ale DGSE sunt codificate în **Codul apărării** (iată ceva ce nu i-ar strica nici României!), respectiv articolul D-3126 de la pct.1 la pct. 4, care spune, textual: "*a pour mission, au profit du gouvernement et en collaboration étroite avec les autres organismes concernés, de rechercher et d'exploiter les renseignements intéressant la sécurité de la France, ainsi que de détecter et d'entraver, hors du territoire national, les activités d'espionnage dirigées contre les intérêts français afin d'en prévenir les conséquences*".

"Pour l'exercice de ses missions, la DGSE est notamment chargée d'assurer les liaisons nécessaires avec les autres services ou organismes concernés, et d'effectuer, dans le cadre de ses attributions, toute action qui lui serait confiée

² În română "a căuta să cunoști, să definești ceea ce este puțin cunoscut sau necunoscut".

par le gouvernement, de fournir les synthèses des renseignements dont elle dispose".³

Ca să concluzionăm, într-o primă abordare, asupra a ceea ce are de făcut DGSE/Serviciul de spionaj francez, reținem, în principal:

- atribuțiile și acțiunile DGSE sunt stabilite de către **autoritatea politică**, înțelegând, deci, că nu contează culoarea doctrinară a acesteia;

- DGSE este autorizată să folosească toate mijloacele și metodele care formează arsenalul profesional al acesteia ca să culegă, din câmpul său de acțiune, care *"se situe principalement hors des frontières"* – situat, **în principal**, (deci nu exclusiv), în afara granițelor naționale, informații secrete cu privire la securitatea statului francez, interesele sale (din toate domeniile și pe toate palierele) și la protecția propriilor cetățeni în străinătate;

- prin informațiile și analizeze/sintezele sale, DGSE participă nemijlocit la fundamentarea/luarea deciziilor privind politica internă și externă a statului francez.

Acum, că ni s-au dezvăluit fațetele principale ale unei instituții în care francezii își pun mare nădejde pentru asigurarea coloanei imunitare a propriului stat la care țin cu toată ființa lor, poate că n-ar fi rău să vedem și ce eforturi fac aceiași contribuabili francezi pentru a întreține o astfel de instituție și a o menține funcțională la parametrii stabiliți.

Din documentul menționat, care este, de fapt, un **raport de avizare** a bugetului DGSE pentru anul 2012, rezultă că în **quantum real** acesta se ridică la **592,8 milioane euro** pentru "autorisations d'engagement", respectiv cheltuieli operative planificate conform solicitărilor beneficiarilor de informații, adică o creștere de 9% față de 2011 și **578,5 milioane euro** cheltuieli de funcționare, cu 3,5% mai mult în raport cu anul precedent. La acestea se adaugă credite provenite din **fondurile speciale** de la capitolul bugetar *"direction de l'action du gouvernement"* care, în totalitate, se ridică la **53,9 milioane euro pentru 2012 fiind**

³ *"Serviciul are ca misiune, în folosul guvernului și în strânsă colaborare cu celelalte organisme implicate, să obțină (să caute) și să exploateze informații ("renseignement") care interesează securitatea statului francez, să depisteze și să împiedice (contracareze), în afara teritoriului național, activitățile de spionaj îndreptate împotriva intereselor franceze pentru a preveni producerea de consecințe".*

"În vederea îndeplinirii misiunilor, DGSE este în mod deosebit însărcinată să asigure legăturile ce se impun cu alte servicii sau organisme implicate și să întreprindă, în cadrul atribuțiilor proprii, orice acțiune care i-ar putea fi încredințată de guvern, respectiv de a-i furniza sinteze ale informațiilor de care dispune".

destinate "au financement d'actions liées à la sécurité extérieure et intérieure de l'Etat", principalul beneficiar al acestora fiind DGSE. Una peste alta, fondurile bugetare ale serviciului francez de spionaj pentru anul 2012 se cifrează undeva în jurul a **un miliard și două sute de milioane de euro**. Un calcul simplist și simplificat ne arată că fiecare cetățean francez, indiferent de vârstă, contribuie în 2012 cu aproximativ 25 de euro la acțiunile de securitate externă/spionaj ale țării sale.

Nu insistăm asupra cifrelor care se referă la repartizarea bugetului pentru cheltuieli operative și investiții. Primele ocupă aproape două treimi din cuantumul bugetului, pentru investiții fiind alocate fonduri care sunt destinate, în principal, amenajării de noi spații/localuri, urmare a creșterii numărului efectivelor serviciului, dar și dotărilor tehnice, îndeosebi cu privire la tehnica operativă de culegere și "tratare" a informațiilor.

În privința cheltuielilor cu personalul, se raportează o **creștere a masei salariale cu 6,6%**, respectiv **367,5 milioane euro** pentru 2012. Dacă avem în vedere că **numărul angajaților DGSE în 2012 este fixat la 4898 persoane**, un calcul la fel de simplu și de simplist ne arată că **fiecărui angajat i se cuvin circa 75.000 de euro pe an**, adică vreo **6.200 euro lunar**. Frumușel venit!...

Trebuie să menționăm că **Le Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale**, care cuprinde strategia în domeniu pentru perioada 2008-2015, acordă prioritate absolută "*à la fonction connaissance et anticipation*", deci cunoaștere (informații) și anticipare (previziune), urmate de "*l'entrave*" (contracarare). Astfel că în cei șapte ani, **DGSE urmează să-și sporească efectivele cu 690 de oameni**, din care, cea mai mare parte o reprezintă personalul operativ⁴ pentru întărirea funcției numite cunoaștere și anticipare. Deducem că în 2015 spionajul francez va beneficia de un efectiv de aproape 5100 de oameni.

Efectivele DGSE trebuie să precizăm, sunt constituite din **civili**, circa 3422, "*qui ne relèvent pas du statut général de la fonction publique d'Etat*", adică nu sunt funcționari publici, ci au un statut special aproape militarizat, precum și din **1325 militari**: 558 de ofițeri, 750 subofițeri și 17 "*militaires du rang*", adică gradați (specific pentru armata terestră și aviație).

Cu titlu comparativ, putem afirma că serviciul omolog britanic are un efectiv aproape dublu, iar cel german, mai ridicat și el, fără însă a avea neapărat un spectru mai larg de misiuni. Dacă ar fi să ne raportăm la populație, Franța și

⁴ "*Ce resultat est d'autant plus satisfaisant que ces recrutements porteront essentiellement sur des agents de categorie A ou équivalents*".

Anglia au un număr apropiat de locuitori, Germania substanțial mai ridicat. Considerăm, însă, că dimensionarea serviciilor de securitate, în speță a celui de informații externe/spionaj nu trebuie raportată la numărul de locuitori (am spus și cu alt prilej că, dacă așa ar sta lucrurile, Israelul, cu populația sa, ar trebui să aibă "o mică structurică" de informații, mai mult sau mai puțin ... notorie!!!), ci la ceea ce înseamnă amenințări/vulnerabilități la adresa securității externe a statului. Este ceea ce are în vedere și Serviciul de spionaj francez – DGSE – prin obiectivele sale: *"protection des intérêts français, protection des citoyens français partout dans le monde"*.

În numerele viitoare ale Periscopului vom reveni asupra unora din problemele analizate precum și a altora, inclusiv cu titlu comparativ între ceea ce înseamnă servicii de informații externe occidentale și serviciul omolog românesc.

Petru N.

CIA –ACOPERIREA OFİTERILOR DE INFORMAȚII NU POATE FI RESTRÂNSĂ SAU LIMITATĂ

La finele lunii august 2011, o scurgere (involuntară?) de informații a inflamat mass-media americane, dar și unele cercuri politice de la Washington: în funcție de nevoile muncii specifice și de situația operativă din obiectivele cercetate informativ, ofițeri ai Agenției Centrale de Informații (CIA) folosesc ca instituție de acoperire orice structură, militară sau civilă, privată sau de stat, laică sau religioasă... din societatea americană.

Scânteia care a generat dezbateri aprinse pe tema competențelor CIA a apărut după ce un jurnalist de la Associated Press a dezvăluit apartenența la CIA a asistentului special al adjunctului șefului Departamentul Poliției New York (famosul NYPD - *New York Police Department*), care conduce și Divizia pentru informații a Poliției Metropolitane.

În opinia ziaristului, misiunea ofițerului CIA ar fi punerea în aplicare a unui plan mai riguros și agresiv de monitorizare a populației musulmane, bazat pe activități clandestine, specifice acțiunilor operative ale Agenției.

De reținut faptul că Șeful Diviziei de intelligence a NYPD, **David Cohen**, este un fost adjunct pentru operații al Directorului CIA între anii 1995-1997.

Legăturile strânse dintre Agenția Centrală de Informații și Departamentul Poliției New York au devenit evidente imediat după septembrie 2001, când Directorul din acea perioadă al CIA, **George Tenet**, a “detașat” la NYPD pe Larry Sanchez, un veteran al muncii clandestine (15 ani la rezidențele CIA din fosta URSS, țări din Asia de Sud-Est și Orientul Mijlociu).

Surse credibile susțin că **Directorul CIA a exercitat presiuni directe asupra conducerii Associated Press pentru a nu dezvălui numele asistentului special** și a-i compromite astfel cariera în activitatea operativă din cadrul *National Clandestine Service*.

Oficialitățile nu au negat știrea difuzată de Associated Press, dar explicațiile, în marea lor majoritate, au făcut referire doar la schimbările intervenite pe plan intern și internațional după atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 din SUA..

După acea dată, invocând noile riscuri și provocări de securitate, CIA a devenit arhitectul unui program polițienesc fără precedent, sub motivarea prevenirii oricăror amenințări venite din partea unor organizații extremist-teroriste de sorginte islamică.

Raymond Kelly, șeful NYPD (din anul 2002), susține că totul este legal și că există un protocol de colaborare prin care ofițeri ai CIA sprijină activitatea specifică a poliției new-yorkeze cu *“informații obținute, probabil, din afara teritoriului național, fără ca aceștia să aibă acces la arhivă sau la datele din anchetele în derulare ale NYPD...Poliția primește consultanță pe probleme de intelligence, în combaterea terorismului și asigurarea siguranței cetățeanului”*.

Pentru calmarea spiritelor a intervenit chiar primarul orașului New York, **Michael Bloomberg**, în opinia căruia *“profesioniști ai Agenției Centrale de Informații ajută Poliția Metropolitană să mențină un climat de siguranță, într-o situație tot mai periculoasă pentru securitatea SUA”*.

Asemenea argumente, susținute și de **David Petraeus**, directorul Agenției Centrale de Informații, sunt combătute de *experți ai societății civile*, care *susțin că acest fapt ar contraveni statutului Agenției, prin implicarea în probleme interne*, aflate în responsabilitatea Biroului Federal de Investigații – FBI. Mai grav ar fi faptul că atât CIA cât și NYPD ascund natura reală a înăsprii măsurilor de supraveghere a comunității musulmane și limitele cooperării dintre cele două instituții.

Aceștia mai invocă faptul că informațiile necesare prevenirii atentatelor teroriste sunt deja diseminate de CIA în cadrul *Joint Terrorism Task Force*, organism specializat care are în componența sa și detectivi ai Poliției Metropolitane. Iar dacă ofițerii CIA nu au, într-adevăr, acces la dosarele de anchetă ale NYPD, atunci ce fel de informații punctuale, altele decât cele din baza de date a Joint Terrorism Task Force, pot furniza consilierii pe probleme de intelligence?

Președintele Comitetului pentru informații din Senatul american, dna. **Dianne Goldman Berman Feinstein**, a afirmat că, în opinia sa, *“CIA nu are nicio competență sau autoritate în spionajul intern și nici în a consilia NYPD cum să-și conducă activitățile de supraveghere locală”*, însă *intențiile senatorului (democrat, de California) de a demara o anchetă a Congresului au fost descurajate discret chiar de consilierii președintelui Barack Obama*, aceștia considerând că un eventual scandal ar putea aduce puncte prețioase candidatului Partidului Republican în competiția cu actualul lider de la Casa Albă, care-și dorește un nou mandat.

Alexandru O.

GENERALUL IULIAN VLAD – EROU SAU TRĂDĂTOR?

Domnul prof.dr. Viorel Roman, de la Universitatea din Bremen – Germania, membru în Consiliul științific al revistei PERISCOP, ne-a transmis mai multe materiale spre publicare. Pentru început ne-am oprit la articolul consacrat generalului Iulian Vlad. Iată și acceptul autorului transmis prin e-mail :

"Mult stimat domnule președinte NEGHIU,

Sunt onorat și vă mulțumesc sincer că sunt prezent în paginile revistei Dv., de aceea mă bucur că preluați *"Generalul Iulian Vlad - erou sau trădător?"* și toate

contribuțiile mele vă stau la dispoziție. Articolul de mai sus a apărut în *"România Mare"* cu o parte din corespondența mea cu Gelu Voican Voiculescu. Poate o preluați și amintiți că tematica se bucură de mare interes. Articolul a mai apărut în www.clipa.com din USA / nr.1014 din 24.12.2011" .

În ceea ce privește corespondența cu viceprim-ministrul Guvernului FSN, care se ocupa cu problemele militare și de siguranță națională, domnul Gelu Voican Voiculescu, ne limităm a spune că Domnia-Sa confirmă și întărește cu argumente suplimentare opiniile exprimate de profesorul Viorel Roman. (Redacția)

Evenimentele din decembrie 1989 de la Timișoara și din București fac parte din înțelegerea convenită între ruși și americani pentru încetarea pașnică a războiului rece dintre occidentali (preponderent catolici) și est-europeni (majoritar ortodocși), acest lucru presupunând acceptul Moscovei de a renunța la Cortina de fier, la Lagărul est-european, la credo-ul marxist-leninist, care vorbea de mântuirea celor ce muncesc prin lupta de clasă. Raiul pe pământ!

Cei care au planificat, organizat și s-au implicat în Revoluția română plecau de la premiza că Armata și Securitatea nu se agreeau și că ambele, dispunând de arme, vor trage în legitimă apărare, provocate fiind de revoluționari în civil, dar bine pregătiți și înarmați. S-a mizat, apoi, și pe faptul că, în confuzia inerentă unei astfel de situații, dar mai ales indusă, cu premeditare, de agenți anonimi, se vor înregistra, în medie, aproximativ 1.500 de morți în fiecare județ, în total, 60.000 de victime în întreaga țară. Genocid!

Nicolae și Elena Ceaușescu nu înțelegeau sau nu acceptau aceste cifre, care li se prezentau ca fiind reale, așa că au fost lichidați, după un proces desfășurat în cel mai pur stil stalinist.

Ministrul Apărării, generalul Vasile Milea, s-a sinucis la începutul operațiilor, iar șeful Departamentului Securității Statului, **generalul Iulian Vlad, a ordonat imediat depunerea armelor și muniției la rastel**. Pozițiile erau clare: de o parte, se afla Frontul Salvării Naționale, tabăra "celor buni", care n-au întinat "nobilele idealuri ale socialismului", iar, de partea cealaltă, se situau "securiștii-teroriști", cei care trăgeau din toate pozițiile și care au rămas, până astăzi, de negăsit.

Lupta dintre progresiștii internaționaliști Iliescu, Roman, Brucan și naționaliștii moldo-valahi s-a încheiat cu victoria clară a moscoviților. Numai că războiul civil dintre Armată și Securitate n-a avut loc. **Ordinul generalului Vlad a încurcat elanul revoluționar, dar, subit, s-a inventat sintagma "securist=terorist" la Televiziune; populația a fost mobilizată să manifeste vigilență maximă și să participe la vânătoarea celor care, în mod paradoxal, se dezarmaseră de bunăvoie și nesiliți de nimeni**. Logica evenimentelor este implacabilă și verificată în trecut.

După dezastrul din Rusia, un grup de generali germani s-a hotărât să-l lichideze pe Adolf Hitler și pe Heinrich Himmler, care erau așteptați să facă o vizită pe front. Hitler vine, însă, singur, așa că organizatorii planului amână acțiunea, temându-se că Himmler va declanșa un război civil între SS/Securitate și Armată. Astăzi știm că Himmler urmărea să îi ia locul lui Hitler, tot **asa cum știm că generalul Vlad n-a intenționat nicio clipă să-l înlocuiască pe Ceaușescu**. Evenimentele din decembrie 1989 însemnau, însă, mai mult decât schimbarea Domnului de la București: ele au stârnit euforia celor care doreau refacerea unității ortodocșilor cu occidentalii, adică depășirea Marii Schisme de la 1054. Acest lucru, însă, nu s-a întâmplat și totul a rămas ca în trecut, așa că tot elanul de atunci ne apare astăzi ca o năzuință penibilă, de care se jenează, acum, cam toată lumea, atât în Est, cât și în Vest.

În ce măsură conștientiza generalul Vlad, în 17 decembrie 1989, că totul era doar o farsă, cu excepția luptei pentru Putere a curentului moscovit din rândul moldo-valahilor și a celor 1000 de morți, este greu de știut. Sigur este faptul că el nu s-a comportat cum dorea kominternistul Brucan, ceea ce l-a costat o condamnare la 25 de ani de închisoare. Generalul Iulian Vlad n-a acceptat lanțurile grele ale duhovniciei și soborniciei moscovite, nici obediența față de a treia Romă, plătind, pentru aceasta, în final, cu 4 ani de pușcărie. Pentru că l-a trădat pe Brucan. Pe de altă parte, el a reușit să împiedice izbucnirea unui război civil. *Pentru asta, generalul Vlad este un erou al neamului.*

Prof.dr. VIOREL ROMAN

Consilier academic la Universitatea din Bremen

București, 17 decembrie 2011

Operațiunea Nazistă "Saltul Cel Lung"

Din culisele Celui de-al Doilea Război Mondial

Gevork Vartanian, omul care a avut cea mai mare responsabilitate în zădărnicierea complotului lui Adolf Hitler urmărind asasinarea celor trei lideri aliați - liderul sovietic Iosif Stalin, primul ministru britanic Winston Churchill și președintele Statelor Unite Franklin D. Roosevelt - la Conferința de la Teheran din anul 1943, a decedat într-un spital din Moscova la 10 ianuarie 2012 la vârsta de 87 de ani. El a fost înmormântat în Armenia. Vartanian a fost decorat cu Steaua de Aur de Erou al Uniunii Sovietice în anul 1984 pentru activitatea sa de ofițer de informații pe timpul celui de-al Doilea Război Mondial și a Războiului Rece. De asemenea, a mai primit numeroase ordine și medalii pentru serviciile aduse U.R.S.S. A fost omagiat de președintele rus Dmitri Medvedev și de cel armean Serge Sarkisian.

Asasinatele politice au constituit pentru Hitler și clica sa de naziști o armă împotriva celor care încercau să împiedice sau să opună rezistență ascensiunii germane. Serviciile de spionaj hitleriste au folosit-o și ele din plin fără nicio ezitare. Uneori, din proprie inițiativă, alteori din ordinul lui Hitler, Himmler, Canaris sau a altor conducători ai celui de-al treilea Reich.

Când războiul a luat o întorsătură radicală, simțind că îi fuge pământul de sub picioare și ora tragerii sale la răspundere se apropie, Hitler a revenit la o idee a sa mai veche: să-i ucidă pe conducătorii statelor constituite în "Marea Alianță". El, în nebunia lui, considera că dacă președintele Statelor Unite, premierul britanic și liderul sovietic de la Kremlin vor fi scoși de pe scena politico-militară printr-un asasinat, atunci America, Marea Britanie și Uniunea Sovietică vor fi paralizate pentru mult timp, potențialul de luptă al acestor țări va scădea vertiginos și, în consecință, Germania, nemaivând adversari de temut, va repurta victoria mult mai ușor.

Trebuie însă menționat că inițial ideea asasinării viza măcar pe unul din cei trei: Roosevelt, Churchill sau Stalin. Se credea că dacă măcar unul dintre aceștia va fi ucis, atunci forța economică și militară a Alianței se va diminua semnificativ iar panica ce se va crea va avea un efect demoralizant în toate celelalte țări angajate în lupta contra Germaniei.

Încă din această fază, autorii acestui proiect i-au dat numele de cod "*Der Langer Sprung*" (*Saltul cel Lung*). Ulterior însă, aflându-se de intenția celor trei de a organiza între ei o întâlnire, șefii serviciilor de spionaj germane, cu aprobarea lui Hitler, au hotărât să pună totul în mișcare pentru lichidarea acestora. Se spune că ideea a aparținut vestitului general Canaris, el fiind acela care ar fi obținut primele informații în legătură cu intenția celor trei "mari aliați" de a se întâlni undeva pentru a analiza mersul războiului, tactica ce trebuie adoptată pe viitor ș.a.

Primele discuții ale naziștilor cu privire la asasinarea celor trei au avut loc la 26 iulie 1943, într-un spațiu special amenajat, la barul "Eden" din centrul Berlinului.

Duel informațional fără precedent

Șansa de a-i asasina, într-un fel sau altul, pe cei trei îi ispitesc pe naziști tot mai mult. Considerau că, dacă totul va fi bine organizat și pus la punct, cei trei vor fi lichidați printr-o singură lovitură. Nu se știa însă unde urma să aibă loc preconizata întâlnire, pentru ca serviciile de spionaj germane să poată acționa corespunzător scopului vizat. Deși acțiunea nemților prevăzută inițial suferea unele modificări, totuși ea a rămas cu același cod: *Saltul cel Lung*. Hitler era încântat și nerăbdător. A pus noi fonduri la dispoziție și a dat spionilor mână liberă. Obiectivul final al "saltului" ce trebuia făcut constituia, în acel moment, prioritatea priorităților.

În acest timp, între Washington, Londra și Moscova avea loc o intensă corespondență pentru a stabili locul preconizatei întâlniri și a se conveni asupra agendei conferinței tripartite ce urma să se desfășoare. Roosevelt ar fi dorit ca întâlnirea să aibă loc la Cairo. Stalin a propus Teheranul. La 25 septembrie, Churchill acceptă Teheranul și cere luarea unor măsuri de securitate excepționale, făcând și propuneri în acest sens. Rusia le acceptă și, astfel, treptat s-a căzut de acord ca întâlnirea Roosevelt, Churchill, Stalin să aibă loc în Iran. Data exactă încă nu era fixată însă, în principiu, s-a acceptat sfârșitul lunii noiembrie.

Duelul între serviciile de informații hitleriste și cele ale statelor aliate crescuse în intensitate. Ambele părți au aruncat în lupta informațiilor și contrainformațiilor forțe umane și materiale noi. Era, cum se spune în mod curent, o luptă "care pe care". Zeci, poate chiar sute de cadre, ofițeri, agenți, informatori,

"antene" și relații informative și contrainformative de tot felul au fost mobilizate și aruncate, de o parte și de alta, în această bătălie aprigă a frontului invizibil, în ultimele luni ale anului 1943. O parte din aceste forțe, cele naziste, acționau pentru a comite un triplu asasinat de răsunet, fără precedent în istorie. Cealaltă parte, cea a aliaților, acționa pentru a preîntâmpina un asemenea asasinat, ale cărui consecințe puteau pune în pericol întreaga civilizație.

De data aceasta, potențialul informativ și contrainformativ a fost ajutat de presă mai mult ca niciodată. Mai ales prin manipulări și dezinformări dintre cele mai subtile. Se poate spune că presa, mai ales cea din SUA și Marea Britanie, a contribuit din plin, prin materialele publicate, la dezinformarea și intoxicarea naziștilor. Datele și informațiile inteligent strecurate în coloanele ziarelor au făcut ca deruta hitleriștilor să crească, aceștia nemaștiind când și unde va avea loc întâlnirea dintre Roosevelt, Churchill și Stalin. La Cairo ? La Teheran ? S-au pregătit comandouri și grupuri de parașutiști. La această acțiune au participat avioane de recunoaștere, de vânătoare și chiar un bombardier.

La Teheran, Cairo și Ankara (în capitala Turciei nemții aveau, la vremea aceea, centrala lor de spionaj pentru această parte a lumii), părea că nimic nu se mișcă necontrolat, necunoscut de un serviciu de spionaj sau altul. Pe măsură ce zilele se scurgeau și presupusa clipă a preconizatei întâlniri la cel mai înalt nivel se apropia, tensiunea sporea. Supravegherea reciprocă în Iran se efectua 24 de ore din 24. S-au pregătit o mulțime de capcane în care au căzut când oameni ai nemților, când ai aliaților. S-a pătruns până și în închisori pentru recuperarea unor agenți de care, în acel moment, era absolută nevoie. Unii agenți sau "antene ocazionale", oameni din posturi de pază sau gardieni au căzut răpuși de pumnalele unora sau altora. Aproape nimeni nu-și mai putea face planuri cu bătaie lungă. Se trăia de pe o zi pe alta.

În această încheștare, Roosevelt și Churchill s-au întâlnit la Cairo. Era 22 noiembrie. Au ajuns la Teheran abia pe 27 noiembrie. Stalin se afla acolo din ajun. Conferința a fost protejată cu strășnicie. Încă din 22 noiembrie își făcuseră apariția cinci escadrile de Spitfire și trei de Hurricane. De asemenea, au fost aduse trei batalioane de infanterie, un escadron de automitraliere și numeroase alte unități terestre britanice. La această masivă concentrare de forțe se adaugă și contribuția sovieticilor și americanilor, ei fiind, în aceeași măsură, mobilizați pentru ca operațiunea nemților să nu reușească. Orice încercare de asasinat trebuia anihilată cu orice risc.

Omul - întotdeauna elementul cel mai important

Și, după cum se știe, *Saltul cel Lung* nu s-a făcut, încercările nemților fiind zădărnice una după alta. Conferința s-a desfășurat în bune condiții. Nici unul dintre participanții la conferință n-a pățit nimic. Pe frontul invizibil însă, după cum s-a arătat mai sus, a fost o mare încordare, s-a consumat multă energie, s-a vărsat chiar sânge, unii dintre participanții aflați în dispozitivul de apărare găsindu-și sfârșitul în acele zile. La vremea aceea, nu s-a scris niciun rând, nu s-a rostit niciun cuvânt despre ce s-a întâmplat la Teheran. Normal. Războiul era în toi. Ulterior s-au spus și scris multe. Chiar multe cărți.

Gevork Vartanian este considerat agentul sovietic care a avut cea mai mare responsabilitate în zădărnicirea complotului lui Hitler. El era fiul unui experimentat spion sovietic de origine armeano-iraniană care opera în clandestinitate de decenii la Teheran, sub acoperirea unui comerciant de succes.

Printr-o sursă din Ucraina, contrainformațiile sovietice au obținut informația despre complotul pe care-l pregăteau naziștii de la un maior SS bețiv și guraliv. Ca urmare, tânărului Gevork Vartanian i s-a dat misiunea de a constitui o rețea cu ajutorul căreia să supravegheze activitatea agenților germani din Iran. Astfel, în ajunul Conferinței de la Teheran rețeaua lui Vartanian a depistat un grup de operatori germani parașutați în apropierea Teheranului, care luaseră legătura cu rezidența locală a spionajului german pentru a menține legătura radio cu Berlinul în vederea organizării acțiunii comandoului condus de Skorzeny, care urma să execute asasinatul.

Grupul lui Vartanian le-a interceptat și decodificat comunicațiile radio, descoperind că nemții plănuiau trimiterea în Iran a comandoului operațional condus de Skorzeny. Radiotelegrafiștii germani au fost capturați și puși să mențină legătura cu Berlinul pentru a transmite informații false cu scopul de a zădărnici planul german. Totuși, un operator radio german a introdus în mesajul transmis Berlinului un cod secret convenit care semnală Centralei că lucra sub control.

Văzând că au fost descoperiți și că nu mai dispuneau de baza logistică și de comunicații din Iran, germanii au hotărât să anuleze operațiunea și să nu mai trimită comandoul lui Skorzeny în Iran.

Faptele lui Gevork Vartanian și ale grupului său au fost descrise în cartea apărută în anul 2003 "*Teheran-43 sau Operațiunea Saltul Lung*", pe baza unor documente sovietice declassificate; de asemenea, în 1981 s-a realizat filmul sovieto-francez "*Teheran-43*" cu Alain Delon în rolul lui Vartanian.

Restul carierei în spionaj a lui Vartanian, vorbitor de șapte limbi străine, rămâne un mister, fiind încă clasificat. S-a aflat, totuși, că în perioada Războiului Rece a efectuat, împreună cu soția sa Gohar, cu care a alcătuit un cuplu legendar de spioni, misiuni în Iran, Italia, Franța și Grecia.

La rândul lor, occidentalii au dispus de nenumărați agenți care au participat la acțiunea de eșuare a complotului german. Din rândul acestora se distinge elvețianul Ernst Merse, născut la Geneva în 1912, expert contabil de meserie. Încă din studenție, din proprie inițiativă, a luat legătura cu Serviciul de Informații elvețian, spunând că vrea să lucreze pentru acesta, fiind acceptat. A lucrat apoi și cu serviciile de informații ale Italiei și Austriei. I-au solicitat ajutorul împotriva nemților și englezii, prin vestitul MI6. Merse a fost de acord, sprijinind activ Intelligence Service-ul.

În 1938, după ce Reichul hitlerist a anexat Austria, nemții au dat peste dosarul său într-un fișet din Viena. După ce l-au verificat și studiat, spionajul german a încercat să-l folosească și el. Astfel Merse a devenit agent dublu sau chiar ceva mai mult, dacă ținem seama de numărul serviciilor de informații care i-au cerut colaborarea. Ulterior însă lucrurile s-au clarificat, Merse dovedindu-se că i-a sprijinit cinstit, cu toate posibilitățile sale, pe aliați fiind pe deplin loial acestora.

În noiembrie 1940 nemții i-au cerut să se ducă în Iran și să se stabilească acolo pentru a le furniza datele și informațiile de care aveau nevoie. Evenimentele la care ne-am referit l-au prins la Teheran.

V.D.Fulger

Document NSA declassificat

PROIECTUL GUNMAN

În emisiunea de seară a televiziunii americane CBS din 25 martie 1985, o știre a făcut senzație: Corespondentul de la Moscova informa despre modul în care contraspionajul sovietic obținea documentele ambasadei înainte chiar ca oficialitățile Statelor Unite să apuce să le citească.

De mai mult timp ambasada SUA din Moscova era victima unei operații sofisticate de spionaj electronic care le permitea liderilor sovietici să vadă ce făceau și ce planificau diplomații americani. Specialiștii organelor de contraspionaj sovietic instalaseră dispozitive minuscule în mașinile de scris electrice ale ambasadei. Acestea înregistrau conținutul documentelor dactilografiate de secretarele ambasadei și le transmiteau prin intermediul unor antene ascunse în pereții încăperilor clădirii. La rândul lor, aceste semnale erau retransmise unui post de ascultare din afara ambasadei. În felul acesta, sovieticii puteau primi copii de pe documente începând de la cele de rutină administrativă până la cele clasificate ca deosebit de secrete.

Un ofițer american de informații aprecia că potențialul informațiilor secrete compromise ar fi putut fi considerabil de serios, un alt expert considera că nimeni nu putea cunoaște cât de multe documente secrete au putut fi compromise, iar un al treilea a considerat întreaga afacere drept un fiasco.

Cât de precis era însă reportajul CBS ? În cele ce urmează vom dezvălui pe scurt modalitatea penetrării electronice sovietice, evaluarea pagubelor, modul în care au fost descoperite minusculele dispozitive și felul în care ele funcționau.

... De secole țările se spionează reciproc, culegând informații din ambasade. Statele Unite și Uniunea Sovietică erau principalii inamici pe timpul Războiului Rece dintre 1945-1991 și există o lungă istorie a încercărilor celor două părți beligerante de a obține accesul la informații despre ambasadele și corpul diplomatic de pe teritoriul lor.

Poate cel mai faimos incident al spionajului sovietic l-a constituit implantul Marelui Sigiliu. La 4 august 1945, un elev sovietic i-a dăruit gravura Marelui Sigiliu al SUA ambasadorului american la Moscova Averell Harriman. Aceasta a fost agățată în biroul din reședința ambasadorului până în anul 1952 când un control TO a descoperit că avea ascuns un microfon-transmițător performant și deosebit de dificil de descoperit. Astfel, timp de peste 6 ani sovieticii au putut trage cu urechea la conversațiile ambasadorului.

Microfoanele implantate în mașinile de scris electrice marcau un nou nivel de rafinament al activității de culegere de informații prin mijloace tehnice ale serviciilor secrete sovietice. Pentru prima dată informațiile se extrăgeau direct de la mașinile electrice de scris. Înainte de această descoperire americanii erau încredințați că rușii dispuneau doar de microfoane ascunse în pereții încăperilor prin care ascultau convorbirile din interiorul ambasadei, metoda clasică de interceptare.

Anii '80 au constituit perioada cea mai încordată a relațiilor sovieto-americane. O manifestare a acestei stări tensionate a reprezentat-o și **Proiectul Gunman**, recent declassificat de Agenția Națională de Securitate, care a implicat înlocuirea tuturor echipamentelor din ambasada americană de la Moscova.

În anul 1979 Statele Unite începuseră să amenajeze un sediu nou pentru a-și muta ambasada dar s-a constatat că edificiul era plin de microfoane, astfel că acțiunea a fost abandonată.

Pentru a înlătura amenințările viitoare, NSA trebuia să admită că era necesar să învețe din lecția primită de la inamic. Pentru aceasta, mai întâi au fost verificate informațiile făcute publice de televiziunea CBS și s-a constatat că acestea erau corecte.

Apoi s-a analizat situația și s-a ajuns la concluzia că un astfel de echipament sofisticat necesita personal deosebit de competent, timp și bani. S-a apreciat că realizarea unor asemenea componente electronice cerea o infrastructură tehnologică masivă și modernă, deservită de un personal numeros. Această combinație de resurse materiale și umane a condus la realizări tehnice considerate a fi peste posibilitățile sovieticilor: dispozitivele puteau fi instalate rapid și ușor chiar de personal fără pregătire tehnică; nu puteau fi descoperite prin metode convenționale, erau fără fir și se controlau de la distanță.

NSA trebuia să înlocuiască rapid echipamentele, să le aducă în Statele Unite pentru a fi examinate și să se facă investigații și în celelalte ambasade din străinătate pentru descoperirea unor eventuale situații similare. În acest scop s-a întocmit un plan de ripostă la această provocare, care a fost supus aprobării președintelui Reagan - Proiectul Gunman. Primul obiectiv al acestui proiect era înlocuirea aparaturii din ambasada de la Moscova cu echipament securizat. Acesta includea teleimprimatoare, calculatoare, imprimante, mașini de cifrat, copiatoare, mașini de scris electrice. În acest scop s-au achiziționat echipamente performante de la firme precum IBM și altele similare.

Apoi s-au adoptat măsuri deosebite de asigurare deplină a securității acestora pe timpul transportului, luându-se măsuri de precauție împotriva oricărei intervenții a sovieticilor asupra lor. Echipamentele au fost introduse în saci de plastic care nu puteau fi confecționați în URSS, sigilați și introduși în lăzi, transportate ca cargou diplomatic, însoțite de curieri ai forțelor armate.

Adevărata natură a Proiectului Gunman a fost cu succes acoperită față de cea mai mare parte a personalului ambasadei. Însuși ambasadorul Hartman a aflat despre operațiune printr-o notă înaintată de curierii diplomatici la sosirea acestora la ambasadă.

Când echipamentul înlocuit de la ambasadă a ajuns la NSA, fiecare piesă a acestuia a fost examinată atent și metodic, vizual și cu raze X, luându-se măsuri de evitare a distrugerii oricărei probe, comparându-se apoi cu piesa standard. O atenție specială s-a acordat examinării aparaturii criptografice și mașinilor electrice de scris, verificându-se toate locurile unde s-ar fi putut implanta microfoane.

La examinarea unei bobine din mașina electrică de scris s-a constatat ceva foarte interesant: verificarea cu raze X arăta că piesa fusese modificată. Comparând mașinile de scris "prelucrate" cu cele originale s-a observat că primele prezentau modificări care prezentau scurgerea de informații către serviciile secrete sovietice. Urmare a acestor constatări s-au luat măsuri să fie verificate toate mașinile de scris electrice din dotarea ambasadelor americane de pe spațiul răsăritean.

Când presa a aflat că sovieticii reușiseră să modifice mașinile electrice de scris ale ambasadei americane de la Moscova, reporterii au încercat să descrie elementele caracteristice acestei operațiuni. Una dintre explicații a apărut în revista *Discovery*. În articolul "Interceptarea tastaturii" un expert a oferit următoarea explicație: *"Sovieticii au dovedit că sunt avansați în domeniul interceptării mașinilor electrice de scris. O sferă rotativă de metal imprimă literele pe hârtie și revine în poziția inițială. Timpul necesar pentru rotația fiecărei litere este diferit. Un dispozitiv modern de ascultare plantat în încăperea poate transmite sunetele emise de tastarea mașinii electrice de scris unui computer. Computerul calculează cu ușurință intervalul de timp dintre tastarea unui caracter și înregistrarea sa pe hârtie, determinând astfel ce caracter a fost tastat"*.

Atacul asupra mașinilor de scris a constituit o sursă profitabilă de informații pentru sovietici. A fost dificil să se cuantifice daunele produse din exploatarea acestei surse întrucât ea a funcționat o lungă perioadă de timp. Desigur că se pune întrebarea de ce nu au reușit atâta timp specialiștii americani să le detecteze. Un prim răspuns este acela că foloseau aparatură tehnică depășită și inadecvată pentru efectuarea controalelor de depistare a tehnicii operative de interceptare. O altă cauză importantă a fost aceea că sovieticii s-au dovedit a fi un inamic deosebit de inventiv și de șiret. Cea mai mare parte a echipamentului folosit pentru verificarea tehnică de securitate data din anii '50. Dispozitivul folosit de sovietici avea emisii spontane atât de scurte încât dispăreau rapid înainte de a fi eventual identificate de vechiul analizator de spectru a radiației electromagnetice. Aceste emisii se produceau cu intermitență, în concordanță cu viteza de dactilografie. Întrucât dispozitivul era controlat de la distanță, specialiștii sovietici

puteau să-l scoată din funcțiune pe timpul controlului de către echipele TO. În plus, în acea perioadă instrumentele de verificare TO nu dispuneau de posibilități de memorare a emisiunilor detectate. Designul dispozitivului descoperit în mașinile de scris arăta că sovieticii cunoșteau, de asemenea, caracteristicile aparaturii americane de control TO.

Odată descoperit acest dispozitiv, a devenit clar să specialiștii americani au interpretat greșit unele indicii găsite de-a lungul anilor. De exemplu, cu ani în urmă, o echipă de control TO descoperise o antenă în hornul de pe acoperișul clădirii ambasadei, fără să afle scopul în care ar fi putut fi folosită.

În ce-i privește pe sovietici, aceștia manifestau o mare grijă față de propriile mașini electrice de scris. Ei interziceau utilizarea acestora pentru dactilografiera documentelor clasificate, folosind în acest scop numai mașini de scris mecanice. Acestea erau transportate de la Moscova la ambasade doar prin curier diplomatic iar pe timpul cât nu erau folosite erau depozitate în containere sigilate. Cu toate că se cunoșteau aceste amănunte, Departamentul de Stat nu a adoptat măsuri de protejare a mașinilor sale de scris.

Consolarea americanilor a fost faptul că nu a existat vreun indiciu ca vreo persoană din ambasadă să fi fost implicată în acest atac Elint. Cel mai probabil dispozitivele au fost instalate de specialiștii KGB pe timpul cât mașinile de scris au fost sub controlul lor vamal înainte de a ajunge la ambasadă.

Un expert american din domeniu recunoștea: *"Cred că oamenii au tendința de a cădea de multe ori în capcana desconsiderării adversarilor. Noi credeam că în materie de tehnică eram cu mult înaintea Uniunii Sovietice, de exemplu în domeniul computerelor, avioanelor, motoarelor, mașinilor. În anii din urmă am avut surpriză după surpriză ... Cei mai mulți dintre noi au ajuns să admită că sovieticii au redus mult decalajul și ne-au ajuns din urmă în unele domenii".*

Proiectul Gunman a avut un impact major asupra comunității de informații din Statele Unite. El a determinat o mai mare înțelegere a operațiunilor de culegere de informații prin mijloace tehnice. De asemenea, Departamentul de Stat a stabilit măsuri și proceduri îmbunătățite de securitate, în special în domeniul controlului TO și transportului echipamentelor la ambasade, care sunt în vigoare și în prezent.

Alecuș Fărău

„ESTE NEVOIE DE O ISTORIE A SPIONAJULUI ROMÂNESC”

(Câteva considerații pe marginea unui talk-show t.v.)

În decembrie 2011, un post de televiziune a difuzat un talk-show în care moderatorul **Doru Braia** a exprimat o serie de "aprecieri" despre **activitatea de informații externe**.

Pe parcursul emisiunii, cunoscutul moderator s-a referit la: munca specifică în domeniul **tehnico-științific**; conturile lui Ceaușescu; **calitatea cadrelor**; evenimentele din decembrie 1989 și conceptul de **trădare**.

Nu am nimic personal cu dl. Braia, poate împărtăși orice orientare politică, doar este democrație și libertate, dar nu pot uita cum, prin anul 1990, ba chiar și ulterior, **instiga la genocid: "să-i împușcăm pe toți comuniștii români"**, și nu erau decât vreo 4 milioane de membri ai fostului PCR...

Eu îi reproșez d-lui Braia că, în continuare, **lansează acuzații veninoase, fără să țină seama de adevăr, de realitate**.

La aceste acuzații este necesar un răspuns, punct cu punct, și am să încerc să-l dau pe scurt.

1. Despre **activitatea secretă în domeniul tehnico-științific**, respectivul spunea că era ilegală și că rezultatele muncii erau vândute către terți interesați.

Să nu uite domnia sa că moralmente vorbind, tot spionajul este ilegal, inclusiv cel economic, dar s-a practicat din timpuri străvechi, există și va exista oricând în sistem public ori privat.

Cât despre **rezultate**, realitatea a demonstrat că eforturile depuse pe plan ocult s-au materializat în țara noastră în **realizări importante**, atât în **industrie**, cât și în **agricultură**. Exemplele sunt multiple, începând cu fabrica de diamante artificiale (acțiunea "Stele căzătoare"), obiectivul "MICROELECTRONIC" și terminând cu noi soiuri de plante (grâu, porumb etc.) mai rezistente la condițiile climatice și mai productive sau cu **rase îmbunătățite de animale** – bovine și ovine.

După implementarea în țară, ministerele de resort elaborau "aprecieri", cuprinzând progresele realizate și veniturile suplimentare rezultate.

2. În ceea ce privește **Aportul Valutar Special**, spunea dl. moderator că banii ajungeau în "conturile lui Ceaușescu", imagine eronată.

Au scris și alți colegi despre această problemă, mai ales dl. **Andronic**, fost șef al compartimentului A.V.S. într-o etapă.

Ce vreau să subliniez este că **toate sumele în valută ajungeau în "conturi colectoare" (în funcție de valute) la B.R.C.E.** de unde, ulterior, erau dirijate, după necesități, prin Decret Prezidențial, spre **plata datoriei externe a României** sau spre **investiții industriale strategice**.

La fel se întâmpla și cu valuta obținută din activitatea Întreprinderii de Comerț Exterior **"Dunărea"**.

Am avut ocazia, **în mai 1990, să fac ultima NOTĂ de informare privind soldul "conturilor colectoare"**.

În iunie 1990, toate sumele din "conturile colectoare" (nu neglijabile) au fost virate la Bugetul de Stat, guvernul român răspunzând de repartizarea și cheltuirea lor. **Totul s-a derulat legal.**

3. Calitatea cadrelor. Potrivit părerii d-lui Braia, toate cadrele erau fii, nepoți, rude sau "pile", lucru total neadevărat.

Dacă la început, în lipsă de cadre, s-a apelat la "clasa muncitoare", ulterior, **după 1964, s-a mers pe recrutarea de specialiști** în diverse domenii: ingineri, economiști (mai ales din comerțul exterior), agronomi, filologi, sociologi, istorici, juriști și ziariști, cu o bună pregătire profesională și cu o conduită morală ireproșabilă.

Nu întâmplător verificările de candidați durau cel puțin **6 luni**. Dar mai ales, **nu se puteau realiza atâtea doar pe bază de "nepotism"**.

Chiar și în cazul unor **excepții** (fii, gineri, nepoți) am avut exemple nenumărate de **oameni bine pregătiți și sufletești, cu talent** în noua meserie. Îi voi menționa cândva, în memoriile mele, cel puțin pe **"Victor" (fiu de general) și pe "Bebe" (ginere de frate Ceaușescu)**. Jos pălăria!

4. Despre evenimentele din decembrie 1989 spunea moderatorul că "poporul român nu a avut nicio contribuție", că "totul s-a făcut de forțe externe". Apreciere total greșită.

Deși, cum am mai scris cu o altă ocazie, **"nimic n-a fost întâmplător"**, *nu putem nega rolul contestatarilor din România, care existau și s-au manifestat în Valea Jiului, la Brașov, dar și în decembrie 1989.*

Fără ei nu se putea realiza schimbarea regimului. Că o fi fost **răscoală, revoltă**, aceasta s-a transformat în **revoluție**, pentru că **numai o revoluție poate decide schimbarea unui sistem politic**, schimbarea istoriei.

Acești oameni – tineri, maturi – au avut curajul să iasă în stradă și să protesteze nechemați de nimeni, deși, **din păcate, numărul lor a crescut artificial**, conform zicalei "**după război, mulți viteji se arată**". S-au autopropus sau au fost propuși de alții **numai din considerente materiale**, fără niciun merit.

5. **Conceptul de "trădare"** a fost o altă temă abordată de dl. Braia, care susținea că "toți cei care au fugit din țară au fost patrioți, ba chiar eroi".

Pentru început, voi cita o zicală din vremea lui Soljenițan, a "**samizdatelor**" rusești:

"Eroi (în limba rusă <Gheroi> nu sunt cei care fug, ci aceia care rămân să lupte sub opresiune".

Acestei teme i-am consacrat un eseu separat "*Despre trădare*", din care *spicuiesc câteva idei*:

- **TRĂDAREA** - fuga din țară și/sau divulgarea de secrete, cu înșelarea propriului popor, a jurămintelor depuse, a prietenilor și colegilor și chiar a propriei familii, **din motive egoiste**.

- **DEFECTARE** (termen englezesc) – fuga din țară cu divulgare parțială de informații secrete dar cu un scop bine determinat:

"Să-mi fie și mie mai bine, dar (poate) și țării din care provin".

- **Majoritatea celor care au fugit din țară sau au divulgat informații secrete** (cazul Răceanu) **sunt trădători**, pentru că au urmărit doar **interese personale**, fie **materiale** (bani), fie **intelectuale** (realizarea pe plan profesional în domeniul lor de bază).

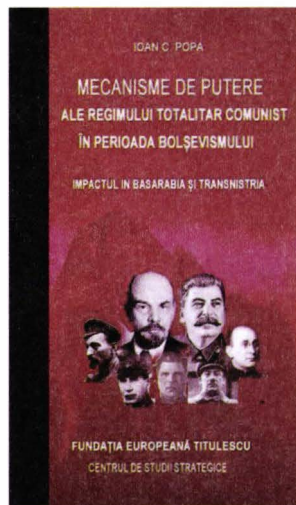
Din categoria a doua face parte și **cazul Liviu Turcu**.

Mi se întărește convingerea că **trebuie să scriem o istorie**, cât de scurtă, **despre spionajul românesc**, poate un **Compendiu**, format din texte separate dar unite într-un sistem cronologic și pertinent.

Petre Dumitru

BOLȘEVICII ȘI SERVICIILE SECRETE

De curând a fost lansată o nouă carte în spațiul public având ca temă principală legătura intimă dintre puterea politică bolșevică din Rusia Sovietică și serviciile secrete. Lucrarea **„Mecanisme de putere ale regimului totalitar comunist în perioada bolșevismului. Impactul în Basarabia și Transnistria”**, scrisă de colegul nostru **Ioan C. Popa**, redactorul șef al revistei „Periscop”, reprezintă o sinteză asupra primei jumătăți a perioadei bolșevismului, ce se întinde de la revoluția din octombrie 1917 până la momentul tranziției din 1953-1954, marcat de moartea lui Stalin și începutul consolidării puterii lui Hrușciiov. Evenimentele din octombrie 1917, din Rusia, numite inițial *revoluția* sau *cotitura din octombrie*, iar zece ani mai târziu, la aniversarea din 1927, *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie*, au suscitât încă de la început un imens interes în viața internațională.

La aniversarea a „trei ani de dictatură proletară”, în noiembrie 1920, Stalin îi persifla pe *imperialiștii* din Apus, care, susținea el, erau neîncredători în Puterea Sovietică și „aveau o atitudine ironică față de experimentul bolșevicilor din Rusia: ei socoteau că bolșevicii vor dispărea de la sine”. Privit inițial mai degrabă ca o curiozitate, *bolșevismul* a devenit treptat subiectul unor aprige dispute politico-ideologice și științifice, care nu au încetat nici astăzi.

În linii generale, perioada abordată este aceea în care Partidul Comunist a purtat în titulatura sa oficială sintagma *bolșevic*: mai întâi ca Partid Comunist (bolșevic) din Rusia – PC(b)R și apoi, de la Congresul al XIV-lea, din 1925, ca Partid Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice – PC(b)US, până la Congresul al XIX-lea, desfășurat în octombrie 1952, cu câteva luni înaintea morții lui Stalin, când s-a hotărât schimbarea denumirii în Partidul Comunist al Uniunii Sovietice – PCUS. Cu acel prilej, s-a apreciat că dubla denumire („comunist”, „bolșevic”), formată istoricește, și-a pierdut sensul, ca urmare a transformărilor survenite în URSS și a stabilirii ca obiectiv fundamental al Partidului trecerea la construirea societății comuniste.

Una din ideile de bază ale cărții pornește de la premisa potrivit căreia înțelegerea și explicarea mecanismului exercitării puterii în regimul totalitar bolșevic nu pot fi realizate fără o prezentare cât mai completă a *îngemănării congenitale* existente între ierarhia și ideologia partidului unic și poliția secretă ca *braț înarmat* al acesteia. Încă de la început, puterea politică bolșevică s-a bazat în mod preponderent pe coerciție, rezultată din folosirea forței brute, concomitent cu instaurarea și perfecționarea unui regim de teroare care cu greu și numai parțial își găsește anumite corespondențe în istorie. Lenin nu s-a sfiit să afirme că, *fără o asemenea instituție, regimul muncitorilor nu ar exista*, iar mai târziu Stalin a numit NKVD-ul *eșalonul de avangardă, înarmat al partidului*.

Valorificând un bogat material bibliografic, provenind din diverse surse, multe din documente de arhivă declassificate în ultimii ani, în volum sunt prezentate detaliat aspecte esențiale, adesea inedite, cu privire la condiția și statutul serviciilor secrete în regimul totalitar comunist bolșevic, raporturile acestora cu puterea politică, în fapt cu persoana Conducătorului, mai întâi Lenin, apoi Stalin, care și-au pus amprenta în mod decisiv și definitiv asupra profilului, obiectivelor și a manierei de lucru a tot ceea ce a însemnat servicii speciale de-a lungul a șapte decenii de existență a statului sovietic.

Autorul operează o periodizare sui-generis a bolșevismului după evoluția și schimbările survenite în conducerea și structurarea poliției politice secrete subordonate Partidului Comunist, oferind cititorului posibilitatea de a lua cunoștință cu figurile unor personaje care s-au aflat în fruntea acestei instituții, precum Felix E.

Dzerjinski, Veaceslav R. Menjinski, Genrih G. Iagoda, Nikolai I. Ejov sau Lavrenti P. Beria. Rigiditatea și inflexibilitatea acestor personaje din angrenajul de vârf al puterii, dar mai ales zelul pe care l-au depus în punerea la punct a unui veritabil *mecanism al terorii* în executarea unor ordine criminale primite de la Conducător, cum ar fi cele legate de colectivizarea forțată, distrugerea bisericii, prigonirea elitelor intelectuale, lichidarea oponenților de orice fel, reali sau imaginari ai regimului, au definit întregi epoci istorice, marcând profund și în mod tragic destinul și conștiința a milioane de oameni.

Nimic din activitățile organelor de represiune ale statului sovietic nu s-a petrecut accidental, la întâmplare. Totul s-a derulat metodic, sistematic, după planuri elaborate temeinic, întotdeauna pe o bază ideologică solidă, în numele unor idealuri aparent onorabile în fața opiniei publice, dar care, în cele mai multe cazuri, trimitea către crime în proporții de masă. Exemplele prezentate din abundență în carte ilustrează acest lucru nu doar pentru Rusia Sovietică, ci și pentru fostele republici unionale și autonome, inclusiv RASSM și RSS Moldovenească.

Demersul autorului – inițiat printr-un serial de articole pe tema serviciilor secrete sovietice publicat în revista „Periscop” – reprezintă un efort necesar pentru a înțelege mai bine modul intim de funcționare a unui regim totalitar de tip bolșevic, rolul cu totul special acordat activităților clandestine ale serviciilor secrete și Cominternului (o structură de acoperire a spionajului sovietic) subordonate unor obiective politice care declarativ erau dedicate „fericirii omului” dar, în fapt, au instaurat una dintre epocile cele mai sângeroase din istoria popoarelor. Secretul absolut al multora din operațiunile bolșevicilor pentru menținerea la putere a fost una dintre obsesiile lui Lenin, continuat de Stalin și de toți cei care le-au urmat la conducerea partidului și statului sovietic.

Cunoașterea modului în care au fost create și a sarcinilor încredințate încă de la început serviciilor secrete de către Puterea bolșevică ne ajută, totodată, să înțelegem o serie de particularități ale instaurării regimului comunist de sorginte sovietică în România și în celelalte țări foste socialiste din Europa centrală și de est, la mijlocul secolului trecut, îndeosebi a manierei în care s-a înfăptuit lichidarea elitelor politice, economice, militare și intelectuale naționale prin crearea și utilizarea unor structuri care, mai bine de un deceniu, s-au dovedit instrumente de putere nu doar străine de interesele poporului, ci chiar împotriva acestora.

*

Cartea, realizată în cadrul unui proiect finanțat de către **Departamentul pentru Românii de Pretutindeni** din Guvernul României, s-a bucurat de o lansare de excepție la sediul **Fundației Europene Titulescu**, desfășurată la 12 decembrie 2011, în prezența unei asistențe numeroase: diplomați, reprezentanți ai mediilor academice și universitare, ziariști, studenți și membri ai ACMRR-SIE. În cadrul dezbaterilor, moderate de domnul **George G. Potra**, directorul executiv al Fundației, au rostit alocuțiuni: academician **Dinu C. Giurescu**, prof. univ. dr. **Ilie Bădescu**, directorul Institutului de Sociologie al Academiei, prof. dr. **Mihai Miron**, președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști, prof. univ. dr. **Vasile Morar**, de la Facultatea de filosofie a Universității din București, colonel (r) **Ion Pavel**, editorul volumului, scriitorul **Ion Brad**, ambasador. A fost prezent și a luat cuvântul, de asemenea, E.S. prof. univ. dr. **Emil Constantinescu**, **președintele României (1996-2000)**. Domnia Sa a creionat un profil al autorului cărții și a rostit cuvinte de apreciere la adresa activității serviciilor secrete române, intrate într-un proces accelerat de reformă democratică în perioada în care și-a exercitat mandatul de șef al statului.

Volumul a beneficiat de o primire favorabilă și în mediile academice de la Chișinău, unde a făcut obiectul unor dezbateri organizate la **Centrul de studiere a totalitarismului** din cadrul **Universității de Stat a Moldovei**.

Dan Sulugiuc

FOȘTII SPIONI ȘI RESPONSABILITATEA CUVÂNTULUI

■ Debutul în literatura de specialitate al “scriitorilor spioni ” și multiplicarea exponențială a numărului acestora după căderea Zidului Berlinului au părut, la început, un lucru firesc, amploarea fenomenului fiind stimulată de apetitul opiniei publice pentru senzații tari și de perestroika firav, dar fals, întrezărită în activitatea serviciilor de informații după înlăturarea Cortinei de Fier.

La întrebarea ce au devenit spionii CIA după terminarea Războiului Rece, prestigioasa publicație americană *The Wall Street Journal* oferea recent următoarele exemple: fost ofițer protecție internă lucrează ca director de vânzări la o companie de distribuție a cafelei, ex-analist (anticar specializat în cărți rare, ziarist free lancer, director de editură), fost lucrător de personal (ghid turistic, agent de asigurări), ex-cifrator (expert în securitatea transmisiunilor la o firmă de telefonie mobilă), fost ofițer recrutor (consultant resurse umane), ex-director operațiuni clandestine (fermier, jucător profesionist de golf) etc.

Nu știm ce ar fi răspuns experții de la *Wall Street Journal* la o întrebare similară privind foștii spioni din țările estice, însă credem cu convingere că, în **România**, printre aceștia nu se află niciun jucător profesionist de golf și, probabil, niciun fermier. Cum românul s-a născut poet, în țara noastră mulți dintre foștii ofițeri de informații s-au aplecat asupra scrisului, cu greutatea anilor purtați în spate și strălucirea amănunțită a stelelor de pe epoleții ținuți ascunși până mai ieri.

Rezultatul? O serie de apariții de excepție, puține la număr și cu atât mai valoroase, dar și multă, multă maculatură, unde afară-i vopsit gardul și-nlăuntru leopardul (titluri pompoase, cu riscuri asumate și zeci de ani în serviciile secrete și...atât!). Plesnește invidia în tine, o să ziceți, și aveți dreptate! Dar nu mă las și încerc să lansez o întrebare celor din urmă “scriitori spioni”: ce credeți că este mai folositor națiunii? Punerea pe tarabă a propriilor frustrări și neîmpliniri, atacurile directe sau voalate la adresa foștilor colegi și, în general, scoaterea la lumină a tot ceea ce ar trebui protejat, sau creșterea încrederii populației în competența, seriozitatea și devotamentul serviciilor de informații?

Personal, cred că trebuie să fii iresponsabil sau lipsit de onoare să scrii despre *oalele*, sparte sau nu, din *bucătăria* în care ai crescut și te-ai format, despre a doua ta familie, despre șefii și colegii pe care nu ți-i alegi dar care te-au ajutat cândva, chiar și despre gunoiul de sub preș...

Spre deosebire de memorialistica cu care ne-am obișnuit, scrierile sau mărturisirile unor foști spioni au anumite particularități : chiar dacă aduc la lumină aspecte mai puțin cunoscute publicului larg, foștii ofițeri de informații apelează la generalități, pentru a evita să ofere indicii care ar putea deconspira numele unor colegi de muncă (activi sau în rezervă), sursele folosite, mijloacele și metodele specifice sau operațiuni sensibile ale serviciului din care au făcut parte.

Când un „fost” își publică memoriile, acestea sunt considerate „de senzație” (dacă autorul dezvăluie neajunsuri din interiorul serviciilor secrete), sau sunt tratate cu indiferență mediatică dacă mărturisirile flatează puterea sau conducerea structurilor informative. Și stilul este diferit: cei care pot spune cu adevărat ceva interesant refuză să scrie sau vorbesc puțin și neangajant; cei mai mulți „foști” nu au avut acces la date și acțiuni sensibile și, cu toate acestea, ei domină piața literaturii de specialitate. Sunt ușor de recunoscut după limbajul de lemn, lauda de sine (*EU făceam..., EU am fost cel..., EU am informat..., EU am coordonat personal..., EU...*) și folosirea unor formule relativiste de genul „se crede”, „se afirmă”, menite să ascundă lipsa de informații sau să prevină replici dezonorante din partea foștilor colegi.

De altfel, cu foarte puține excepții, în **România** aparițiile editoriale „de senzație” nu aparțin profesioniștilor în intelligence, ci unor foști funcționari mărunți, intrați în serviciile de informații pe ușa din dos, care și-au lăsat fundul de stat pe scaun și mărit dioptriile urmărind monitorul calculatorului, în timp ce visau la ziua lor de glorie ce nu avea să vină niciodată!

■ Și dacă *la noi despre serviciile secrete poate scrie oricine orice, fără să fie măcar tras de urechi, prin Occident lucrurile stau puțin diferit, ceea ce înseamnă că suntem încă departe de ceea ce se cheamă cultura de securitate și statul guvernat de principiile sacre ale democrației.*

La finele lunii mai 2010, ministrul francez al apărării a depus **Plângere penală împotriva lui Maurice Dufresse, fost director adjunct al Direcției Generale pentru Securitate Externă –DGSE**, care, sub pseudonimul Pierre Siramy

și împreună cu jurnalistul Laurent Léger, a publicat la Editura Flammarion (17 martie 2010) cartea « *Vingt-cinq ans dans les services secrets* » (25 de ani în serviciile secrete). Demersul demnitarului francez este bazat pe trei capete de acuzare: încălcarea prevederilor Legii secretului Apărării naționale, nerespectarea secretului profesional și divulgarea identității unor persoane protejate.

Ca urmare, procurorul Jean-Claude Marin (care avea să devină în iulie 2011 Procuror General al Curții de Casație) a dispus demararea unei anchete preliminare care, având în vedere natura problematicii și fostul loc de muncă al inculpatului, a fost încredințată Direcției Centrale pentru Informații Interne.

Conform Codului Penal (Art.413-10), numai violarea secretului Apărării naționale « de către orice persoană depozitară – prin funcția deținută sau natura profesiei, ca urmare a unei misiuni temporare sau permanente »- a unor secrete referitoare la Apărarea națională este susceptibilă de o pedeapsă de 7 ani închisoare și 100 mii de euro amendă.

Procesul intentat lui Maurice Dufresse va fi unul de uzură, la începutul acestui an avocatul apărării invocând chestiuni de procedură și conflicte de interese: conform legii, Ministerul Apărării stabilește, prin ordin, categoriile de militari a căror identitate este protejată, deci respectiva instituție nu ar putea fi și parte reclamantă. Totodată, organisme nonguvernamentale specializate în apărarea drepturilor omului susțin că, prin demersul său, Maurice Dufresse ar fi contribuit la progresul libertății de exprimare!

Pe lângă o serie de acuzații puțin convingătoare la adresa unor oameni politici de stânga, fostul adjunct și apoi șef al Diviziei Suport Tehnic încearcă să facă senzație vorbind cititorului despre tot ceea ce se întâmplă la „*Piscină*” (denumirea folosită de angajați pentru sediul central al DGSE), de la bufetul de incintă și braseria din cartier, până la birourile colegilor, buncărul cu fișete pentru conservarea arhivei și modalitățile de acces în instituție.

Dintre dezvăluirile fostului adjunct al DGSE (pensionat în 2009 !!!), două cazuri au legătură și cu **România** (Charles Hernu și Philippe Rondot), despre care nu vom oferi informații semnificative. Pentru a vă trezi curiozitatea să citiți viitoarele apariții editoriale ale unui veteran al Serviciului de Informații Externe, vă putem spune doar că :

- **Charles Hernu** (1923-1990), politician francez marcant, ex-ministru al apărării (1981-1985), a fost acuzat de legături cu puteri străine, în opinia unor experți acesta fiind recrutat de KGB (având numele conspirativ « André »), preluat de *Securitate* (« Dinu ») și revenit ulterior sub tutela serviciilor secrete sovietice.

- **Philippe Rondot** este general de divizie, în rezervă din anul 2005, veteran al comunității franceze de informații, cu state vechi în structurile de spionaj și contraspionaj, fost consilier pentru informații și operațiuni speciale al mai multor miniștri ai apărării, de la stânga la dreapta eșichierului politic (Alain Richard, Pierre Joxe și Michèle Alliot-Marie) și arhitectul capturării în Sudan a teroristului Carlos.

În 1975, pe când era căpitan și adjunct al șefului antenei SDECE (predecesorul DGSE) la *București*, a dispărut de la domiciliu și Ambasadă timp de trei zile, fără să știe nimeni unde s-a aflat și ce a făcut în respectiva perioadă. *Bănuieț că a fost recrutat de Securitatea română*, pe baza a trei fotografii compromițătoare, Philippe Rondot a fost retras de la post și anchetat de colonelul André Camus, șeful faimosului Departament « P », însărcinat cu depistarea *cârțișelor* (agenți dublii).

Comentariile unor jurnaliști apropiați serviciilor secrete franceze, la care subscriem și noi, converg spre *o concluzie dezonorantă pentru fostul adjunct al directorului DGSE: Frustrarea evidentă și un sentiment de superioritate nejustificat par să-l caracterizeze cel mai bine pe Maurice Dufresse, alias Pierre Siramy, care se autodefinește astfel: „sunt omul care se uită pe sub fusta Republicii și nu vede nimic bun...poate și de aceea rareori mi se dă cuvântul”.*

Alexandru Omeag

SECRET ȘI TRANSPARENȚĂ

*Despre ceea ce nu se poate vorbi,
trebuie să se tacă" (Wittgenstein)*

Dezmățul din primii ani postdecembriști

Deschiderea ilogică a frontierelor de stat cu toate țările riverane, anatemizarea forțelor armate și subordonarea lor unor inși, cel puțin dubioși, desființarea în integritate a instituției Securității, în special a serviciilor de informații, contrainformații și de protecție operativă, concomitent cu menținerea unui vid dezastruos de 2-3 luni înactivitatea acestora, accesul abuziv a unor "revoluționari" neaveniți la documente din arhivele securității, precum și lansarea de atacuri, a căror unică țintă a fost vulnerabilizarea țării pe termen lung, au adus România la cheremul serviciilor secrete străine și statelor respective, facilitându-le realizarea intereselor antiromânești. Așa s-a ajuns ca în țara noastră în primii ani postdecembriști să acționeze în voie spionajul străin. *"Nici nu vă dați seama în ce măsură mișună spionii în jurul nostru"*, mărturisirea cu îngrijorare unul din cei mai reprezentativi demnitari români din primul deceniu postdecembrist.

În activitatea lor profesioniștii puterilor străine au beneficiat și de sprijinul conștient sau stupid al unor cetățeni români care s-au lăsat atrași în debitarea vehementă a unor cerințe cu tâlc, dar foarte dăunătoare: România nu are nevoie de servicii secrete pentru că, chipurile, nu are secrete pe care să le apere; NATO condiționează – ceea ce nu s-a făcut niciodată, nici cu România, nici cu alte state foste socialiste candidate la aderare – primirea țării noastre în organizația nord-atlantică și ulterior în Uniunea Europeană de purificarea totală a noilor structuri secrete de informații, contrainformații și protecție, prin îndepărtarea tuturor foștilor ofițeri de securitate, inclusiv a celor deplin acoperiți și conspirați; abolirea tuturor legilor care reglementau instituția secretului de stat și apărarea patrimoniului național, acțiune ce a cauzat României daune inestimabile și de nerecuperat, măsurile adoptate ulterior și cu mare întârziere dovedindu-se tardive și insuficiente. Ridicolă a fost și aprecierea infantilă a unui distins romancier potrivit căruia numai serviciile secrete occidentale se justifică ca existență, și acționează în mod democratic.

Cum văd alții rolul structurilor de informații

Cu totul aleatoriu vom menționa o seamă de aprecieri, declarații și clarificări exprimate în mod covârșitor de personalități autorizate din țările occidentale, până mai ieri adversari ideologici ai României predecembriste.

"Spionul aflat în serviciu comandat și care înfruntă riscul suprem cu unicul fel de a-și sluji patria define un rol onorabil.

Spionul nu este spion din proprie inițiativă – ceea ce ar angaja răspunderea personală – ci devine ca atare la intervenția unei autorități superioare, ceea ce îi și impune utilizarea metodelor imorale, absolvindu-l, totodată, de orice vinovăție" (Alain Dewerd – "Spionul").

"Eu nu condamn MAI, Serviciul de spionaj român; acestea au fost și vor fi oricând și oriunde. Nu condamn nici jandarmul care-și face datoria, ci poliția politică". Această apreciere a fost formulată de Aurel Sergiu Marinescu din New York, autorul unei impresionante trilogii a suferinței și durerii, "Prizonier în propria țară", închis și condamnat de două ori în regimul totalitar-dictatorial.

Nathan Hale, spion american emblematic, a cărui statuie este amplasată în fața sediului central al CIA de la Langley, afirma: *"Toate tipurile de servicii secrete necesare interesului național devin onorabile prin însăși această necesitate".*

Într-un amplu interviu acordat cotidianului ZIUA, în iunie 2002, Tjeerd Sleeswijk Visser, fost director al Serviciului de informații militare al Olandei, apoi președinte al Asociației Internaționale Europa 2000, declara, printre altele că: *"La NATO este bine cunoscut faptul că ofițerii din structurile interne și externe ale fostei Securități a statului din timpul lui Ceaușescu nu erau formați sau specializați în școlile KGB-ului.*

Această situație, unică în sistemul țărilor comuniste frățești, a fost instituită în România încă de la începutul anilor '60 și a fost menținută cu strictețe pe tot parcursul fostului regim. În contrast, regimurile comuniste frățești din Ungaria, Cehoslovacia și Polonia de exemplu, și-au pregătit sistematic un număr important de cadre de informații în URSS până la revoluțiile de catifea.

Comparativ cu serviciile similare din Ungaria, Cehia și Polonia, (...), serviciile românești de informații au precedente istorice aș zice mai onorabile și mai compatibile cu NATO, ceea ce le îndreptățește să se bucure din start de un nivel de încredere superior din partea Organizației Atlanticului de Nord.

Acesta este doar un prim set de argumente care, în opinia mea, demonstrează falsitatea problemei foștilor securiști", declara specialistul olandez.

Că a fost și este așa o dovedește atât colaborarea strânsă și de încredere între serviciile secrete ale SUA și, în general, ale statelor membre NATO cu SRI și SIE, deși în conducerea acestora se aflau și persoane care au activat înainte de 1989 în structurile de spionaj și contraspionaj românești. Această situație

binecunoscută nu a împiedicat România să devină membră a Organizației Atlanticului de Nord și apoi a Uniunii Europene, unde țara noastră se dovedește a fi un partener loial și de încredere.

Mai mult, deși li se cunoșteau antecedentele, unele cadre de conducere din unele state foste socialiste devenite ulterior membre ale NATO, care au studiat și s-au format în URSS până în 1989, au fost acceptate ca fiind corespunzătoare noilor realități cum a fost cazul, cel mai semnificativ al lui Sandor Labroc, director al Serviciului de informații al Ungariei, ajuns datorită principiului rotației, președinte al grupului șefilor serviciilor secrete din țările membre ale NATO, îndeplinind această funcție – necondiționată – timp de un an. Sandor Labroc, acum în vârstă de 50 de ani, a fost între anii 1983-1989, student al Academiei Dzerdjinski.

România n-ar trebui să fie o excepție

O realitate cu valoare de axiomă, învederată de istorie și consacrată în viața internațională, atestă incontestabil că un stat care se respectă și conștientizează răspunderea ce-i revine pentru asigurarea identității naționale și dăinuirii sale în timp, pentru apărarea și promovarea consecventă a interesului național, organizează, perfecționează și adaptează continuu serviciile de securitate internă și externă, pe care le dorește cât mai performante și parteneri apreciați de organisme similare din cadrul alianțelor și din afara acestora.

Numai naivii și cei de rea credință ignoră sau contestă acest adevăr peremptoriu, în timp ce marile puteri – și nu numai acestea – nu conținesc a le justifica și apăra existența și a le elogia performanțele. Iar cadrele acestor instituții speciale se bucură de toată atenția, asigurându-li-se un statut social demn în societate. Aceste state nu au permis și nu permit nicio acțiune de anatimizare generalizată și de demolare iresponsabilă a serviciilor naționale de informații interne și externe.

Numai în România postdecembristă s-a întâmplat altfel din motive, interese și cauze felurite, prin utilizarea abuzivă, inconștientă sau voit deliberată, a tot felul de metode și mijloace, din cele mai perfide și josnice, deseori fără niciun scrupul.

O adevărată canonadă de acuze s-a abătut, ca la comandă, se reia și se diversifică fără nicio opreliște legislativă sau de altă natură împotriva SIE vechi sau nou, acțiune la care participă elemente trădătoare, persoane interpușe prin cointerесare din rândul mass-media, indivizi mediocri și/sau compromiși înlăturați

din aceste structuri, agenți de influență ai unor puteri străine și teribiliști inconștienți postdecembriști.

Willem Matser, colonel, fost consilier al secretarului general al NATO pentru probleme de securitate, a afirmat în anul 2002 – deci înainte ca România să devină stat membru al Organizației – că *"dacă vorbim de foști ofițeri de securitate, care s-au dovedit a fi foarte buni profesioniști, analiști, tehnicieni și informaticieni, de ce să ne lipsim de aceste valori dacă n-au lucrat în partea de reprimare a regimului anterior? De ce să se renunțe la rezerve umane excelente, la experiență și la continuitate?"*

Jack Straw, ministru de externe al Marii Britanii și anterior ministru de interne, aflat într-o vizită oficială în România, în același an 2002, a făcut o declarație edificatoare:

"Faptul că România și multe alte state din fostul lagăr socialist au intrat, doresc sau vor fi membre ale NATO, este o dovadă că vechile dezbinări sunt de domeniul istoriei, al trecutului.

Adevărul e că în timpul Războiului Rece cele două blocuri s-au spionat reciproc. Acum alta-i situația".

Slujirea interesului național a fost, este și va rămâne permanent rațiunea însăși a existenței serviciilor de informații românești.

Secret și transparență

În lumina considerentelor de mai sus trebuie interpretată și pusă în aplicare exigența justificată democratic, a transparenței publice.

Un răspuns parțial și relativ este dat prin Legea 544/2001 cu privire la informațiile clasificate. În mod logic orice solicitare de transparență adresate instituțiilor statului și cu deosebire serviciilor secrete, trebuie să nu excedă limitele impuse de prevederile acestei legi. Dar accesul la date și documente clasificate trebuie permis numai persoanelor care primesc avizul din partea instituției abilitate în acest scop, Oficiul Registrului Național pentru Informații Secrete de Stat. Din păcate, după câțiva ani de aplicare consecventă a regimului stabilit de Legea 544, Parlamentul a produs o primă fisură prin exceptarea de la solicitarea avizului ORNISS a tuturor deputaților și senatorilor cărora li se permite acum automat accesul la informații clasificate secret de stat numai pe baza declarației individuale dată pe proprie răspundere.

Dacă coroborăm această situație cu faptul că în absența unei prevederi clare și cuprinzătoare în domeniu se produc dezvăluiri, prioritar în presa

scrisă și video, de acțiuni trecute și prezente, date despre ofițeri acoperiți și deplin conșpirați aflați în misiune secretă, informații de interes național nedestinate publicității din domeniul militar, economico-financiar, polițienesc și al justiției (mersul unor anchete aflate în curs, intenții de arestare, piste nominalizate avute în vedere etc.), se impune cu acuitate revederea și aducerea la zi a legislației în materie, inclusiv a proiectelor de lege cu privire la securitatea națională.

Regula de bază, sacră am spune, a serviciilor secrete este aceasta: *"Despre ceea ce nu se poate vorbi, trebuie să se tacă"* (Wittgenstein).

Căpitanul de rangul 1 (colonel) GORDON PETERSON, șeful secției de relații publice din Statul Major al Comandamentului forțelor americane din Europa, a făcut la 15 iulie 1993, la Centrul Național Militar din București, următoarea declarație: *"Pentagonul (Ministerul Apărării din SUA) se conduce în materie de informații după principiul Furnizarea corectă și rapidă a informațiilor cu excepția celor secrete"*.

La rândul său, cu malițiozitatea caracteristică, Winston Churchill, spunea, printre alte vorbe cu tâlc, că *"e de mirare ce bine pot păstra oamenii secrete care nu li s-au spus"*.

Mircea M. Dabija

PATRIOTISMUL, SIMȚĂMÂNT ȘI FAPTĂ

„Patriotismul este sentimentul de iubire plenar și statornic față de țara și națiunea ta...”. (A. Soljenițin, 1973)

După 1989, românii, nedreptățiți, sătui de ipocrizie, cult al personalității și lipsuri inimaginabile, neputând pune în loc ceva suficient de valoros fără să trezească repulsie și indignare, au golit de conținut conceptul de patriotism. Practic, toate regimurile politice, fie ele dictaturi, sau uneori, chiar democrații constituționale, au apelat exagerat de mult la simțământul patriotic al cetățenilor, folosindu-l în interes propriu, de grup, sau ca justificare a unor decizii, cel mai adesea politice, care de multe ori au fost criticabile sau condamnate de istorie. Unii români fac alergie la noțiunea de patriotism, alții o resping apriori și, o mare parte din ei crede că nu mai are rost să vorbim de ea în plină expansiune a globalizării. Au oare dreptate să gândească așa? Sunt aceste reacții benefice pentru națiune? Fără doar și poate că nu.

Pentru o minimă argumentare a faptului că patriotismul la români nu a murit și că el rămâne, alături de alte valori supreme ale unui popor, un motor principal pentru dezvoltare și prosperitate, voi prezenta în continuare câteva elemente care definesc, în general, noțiunea de patriotism. În accepțiunea ce mai largă, **patriotismul se definește ca fiind legătura emoțională față de o țară și de o națiune, având la bază motive etnice, politice, culturale sau de altă natură.**

Din punct de vedere istoric, noțiunea de patriotism vine de la latinescul ”patriota”. Noțiunea a fost preluată de limbile romanice și s-a răspândit apoi în celelalte limbi. Conotația cu ”mândria pentru patrie” sau țara ”tatălui” (vezi în limba germană Vaterland) a apărut în Europa abia în cursul războaielor reformatoare. În anii 1560, hughenotii francezi își numeau uneori frații în credință ”patrioți buni” (bon patriote). Hotărâtor pentru schimbarea accepțiunii noțiunii de patriot a fost războiul de 80 de ani. Eruditul scriitor **Michael Richey** spunea în 1724 în săptămânalul Patriotul că ”**patriotul este omul care dorește ce este mai bun țării sale**”. De la mijlocul secolului al XIX-lea, noțiunea de patriotism s-a răspândit în Europa, în mare parte, legată de naționalism și șovinism.

Din punct de vedere statistic, patriotismul și naționalismul sunt strâns legate între ele. Mulți patrioți sunt și simpli naționaliști. Cu cât cineva se simte mai mult legat de țara sa, cu atât există pericolul să aprecieze mai puțin alte națiuni sau grupuri minoritare. Patriotismul nu constituie o negare a naționalismului, ci numai o

purificare a lui de excesele și îngustimile care îi sunt specifice. Conform afirmațiilor psihologului **Christopher Cohrs**, de la Universitatea din Jena (RFG) ” **oamenii nu se pot împărți în patrioți buni și naționaliști răi** ”. Cei care se identifică puternic cu țara lor capătă, în timp , accente maladive în gândire, uneori intoleranță etnică și aprecieri șoviniste.

Există două feluri de dragoste față de patrie. Pe de o parte, a patrioților constructivi, cei care își iubesc patria fără să denigreze alte țări. Ei sunt activi din punct de vedere politic și social. Pe de altă parte, a naționaliștilor, care preamăresc țara lor și în același timp blamează străinii. Ei sunt șovini și ostili străinilor. Naționalismul este orientat către valori ca: putere, dominație și omogenitate culturală. O astfel de împărțire a oamenilor în patrioți și naționaliști este întotdeauna motivată politic și servește propagării patriotismului ca o proprietate de dorit.

Aleksandr Soljenițin, pe care l-am citat la începutul acestor rânduri, scria în 1973 – când se afla în conflict deschis cu nomenclatura sovietică și sistemul concentraționar al lagărelor bolșevice – că orice națiune are dreptul la patriotism; în același timp, însă, a fi patriot nu înseamnă și să accepți *pretențiile lor nedrepte* (expansionismul rusesc, de pildă), ci să apreciezi *deschis viciile și erorile lor*. Tot Soljenițin citează (în volumul *Chestiunea rusă la sfârșit de secol XX*, 1994) un alt scriitor rus, S.N. Bulgakov, care afirma: „Acele inimi îndurerate de soarta patriei, cea care le-a dat sânge din sângele ei, nu s-au sfiit să o și osândească... Dar la o asemenea învinuire de sine... au dreptul numai cei ce nutresc o dragoste compătimitoare față de ea; acolo unde o asemenea dragoste lipsește... defăimarea patriei, batjocorirea celei ce te-a născut... trezește un sentiment de repulsie...”. Așadar, bârfitorii de profesie ai propriei națiuni, trădătorii de orice fel, nu vor putea niciodată să invoce patriotismul în sprijinul gesturilor lor.

Patriotismul țintește , de regulă, forma politică a traiului în comun. Psihologul **Daniel Bar-Talde** la Universitatea din Tel-Aviv consideră că ”**nu este important dacă cetățenii sunt angajați politic sau nu. Important este dacă aceștia se consideră democrați convinși sau nu**”. Încă de la începuturile sale, patriotismul a reprezentat lupta pentru dreptate, egalitate și solidaritate. El are o puternică legătură cu trecutul și prezentul unei țări însă nu numai ca sentiment sau semn al comunității naționale de limbă etc., ci și ca moștenire. Prin moștenire se înțelege patrimoniul material, spiritual, științific etc., pe care îl lasă în urma sa fiecare generație. Patriotismul, deci, ca noțiune și faptă se naște împreună cu emanciparea societății și tinde către constituția democratică.

Studii psiho-sociologice arată că diferența dintre un patriotism bun și un naționalism sau șovinism criticabil nu are nicio bază în realitate. Psihologul german **Christopher Cohrs**, în referire la această diferență, conchide: ”**oamenii cu atitudine patriotică nu neagă naționalismul. Mai mult, amândouă merg mână**

în mână". Unii critici avertizează, însă, asupra pericolului ca patriotismul să fie folosit ca un paravan pentru a prezenta păreri proprii drept foarte valoroase și a defăima altele ca fiind distrugătoare pentru patrie.

Patriotismul cunoaște și în contemporaneitate conotații diverse. În decembrie 2011 François Bayrou, candidat la președinția Franței, a cerut concetățenilor săi " **să cumpere mărfuri franțuzești (acheterfrançais)**", fapt ce i-a adus o creștere rapidă cu 13 % în sondaje. Concurenții săi, Sarkozy și François Hollande au reacționat prompt și au adus vorba în discursurile lor despre " **garanția originii mărfurilor franceze**", respectiv " **patriotismul industrial**".

Un patriotism deosebit de pregnant se practică în S.U.A. Elevii din multe state federale învață pe de rost jurământul de credință pentru America și imnul național. Multe case au arborate steaguri naționale, nu numai la anumite sărbători oficiale, ci și în tot timpul anului. De asemenea, în școli se pune accent pe învățarea simbolurilor și ritualelor religiei creștine.

Sentimentul național nu reprezintă un model eșuat. Mai multe sondaje de opinie realizate în țări europene ca Germania, Franța sau Italia au scos în evidență că majoritatea cetățenilor lor sunt convinși că națiunea va rămâne și în viitor " **un teren hotărâtor de identificare națională**" cu toate eforturile ce se depun în prezent pentru lărgirea și consolidare Uniunii Europene. În Europa există națiuni considerate a avea un spirit patriotic dezvoltat, precum cea franceză, italiană, engleză și chiar germană, cutoate că cel puțin aceasta din urmă a avut în istoria ei perioade în care democrația și spiritul patriotic au fost confiscate.

Un sondaj de opinie realizat în Germania, după campionatul mondial de fotbal din 2006, a scos în evidență că purtarea steagurilor naționale la manifestările prilejuite de acest eveniment au însemnat, atât pentru generația tânără, cât și pentru cea mai în vârstă, un sentiment național de identificare cu propria țară. În același timp, majoritatea celor interogați a apreciat că unda de entuziasm național a fost văzută cu simpatie și în străinătate. Pe lângă manifestările sportive și sistemul politic, succesele în plan economic pot conduce și ele la o creștere a gradului de identificare cu țara. Dezbaterile publice, politice și economice au nu numai menirea de informare generală, ci și de evidențiere a sentimentelor oamenilor față de patria lor.

În cazul românilor, simțul patriotic nu a dispărut definitiv, spun unii sociologi. Sentimentele și valorile legate de patriotism nu dispar peste noapte. Sigur, acestea sunt pervertite foarte mult în condițiile în care într-o societate nu se mai promovează valorile de tip național. Românului îi sunt cultivate, din ce în ce mai puțin, noțiuni ca patrie și patriotism, onoare, demnitate, acesta rămânând doar la patriotismul nativ, de tip latent, ceea ce nu este suficient pentru viitorul națiunii române. Școala are un mare rol în promovarea valorilor naționale, deoarece

patriotismul înseamnă și o atitudine civică, care este în cea mai mare parte formativă. Copii trebuie să cunoască încă de la vârste fragede anumite trăsături constituționale ale identității naționale, precum și drepturile și îndatoririle constituționale în legătură cu statutul de cetățean al unui stat ca: dreptul de a fi apărut de stat și datoria de a-l apăra, dreptul de a fi ajutat de stat ca și cel de a plăti taxe și impozite etc.

Indiferent de regimurile politice - totalitare sau democratice - faptele oamenilor constituie dovezi pentru aprecierea patriotismului lor. În cei 43 de ani de totalitarism, în ciuda unui patriotism de fațadă, românii au găsit putere și resurse pentru a se instrui, de a produce bunuri materiale și spirituale, de a apăra și dezvolta țara. Nu puține au fost momentele în care, fără acțiuni concertate și energice, România nu ar fi mai arătat așa cum este astăzi. Pentru readucere aminte aş evidenția câteva din acestea:

- 1956, desființarea societăților mixte româno- sovietice de tipul Sovrom-urilor;
- 1958, retragerea trupelor sovietice din România;
- 1964,renunțarea la ultimii consilieri sovietici și respingerea fermă a așa zisului plan "Valev", care urmărea dezmembrarea României;
- 1968, invazia trupelor militare ale unor țări socialiste în Cehoslovacia și starea de insecuritate prin care a trecut România până în 1970;
- 1989, revoluția română cu stările ei de pericol pentru integritatea țării.

Dezvoltarea economică a țării s-a făcut cu multe greutăți, datorate, în principal, embargoului impus de statele dezvoltate pe motive politice. O mare parte din aceste tehnologii necesare dezvoltării economiei românești au fost procurate și cu sprijinul cadrelor de informații care și-au desfășurat activitatea în străinătate.

Simpla enumerare a unor momente importante, în care românii au dat dovadă de simț patriotic,demonstrează că acesta nu numai că nu a dispărut, ci a devenit peren.

Mircea Iordănescu

Condamnat pentru activitatea misionară din Transnistria:

MITROPOLITUL VISARION PUIU ÎN VIZORUL SECURITĂȚII POPORULUI ÎN PERIOADA EXILULUI

Despre Visarion Puiu a fost interzis să se scrie sau să se vorbească până la evenimentele din 1989. Aceasta ca urmare a condamnării lui la moarte, în contumacie, de către Tribunalul Poporului din București (1946) și a caterisirii lui, la presiunea politică a acelui regim, de către Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române (1950). Tot mai multor articole publicate după 1990 (anul în care Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a anulat nedreapta caterisire din 1950), li s-au adăugat și numeroase lucrări, în volum, ce i-au fost consacrate.

Visarion Puiu(1879-1964), a fost un înalt ierarh al Bisericii Ortodoxe Române și un mare iubitor de țară și neam. Numit adeseori, în epocă, ca "Prinț al Bisericii", sau "Călugărul ostaș", era apreciat de Nicolae Iorga ca fiind cel mai deștept cleric roman⁵. Activitatea sa poate fi structurată în două etape: perioada petrecută în țară(1879-1944) și perioada de exil(1944-1964).

Ca principale repere ale primei perioade amintim: realizările în diferite funcții - director al seminariilor teologice din Galați(1908-1918) și Chișinău(1918-1919), exarh al mănăstirilor din Basarabia(1919-1921), episcop al Argeșului(1921-1923), episcop al Hotinului(1923-1935), mitropolit al Bucovinei(1935-1940), șef al Misiunii Ortodoxe Române în Transnistria și mitropolit al Odesei(1942-1943); bogata activitate publicistică(40 de lucrări tipărite), în care a abordat probleme de istorie a creștinismului, de educație și morală creștină, de pregătire a tinerilor pentru viață; intensă corespondență cu Biserici din Occident și Orient, cu mari personalități ale vremii, cu prestigioase instituții culturale și științifice; ajutor material acordat unor instituții culturale și de învățământ din țară(Iași, Cernăuți, București) și străinătate(Paris, Londra, Strassbourg); sprijin moral și material pentru instruire acordat unor tineri români de a studia în străinătate, precum și unor tineri din alte țări(Albania,Anglia, Bulgaria, Grecia, Siria, Cehoslovacia, Finlanda, Țările Baltice) pentru a studia în România; rol determinant în înființarea unor eparhii în țară(Episcopia Maramureșului, Mitropolia Timișoarei) și peste hotare(Episcopia Românilor din America); donații(manuscrite, cărți, obiecte, tablouri ș.a.), făcute Academiei Române, Arhivelor Naționale Române, unor biblioteci, biserici, mănăstiri.

Pentru perioada exilului: înființarea, în anul 1945, a Eparhiei Românilor din Străinătate, căreia i-a fixat sediul la Paris(1949) și pe care a condus-o până în anul 1958; demersuri(articole publicate și scrisori trimise), făcute pe lângă

⁵ *The Christian East*, nr.1-2, 1937, Londra, Anglia

organisme internaționale(ONU) și mari personalități ale vremii(președinții SUA, Franței, Uniunii Sovietice, Patriarhul Moscovei), pentru sensibilizarea acestora în a susține eliberarea României, a altor țări și popoare, de sub ocupația și influența comunismului totalitar sovietic; demersuri pe lângă reprezentanții diferitelor Biserici creștine și necreștine, pentru eliminarea focarelor de conflict(cu accent pe Ierusalim) și instaurarea unui climat de armonie în viața internațională; donații(documente și obiecte) către biblioteci din străinătate(Biblioteca Română din Freiburg, Germania, Biblioteca Vaticanului).

Mitropolitul Visarion Puiu a părăsit țara cu puțin timp înainte de invadarea României de către armatele sovietice. Plecat inițial în misiune oficială, a fost determinat de evoluția evenimentelor militare și mai ales politice, să ia calea pribegiei(Austria, Italia, Elveția, Franța). Nu a încetat însă niciodată să spere în schimbarea regimului politic din România și reîntoarcerea în patrie. După condamnarea sa la moarte, în contumacie, de către Tribunalul Poporului din București, a trimis în România mai multe scrisori(11), adresate Curții de Apel, Curții de Casție și Justiție, Patriarhiei, Ministerului Cultelor, conducătorilor statului, în care arăta netemeinicia capetelor de acuzare și solicita sprijin pentru a-și demonstra nevinovăția.

Prigoana împotriva mitropolitului Visarion Puiu a început chiar de la sfârșitul anului 1944 și a continuat sub diferite forme pe toată perioada exilului. Una din primele forme a fost **presiunea asupra rudelor**, prietenilor și cunoștințelor aflate în țară, prin percheziții, anchete, urmăriri; o dovedesc sutele de pagini întocmite de organele de securitate(note informative, declarații, rapoarte, procese verbale de anchete și percheziții), ce se află în dosare existente în arhiva CNSAS.

Într-o altă etapă s-a încercat obținerea **extrădării mitropolitului**. După ce Guvernul României a fost înștiințat că, *Mitropolitul român nu este inclus în listele criminalilor de război ale Comisiunii Națiunilor Unite pentru crime de război*⁶, s-a încercat aducerea lui în țară prin **trimiterea unor persoane care să-l convingă să se întoarcă**. “ Abila campanie de seductive întreprinsă pe lângă prelat – scrie Jean-Paul Besse – de către doi scriitori plătiți de București, Demostene Botez și Mihail Sadoveanu, vechi prieten al itropolitului (n.n.), intrigile atașatului pe lângă ambasada română din Paris, Vaida, și în sfârșit ciudatul comportament al unor personae apropiate, l-au demoralizat pe Mitropolitul Visarion”⁷ În ultimă instanță s-

⁶ Raport al Legației Regale din Italia, nr.2353 din 7 august 1947, înregistrat la Ministerul Afacerilor Străine cu nr.54314, 30 august 1947.

⁷ Jean-Paul Besse, *Leglise orthodoxe roumaine de Paris*, Paris, 1994, p.110-113.

a acționat pentru izolarea mitropolitului, blocarea încercărilor acestuia de a părăsi Franța⁸, denigrarea și compromiterea sa.

Visarion Puiu a încercat să restabilească legătura cu prietenii din țară, dar nu a reușit. Despre o astfel de încercare scrie în jurnalul său Constantin Tomescu⁹: „Mă aflam la schitul Coșna, lângă Vatra Dornei, după cea de-a doua mea închisoare și pierderea soției mele, Olga.

Eram amărât și nu știam nimic despre Vlădica Visarion, întrucât de la 1948 până la 1958 eu am fost client bun al penitenciarelor românești...Și, în mai 1958, primesc acolo, la schit, cu adresa mea exactă, un plic galben, cu textul din interior și de pe plic scris de mâna lui, că-i cunosc bine caligrafia. Îmi indica și domiciliul lui din Paris. Ce mult m-a impresionat, chiar până la lacrimi. Și, după obicei, mi se adresa cu *Dragă Stache*...Îi era dor de mine și voia să ne revedem.

Dar când? Și semna, *Vică*, un diminutiv din *Vlădică*, cu care numai eu mă adresam lui între patru ochi și prin scrisori. Această singură epistolă a lui, unica legătură între noi de la 1944, deci de 14 ani, noi care eram ca frații, mi-a adus, pe lângă lacrimi de bucurie, și multe lacrimi de tristețe.

Securitatea, cenzurând și această inofensivă scrisoare, m-a încadrat între spioni, că, adică eu, aș fi trimis la Paris, lui *Vică* al meu bun prieten, știri din Țară, despre regimul politic actual, ca el să provoace acolo, la Paris, și să întrețină o atmosferă dușmănoasă față de Guvernul Patriei noastre.

Ședințe, una după alta, și inspector de la București, anume sosiți la Închisoarea din Suceava, unde mă aflam eu, se ocupau numai de *spionajul* meu; cu amenințări, cu blândețe. Ba legat la ochi și scos într-o curte, unde se aranjau trăgătorile la puști, ca să le aud eu, sau mă pomeneam cu fața umflată de loviturile de pumni. *De unde a știut criminalul Acela adresa, prin cine ai trimis-o?* Ce puteam răspunde, că nu știu nimic “¹⁰.

Bătrân și bolnav, părăsit de prieteni, Visarion Puiu s-a retras la Viels-Maisons, un sat din departamentul Aisne, lângă Chateau-Thierry. A murit la 10 august 1964, a fost înmormântat prin colectă publică, în cimitirul comunității. Ulterior, rămășițele sale pământești au fost mutate în cimitirul Montparnase, din

⁸ Pribegia prin mai multe state europene (Austria, Italia, Elveția, Franța), au fost încercări de a se sustrage urmăririi. Încercările de a se stabili cu domiciliul în Austria, Germania, Spania, Canada, Cipru, Ierusalim, i-au fost blocate.

⁹ Constantin Tomescu (1890-1983), personalitate marcantă a B.O.R. în prima jumătate a secolului al XX-lea: studii de Teologie, doctorat în Istorie; profesor la catedra de Istoria Bisericii Române în Chișinău, Iași, Crânați, Sibiu; membru a mai multor societăți culturale și științifice; ministru al Cultelor (1938); redactor al revistei *Luminătorul*, fondator (împreună cu Toma Bulat) a revistei *Arhivele Basrabiei*; călătorii de studii în apus și orient, peste 45 lucrări publicate.

¹⁰ Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond *Tomescu Constantin*, dosar nr.2, p.271

Paris. În anul 1990, la 25 septembrie, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române i-a anulat nedreapta sancțiune de caterisire, din 1950. Meritele sale în renașterea vieții religioase din Transnistria au fost recunoscute și de Biserica Ortodoxă Rusă. Condamnarea sa la moarte nu a fost anulată nici până în prezent.

Dumitru Stavarache

GEOPOLITICA EUROPEI RĂSĂRITENE: VOR PLECA RUȘII DIN TRANSNISTRIA ?

În 2012 se împlinesc **200 de ani** de când aproape jumătate din teritoriul și populația vechii Moldove a fost alipită de Rusia țaristă în urma păcii ruso-turce de la București (mai, 1812). Întâmplarea face ca chiar la începutul acestui an în Transnistria, regiunea de est (separatistă) a Republicii Moldova, s-a creat ***o situație nouă***, iar potrivit unor observatori europeni ***lucrurile par că se mișcă într-o direcție potrivită***. A sosit oare timpul unor schimbări geopolitice semnificative în vecinătatea estică a României?

Cine este Evgheni Șevciuk, noul șef al administrației de la Tiraspol ?

S-a născut la 19 iunie 1968 în orașul Rîbnița, din regiunea transnistreană. A urmat cursurile Facultății de mecanizare a Institutului Agricol din Chișinău (1985-1986), apoi a fost înrolat pentru stagiul militar în forțele speciale motorizate unite ale Ministerului Afacerilor Interne al URSS (1986-1988). Ulterior a fost încadrat în organele de interne ale URSS.

Și-a completat studiile, prin corespondență, la Academia Agricolă din Ucraina (1988-1992). Tot prin corespondență a mai absolvit cursurile Facultății de drept a Universității din Tiraspol (1992-1996), ale Academiei cadrelor de conducere ale MAI al Federației Ruse (1994-1996), Academiei de Comerț Exterior a Federației Ruse și Academiei

Diplomatice de pe lângă MAE al Ucrainei (1999-2001).

Din 1992 a devenit lucrător operativ, apoi adjunct al șefului secției miliției transnistrene din Rîbnița. În 1996 a fost promovat șef de direcție a miliției din Tiraspol. Din 1998 a deținut diferite funcții de conducere în cadrul firmei Șeriff ltd. (controlată de clanul lui Igor Smirnov) și, concomitent, al filialei Agroprombank din Rîbnița.

În decembrie 2000 a fost ales deputat în Sovietul Suprem de la Tiraspol și a condus, succesiv, Comisia pentru buget, economie și finanțe și cea pentru politică externă ale acestei structuri. În decembrie 2005 a fost ales președinte al Sovietului Suprem al Transnistriei. În ultimii ani, ca lider al Partidului Obnovlenie (Renașterea) era considerat reprezentativ pentru noua generație de politicieni din Transnistria pregătită de Moscova și Kiev pentru înlocuirea treptată a administrației Smirnov. În decembrie 2011, a câștigat net al doilea tur de scrutin în competiția cu contracandidatul său Anatoli Kaminski și a preluat funcția de președinte al administrației transnistrene cu două zile înaintea Anului Nou. În comparație cu predecesorii săi, E. Șevciuk este privit ca un tânăr mai flexibil, carismatic, școlit, promițător. Din alt punct de vedere, potrivit exprimării unui cunoscător basarabean, „Șevciuk este un etnic ucrainean din regiunea transnistreană, marcat de mentalitatea sovietică și de formația ca polișt de factură rusă”.

*

La sfârșitul anului 2011, administrația din enclava separatistă transnistreană (regiunea de est a Republicii Moldova), condusă de peste două decenii de Igor Smirnov, a fost înlăturată și s-a destrămat ca un balon de săpun. Totul s-a derulat pașnic, în cadrul unui proces electoral care, în variantele de până acum, părea mai degrabă o farsă menită să-l reconfirme neconținut pe veșnicul și atotputernicul Igor Smirnov și clanul său ce acaparase toate pârghiile de putere politică și decizie economică de la Tiraspol.

Succesorul, **Evgheni Șevciuk**, învingător împotriva unui contracandidat, Anatoli Kaminski, ce părea să se bucure de un suport mai mare din partea Moscovei, a spulberat din primele zile de la instalarea oficială întregul eșafodaj al corupției și învechitei administrații smirnoviste: în primul rând a fost demisă în întregime conducerea Securității transnistrene în frunte cu șeful acesteia, Vladimir Antiufeev, un vechi ofițer KGB acuzat de crime în republicile baltice în perioada *perestroicii* lui Gorbaciov, care-și găsisese refugiu în regiunea separatistă transnistreană ca unul din ultimele bastioane din ceea ce a însemnat regimul totalitar sovietic. Au fost îndepărtați, de asemenea, toți miniștrii și adjuncții acestora, primarii orașelor și președinții de raioane, în total peste 90 de înalți demnitari și

funcționari ai administrației republicii separatiste. Printre „victimele” schimbării s-a numărat și Vladimir Smirnov, unul din fiii fostului lider, care ocupa bănoasa și influenta funcție de șef al vămii din stânga Nistrului. Pentru prima dată a fost înființată și funcția de premier.

Răspunzând unor vechi și insistente doleanțe ale populației din Transnistria privind libera circulație, noul lider a anunțat introducerea, de la 1 ianuarie 2011, a unui *regim simplificat* de trecere a *frontierei interne moldo-transnistrene* de către localnici și mărfurile acestora în partea dreaptă a Nistrului. Decizie salută imediat și la Chișinău, dar din păcate o măsură, cel puțin în prima etapă, cu caracter unilateral: libertate de mișcare doar într-un sens, din regiunea separatistă spre restul teritoriului Republicii Moldova. Chiar în dimineața primei zile a Noului An, un tânăr basarabean de 18 ani a fost pur și simplu mitraliat și pulverizat de un militar rus din *forțele de pacificare (!)* în timp ce încerca să treacă cu autoturismul său prin *Zona de securitate* în regiunea transnistreană. Un incident tragic, ce amintea de atmosfera incendiară a războiului de pe Nistru din 1992 și care, firește, a inflammat din nou spiritele.

Schimbările inițiate de Evgheni Șevciuk după instalarea la putere, precum și disponibilitatea de a depăși izolarea de până acum și de a încuraja contactele directe și a spori încrederea între populația de pe cele două maluri ale Nistrului au fost primite favorabil nu doar de localnici, dar și la Chișinău, Moscova, Kiev și principalele capitale occidentale. **Eugen Carpov**, vicepremier în guvernul moldovean responsabil pentru problemele reintegrării, a exprimat un *optimism moderat* în legătură cu perspectivele care se deschid în contextul schimbării lui Igor Smirnov de la conducerea administrației Transnistriei. Demnitarul moldovean a accentuat că, pe măsură ce vor fi eliminate obstacolele, iar libera circulație între cele două maluri ale Nistrului va fi asigurată, va spori gradul de încredere reciprocă și va permite realizarea de progrese în negocieri. În opinia sa, 2012 ar putea fi chiar *un an de cotitură în dialogul cu Tiraspolul*.

De altfel, reluarea – după șase ani de întrerupere – a negocierilor oficiale în format „5 plus 2”, mai întâi la Vilnius (30 noiembrie 2011), iar în curând în Irlanda, țara care a preluat președinția OSCE din ianuarie 2012, va permite repunerea în discuție, pas cu pas, a tuturor chestiunilor care blochează de mai bine de două decenii restabilirea integrității și suveranității Republicii Moldova asupra întregului teritoriu național. Reluarea acestor negocieri nu ar fi fost desigur posibilă fără eforturile neîncetate ale Misiunii OSCE din Republica Moldova și de acordul, în cele din urmă, al Federației Ruse și al partenerilor săi occidentali – UE (în primul rând Germania) și SUA.

Uniunea Europeană a salutat reluarea procesului de negocieri și a semnat, la începutul acestui an, un acord de finanțare cu guvernul Republicii Moldova pentru *consolidarea încrederii dintre Chișinău și Tiraspol*. În cadrul acordului, UE va furniza fonduri nerambursabile în valoare de **12 milioane euro**, orientate cu precădere spre *dezvoltarea societății civile în regiunea transnistreană*. **Federația Rusă**, la rândul său, a anunțat încă de la sfârșitul lunii decembrie 2011 că va acorda Transnistriei un ajutor financiar în valoare de **300 milioane dolari** pentru implementarea *Strategiei de dezvoltare a regiunii până în 2025*.

Un conflict înghețat la extremitatea estică a UE.

Datorită mizelor geopolitice pe care le implică, noile evoluții înregistrate în jurul problemei transnistrene reprezintă, fără îndoială, o provocare nu doar pentru Chișinău și Tiraspol, dar și pentru Rusia, Ucraina, România și UE în ansamblul său, OSCE și SUA. Potrivit relatărilor presei basarabene, Michael Sternberg, ambasadorul la București (acreditat și la Chișinău) al Danemarcei, țară care deține președinția UE în primul semestru al acestui an, a subliniat de curând progresele rapide înregistrate în ultimii ani de reformele economice, politice și democratice din Republica Moldova: *Este probabil cel mai bun exemplu din Parteneriatul Estic și încearcă din greu să se ridice la criteriile necesare pentru a face parte din comunitatea europeană extinsă*. Până acum, însă, regiunea separatistă transnistreană a rămas în afara acestor transformări, iar conflictul din regiune, chiar dacă este *înghețat*, reprezintă un obstacol major, ce grevează profund asupra perspectivelor de integrare europeană ale Republicii Moldova. *Conflictul transnistrean este o problemă europeană... nu mai vrem conflicte înghețate în UE... Nu mai vrem o țară divizată, nu vrem un alt Cipru*, a mai declarat diplomatul mai sus menționat.

Așa cum remarca și postul de radio **Deutsche Welle**, *Evgheni Șevciuk este o persoană mai rațională decât Igor Smirnov în ceea ce privește dialogul cu Chișinăul*. Perspectiva dialogului va depinde însă de ceea ce își propune noua administrație de la Tiraspol: o reintegrare reală a regiunii transnistrene în Republica Moldova, fie și cu un statut definit de autonomie, sau o evoluție complet separată, independentă, orientată spre spațiul slav postsovietic? În timpul campaniei electorale, fostul șef al Securității transnistrene, Antiufeev, l-a acuzat deschis pe Șevciuk de intenția de a susține *reunificarea* și că „*va vinde*” *Transnistria Republicii Moldova*. Pe de altă parte, Evgheni Șevciuk a declarat în mai multe rânduri că exclude orice fel de subordonare a Tiraspolului față de Chișinău, precum și ideea *statului comun moldo-transnistrean*, întrucât, în opinia sa, mai devreme sau mai târziu, *regiunea din dreapta Nistrului se va uni cu România*.

Agenția americană de analize geopolitice **Stratfor** nu are nicio îndoială că *Transnistria va rămâne în aria de influență a Moscovei, iar prezența militară a Rusiei se va menține, în timp ce Tiraspolul nu va accepta reintegrarea.*

Nici cunoscutul editorialist Constantin Tănase, de la ziarul **Timpul** din Chișinău, nu este optimist în privința viitorului reintegrării Transnistriei cu țara mamă – *Republica Moldova*. Și aceasta, dintr-un singur motiv, scrie tranșant editorialistul: *Republica Moldovenească Nistreană are altă țară-mamă. Numele ei este Rusia.*

La foarte scurt timp de la preluarea funcției, Evgheni Șevciuk a efectuat prima sa vizită oficială la Moscova. Dar nu acest lucru poate alimenta îndoiele. Semnele de întrebare se ridică atunci când Federația Rusă, care și-a asumat rolul de putere garantă, continuă să aplice standarde duble în relațiile cu Tiraspolul și Chișinăul, avantajând pe primul și discriminând pe cel de-al doilea. Prețul la gaze, de exemplu, este de patru ori mai mare pentru Republica Moldova în comparație cu cel livrat regiunii separatiste. Desigur, sunt și alte elemente care demonstrează suportul Rusiei față de cursul separat urmat de mai bine de două decenii de Transnistria.

Așadar, întrebarea de la începutul acestui comentariu rămâne: a sosit oare vremea unor mutații cu adevărat reale în zona Nistrului? Altfel spus, vor pleca rușii din Transnistria? O serie de manifestări, de această dată din partea societății civile transnistrene, ne arată persistența unor vechi clișee și mentalități specifice mai degrabă țarismului și bolșevismului, decât perioadei în care trăim. Într-un articol provocator și incitator, intitulat „**Bătălia pentru Basarabia, după 200 de ani**”, un cunoscut analist din regiunea transnistreană, Andrei Safonov, consideră că inițiativa comemorării a 200 de ani de la anexarea Basarabiei de către Rusia ar putea ilustra dorința unei „posibile recroiri a hărții politice de sud-vest a fostei URSS”. Cu o asemenea logică, nu este de mirare că Safonov îndeamnă la ripostă: „să răspundem, fără ezitare, la lovitură cu lovitură!”; să se editeze cărți „în tiraje de milioane” în care să fie „demascate tezele propagandei românești”... Deocamdată, deci, nimic nou sub soare. Evoluțiile viitoare vor arăta cât de întemeiate sunt așteptările pentru evoluții noi în zona Nistrului.

Ioan Popa

Atenție guvernanți (actuali și viitori) : nu uitați lecția **argentiniană!**

ARGENTINA, CRIZĂ ȘI RECUPERARE

Creșterea în ritm fără precedent a datoriei externe. Privatizări făcute într-o febră ce a mistuit în focul ei acumulările mai multor generații și a lăsat pe străzi sau a gonit din țara lor milioane de oameni. Hoții la lumina zilei. Minciuna ca exercițiu politic. Trădarea ca abilitate rafinată și capacitate de adaptare. Disoluția instituțiilor și consolidarea găștilor. Pierderea identității partidelor care, prin programe și practici, ajung să se confunde. Parlamentul – exponat într-un muzeu fără vizitatori. Sindicatele – gazete de perete necitite de nimeni. Mass-media – o prostituată trecută aflată în căutare disperată de clienți. Invazie de străini, sub numele de oameni de afaceri, veniți din țările lor pentru a face tot ce nu le era permis acolo.

E vorba de Argentina anilor '90.

Furia privatizărilor din era Menem-Cavallo

Sub impulsul FMI, la începutul anilor '90, Argentina a intrat într-o furie a privatizărilor, sub denumirea de reforme, din care nu a ieșit decât spre sfârșitul decadei, cu rezultate catastrofale.

S-au vândut telecomunicațiile (ENTEL), apa și canalizarea (AGUAS ARGENTINAS), liniile aeriene (AEROLINEAS ARGENTINAS), poșta (CORREO ARGENTINO). S-au concesionat zăcămintele de petrol și gaz împreună cu rafinăriile și instalațiile aferente de transport (YPF și GAS DEL ESTADO). Au fost privatizate căile ferate, transporturile pe calea ferată, transporturile rutiere și navale, bănci, fondurile de pensii (PAMI), televiziunea și radioul. Au fost desființate sistemele naționale de reglementare a pieței interne de cereale (Junta Nacional de Granos), carne (Junta Nacional de Carne), vin (Instituto Nacional de Vitivinicultura), bumbac (Instituto Nacional del Algodon), patru produse de bază ale economiei argentinienne.

Politica președintelui argentinian din anii '90, Carlos Saul Menem, în domeniul privatizărilor, a fost sintetizată chiar de către el, în celebra frază devenită programatică pentru guvernul său: „Nimic din ce este al statului nu va rămâne în mâinile statului”.

Au fost făcute programe de privatizare, inclusiv a șantierelor navale, hidrocentralelor și centralelor nucleare.

În paralel au fost reduse sau tăiate subvențiile din sănătate, învățământ și asistență socială.

Toate întreprinderile au fost vândute fără datoriile pe care le aveau, acestea fiind preluate de către stat, iar procesul de privatizare a oferit exemple monumentale de corupție și jaf.

Întreprinderea de telecomunicații ENTEL a fost preluată de Telefonica și Telecom (Franța) la o cincime din valoarea ei reală, fără datorii, pentru a ajunge în câțiva ani în situația de a datora peste 6 miliarde dolari.

AEROLINEAS ARGENTINAS, cu cele 37 aparate de zbor, înregistra beneficii în momentul în care a fost preluată de către IBERIA (Spania). Aceasta din urmă a cumpărat firma argentiniană fără să plătească un dolar, folosind o inginerie financiară ce, ulterior, a făcut rețetă de succes și în alte țări așa-zis emergente. IBERIA a ipotecat avioanele care aparțineau încă AEROLINEAS, în baza precontractului de preluare a întreprinderii argentinienne și, cu banii obținuți, a cumpărat AEROLINEAS.

Consortiul european condus de SUEZ și VIVENDI a preluat AGUAS ARGENTINAS și, în ciuda faptului că a majorat substanțial tarifele impuse consumatorilor, în câțiva ani, a îndatorat-o cu o valoare echivalentă cu de opt ori capitalul său. Din investițiile promise pentru extinderea rețelei de aprovizionare cu apă la 200 000 de noi consumatori și a rețelei de canalizare la 250 000 consumatori, nu a realizat nimic.

După privatizare, Căile ferate argentinienne, în câțiva ani, au rămas cu numai 8 000 km rețele din cei 36 000 km. Numărul de angajați s-a redus de la 95 000 la 15 000, iar cei 80 000 de muncitori concediați au primit indemnizații de la stat, în valoare totală de 700 milioane dolari, bani împrumutați de Argentina de la FMI, pentru care a acumulat dobânzi neplătite în valoare de alte 700 milioane.

Compania petrolieră de stat YPF (câmpuri petrolifere, rafinării, instalații de extracție și perforare, conducte de transport și instalații de depozitare, rețea de distribuție), cu rezerve de hidrocarburi evaluate la peste 200 miliarde dolari, a fost concesionată în 1993 pentru 25 de ani la un preț echivalent cu valoarea producției sale pe 9 luni. Concesionarea s-a realizat în urma evaluării făcute de către compania americană McKinley. La un an după efectuarea tranzacției, YPF a apărut la valoarea ei reală, în conturile noilor proprietari. Aceștia, un concern internațional condus de REPSOL – Spania au aplicat cele mai mari tarife de pe piața internațională, și au plătit statului argentinian cele mai mici regalii. Cantitatea de hidrocarburi pe care o extrăgeau din solul argentinian nu era supusă nici unui control. Depindea doar de hotărârea conducerii firmei, care informa statul argentinian printr-o simplă declarație pe proprie răspundere de cât petrol a extras, pentru calculul regaliilor.

Situații similare s-au întâlnit și la privatizarea companiei de gaze GAS DEL ESTADO (1992), a cărei valoare, estimată la vremea respectivă de către compania braziliană BETROBRAS la 25 miliarde dolari, a fost stabilită de evaluatorii internaționali angajați la numai 2,5 miliarde dolari, valoare la care s-a realizat preluarea ei de către aceeași firma REPSOL. În urma exploatărilor intensive, au fost grav neglijate măsurile de protecție a mediului, pânzele freatice de pe întinse suprafețe rezultând atât de infestate cu hidrocarburi, încât apa extrasă de localnici din puțuri lua foc la apropierea de o sursă de căldură.

De remarcat că REPSOL care a participat la privatizările din Argentina (YPF și GAS DEL ESTADO), era o companie de stat din Spania. Deci, privată în Argentina și de stat la ea acasă.

La vremea respectivă, Argentina a fost prima țară din lume care și-a pierdut rezervele de hidrocarburi fără război, în timp de pace.

Privatizările au fost justificate electoratului prin necesitatea de a stopa subvențiile de stat ce dezechilibrău bugetul, dar companiile privatizate au continuat să înghită subvenții sau în formă directă sau prin anularea unor datorii și penalizări. Numai subvențiile acordate de statul argentinian constructorilor privați de autostrăzi s-au ridicat la peste 1,1 miliarde dolari, după ce concesionarii rămăseseră reșanți cu alte 980 milioane dolari la sumele cu care obținuseră proiectele respective, sume care nu au mai fost plătite niciodată.

În vreme ce rata medie de profit pe plan internațional în domeniul industrial era în jur de 5%, firmele participante la procesul de privatizare din Argentina obțineau în jur de 16 %, din activități directe, din exonerări de obligații, din subvenții și facilități primite preferențial de la statul argentinian.

Omul forte al președintelui Menem în reforma economică bazată pe privatizări a fost ministrul economiei Domingo Cavallo, autorul Planului de convertibilitate care fixa și menținea rata de schimb peso-dollar SUA la raportul de 1:1, supraevaluând peso-ul național și ignorând diferențele colosale dintre economiile celor două țări, fapt ce a dus la ruinarea economiei naționale, falimentarea întreprinderilor mici și mijlocii, creșterea șomajului, creșterea fără precedent a datoriei externe care, în 10 ani, a ajuns de la 7,8 miliarde, la 170 miliarde dolari.

Pentru toate aceste rezultate de excepție Argentina era considerată copilul minune al FMI, dată de exemplu și lăudată pentru miracolele sale economice.

Mafiocrația

Firmele participante la procesul de privatizare au fost cele care au finanțat campaniile electorale ale partidului de guvernământ (PJ) și ale liderului acestuia (Carlos Menem, președinte al Argentinei între 1989 și 1999). Pentru sprijinul financiar furnizat în campaniile electorale, aceste firme au beneficiat, în schimb, de piețe protejate, de subvenții, de avantaje fiscale, supra-tarife de exploatare, exonerări de obligații și penalități, de prelungiri de concesionări, conversia în pesos (moneda locală) a datoriilor în dolari. În plus, tot ele au fost cele care au intentat numeroase acțiuni juridice împotriva statului argentinian pentru prejudicii, acțiuni în cele mai multe cazuri câștigate și încheiate cu obținerea unor importante sume drept despăgubiri.

În perioada anilor '90, deceniul privatizărilor, țara a fost condusă autoritar, prin intermediul decretelor-lege, de către președinte, care, în Argentina, este și seful guvernului. Parlamentul își pierduse practic orice rol. Numai în cursul anului 1994, președintele Carlos Saul Menem a emis 300 de decrete-lege, de 10 ori mai multe decât în întreaga istorie a Argentinei, inclusiv în perioada dictaturilor militare.

Partidele, fie de guvernământ sau de la putere, nu mai aveau nici ele vreun rol în viața societății. Nu mai aveau nici rol, nici ideologie, nici programe alternative. Aveau însă interese materiale comune. Partidul Justițialist al lui Menem, urmașul partidului peronist de stânga și Uniunea Civică Radicală, partidul conservator, al fostului președinte Raul Alfonsin, principalele partide din Argentina,

își dădeau mâna pentru a-și împărți câștigurile. Prin Pactul de la Olivos, semnat de cele două partide în 1993, pentru reformarea Constituției, Menem a obținut dreptul de a candida la un nou mandat de președinte, iar reprezentantul UCR, Fernando de la Rúa, avea să primească o nouă creată demnitate, cea de președinte al guvernului capitalei federale, Buenos Aires.

Sindicatele (CGT) atât de puternice în trecut, cu drept în desemnarea unor membri ai guvernului, a fost trădată de liderii săi care au făcut averi personale și s-au îndepărtat de mase.

Curtea Supremă de Justiție a fost și ea puternic angrenată în jocul politic dictat de la Casa Rosada (sediul guvernului). Niciodată în istoria ei Curtea Supremă nu a fost amestecată în atâtea decizii controversate și partizane, niciodată nu a fost considerată mai politicianistă ca în perioada menemistă. A legalizat vânzarea companiilor de stat în condiții frauduloase, fără respectarea unor legi în vigoare (Legea hidrocarburilor); a jucat un rol major în achitarea înalților funcționari de stat vinovați de infracțiuni grave, inclusiv de trafic de droguri, arme și aur. Nici un funcționar de stat nu a fost condamnat, deși procese au fost intentate cu zecile. În 2001, după încheierea mandatelor sale, fostul președinte Menem, datorită gravității acuzațiilor, a fost supus arestului la domiciliu pe timpul procesului pentru trafic de arme în Peru, Ecuador, Croația și Bosnia, trafic în urma căruia ar fi obținut un comision personal de peste 10 milioane de dolari depuși în Elveția. Curtea Supremă l-a achitat, așa cum a procedat și în procesul în care același Carlos Menem a fost acuzat de implicare în explozia din 1995 de la uzina de armament Rio Tercero pentru a șterge urmele traficului de arme în Ecuador și Croația.

Poliția a fost și ea contaminată de corupția și abuzurile generalizate. Membri ai ei participau la acțiuni de sechestrări extorsive, la furturi auto, înscenări de sinucideri și accidente.

Vama oficială era dublată de o vamă paralelă care percepea comisioane substanțiale pentru a închide ochii la subfacturarea mărfurilor intrate în țară sau chiar pentru a le permite intrarea liberă, privând astfel statul argentinian de uriașe sume de bani.

În țară apăruse o nouă clasă socială, „maflocrația” formată din oameni de afaceri, politicieni, magistrați, traficanți, înalți funcționari publici, lideri sindicali și lideri de presă.

Banii din narcotrafic, corupție și evaziune fiscală ieșeau din țară prin companii fictive, înregistrate în străinătate, către bănci din SUA și Elveția. Sub aceste acuzații au fost ulterior investigate băncile CitiBank, Credit Suisse, Trainers Bank, JP Morgan.

Comisioanele încasate din privatizări au fost apreciate, după căderea regimului Menem, la o valoare totală cuprinsă între 5 și 10 miliarde dolari. În decembrie 2008, compania germană Siemens a plătit despăgubiri de 800 milioane dolari guvernului SUA și 700 milioane euro guvernului german, pentru ca acestea să își retragă acuzațiile de mită plătită de Siemens în Argentina pentru obținerea preferențială a unor contracte. Acuzațiile se refereau inclusiv la mita de 2 milioane de dolari pe care președintele argentinian ar fi primit-o de la compania Siemens.

Prin scandaluri similare, de mită plătită unor înalți funcționari argentinieni, a trecut și compania IBM.

Fernando de la Rúa (UCR) depășit de evenimente

În urma nemulțumirilor economice crescând și a numeroaselor scandaluri de corupție, care începuseră să apese din greu administrația Menem, Fernando de la Rúa, membru al UCR, celălalt partid alternativ din Argentina, omul care devenise președintele guvernului capitalei federale Buenos Aires în urma Pactului de la Olivos, câștigă alegerile prezidențiale din toamna lui 1999, învingându-l pe candidatul PJ, Eduardo Duhalde, guvernatorul Provinciei Buenos Aires și se instalează la Casa Rosada. (Conform constituției, Carlos Menem nu a mai putut candida după cele două mandate consecutive.)

Slab, inactiv și lipsit de carismă, De la Rúa își pierde repede sprijinul popular pe care îl obținuse doar ca alternativă punitivă la guvernarea justițialistă Menem. Acesta nu reușește să oprească nici declinul economic nici să combată corupția din Argentina. Menținând aceleași orientări economice, situația continuă să se deterioreze

Celebrul chirurg, Rene Favaloro, creatorul bypass-ului coronarian, se sinucide, în iulie 2000, după nenumărate încercări de a obține fonduri medicale de la guvernul argentinian, lăsând în urmă o scrisoare adresată președintelui De la Rúa în care își motivează gestul prin faptul că se simte obosit să fie „cerșetor în țara lui”, copleșit de corupția din sistemul de sănătate și de sentimentul că nu poate face nimic împotriva ei.

În domeniul social, De la Rúa acționează, inclusiv prin influențarea unor membri ai parlamentului, în adoptarea altor legi cerute de FMI, printre care, Legea flexibilizării laborale, lege care, printre altele, mărea perioadele de probă la angajare, desființa contractele colective de muncă și micșora indemnizațiile plătite de angajatori persoanelor concediate înainte de expirarea contractelor de muncă.

Concesionarea companiei GAS DEL ESTADO făcută în 1992 de către Menem la suma de 2,5 miliarde dolari este prelungită de către Fernando de la Rúa, aceleași firme, REPSOL, pentru numai 300 milioane.

În schimb, dispune reducerea câștigurilor bugetarilor cu 13% și creșterea taxelor, aducând TVA la 21 %, taxa pe profit la 35 %, taxa pe venituri la 32,9 %.

În domeniul financiar, ministrul de resort Jose Luis Machinea, odată cu mărirea taxelor, contractează un nou împrumut de 38 miliarde cu FMI, dar nu poate opri recesiunea. În disperare de cauză, De la Rúa îl aduce la finanțe pe fostul ministru forte al lui Menem, autorul Planului de convertibilitate, Domingo Cavallo.

Cavallo continuă practica știută, cea a împrumuturilor și, la 01.12.2001, recurge la operațiunea financiară cunoscută sub numele de „mega canje”, prin care s-au emis noi bonuri de datorie (66,7 miliarde dolari), cu termene de maturitate între 2006 și 2031, prin care se răscumpărau toate bonurile vechi aflate în circulație și cu scadență până în 2005. În felul acesta Argentina obținea un termen de respiro de 5 ani. Operațiunea s-a făcut, desigur, cu costuri suplimentare care s-au adăugat la datoria externă a țării cu alte 50 miliarde dolari.

„Mega canje” nu are efectele scontate. Încrederea în economia argentiniană scade și mai mult având ca rezultat masive ieșiri de capital din țară. În fața acestei situații Cavallo ia măsura înghețării conturilor bancare („corralito”), limitând extragerile cash din conturi la suma de 250 de pesos, apoi la 300. Operațiunile prin carduri sau cecuri au rămas libere, dar lipsa de cash din piață a creat probleme deosebite atât populației, cât și oamenilor de afaceri. De asemenea, Cavallo ia măsura imobilizării rezervelor în dolari ale băncilor și le pune la dispoziția guvernului. Impune restricții la achiziționarea de valută străină, suspendă procedurile de faliment și mărește penalitățile pentru firmele care concediază. Ca represalii față de aceste măsuri, centraliste și protecționiste, FMI, BM și Banca Americană de Dezvoltare suspendă tranșa următoare de împrumut, în valoare de 5 miliarde dolari. Circulația monetară se gripează complet, economia se blochează. Nimeni nu știe ce să mai facă sau să mai propună pentru îndreptarea situației.

Sfârșitul

În Argentina începe debandada. Protestele și demonstrațiile se țin lanț. Se declanșează greva generală. Urmează zile întregi în care Buenos Aires-ul și marile orașe se transformă în câmpuri de bătaie între manifestanți și forțele de ordine. Se înregistrează 39 de morți, dintre care 9 minori, sute de răniți, devastări de magazine și incendieri.

Ministrul Cavallo demisionează. La scurt timp este urmat de președintele De la Rúa care, pe 21.12.2001, fuge cu elicopterul de la Casa Rosada, dar protestele continuă încă zile bune. Masele protestează împotriva întregii clase politice, considerată coruptă, vândută, incapabilă și de rea credință. Revoltele se desfășurau sub lozincă „Să plece cu toții” („Que se vayan todos”).

Între 21.12.2001 și 25.05.2003, Argentina traversează o perioadă tulbură și instabilă, cu patru președinți provizorii: Ramon Puerta, președintele Senatului, pentru 2 zile (21.12.2001 – 23.12.2001); Adolfo Rodriguez Saa, senator, pentru 9 zile (23.12.2001 – 01.01.2002); Eduardo Camano, președintele Camerei Deputaților, pentru 1 zi (01.01.2002 – 02.01.2002) și, din 02.02.2002, Eduardo Duhalde, ales de Congres președinte provizoriu, cu sarcina de a pregăti alegerile din 2003. Acestea sunt organizate în mai 2003 și câștigate de guvernatorul de Santa Cruz, Nestor Kirchner, care urma să preia funcția prezidențială la 10.12.2003. Eduardo Duhalde demisionează, însă, imediat după alegeri, pentru a permite lui Kirchner să preia puterea din 25.05.2003.

Argentina se găsea într-una din cele mai grele perioade din istoria ei ferită, în general, de războaie și dezastre naturale.

Între 1998 și 2002 PIB-ul scăzuse cu 28%; peso-ul fixat în aprilie 1991 la paritate cu dolarul SUA nu a mai fi putut fi ținut în frâu și a fost devalorizat, în ianuarie 2002, la 4 pesos pentru 1 dolar, punându-se astfel capăt Legii convertibilității și reducând economiile depuse în bănci la 25% din valoarea lor, 14,5 miliarde dolari topindu-se într-o singură zi, dar, în același timp, avantajând companiile care făcuseră împrumuturi în pesos la bănci; inflația ajunsese la 41%; șomajul la 23,6 %; rata sărăciei 57,5%; câștigurile scăzuseră în ultimii 4 ani cu 23,7%, iar vânzările din supermarket-uri cu 26%.

Din Patagonia la Casa Rosada

În aceste condiții, la Casa Rosada se instalează Nestor Kirchner, activist peronist, licențiat în drept, provenit dintr-o mamă de origine croată și un tată elvețiano-german, fost funcționar poștal în orașul patagonez Rio Gallegos, Provincia Santa Cruz.

Provincia Santa Cruz este una din cele mai sărace provincii argentinene. Ocupă o suprafață de 243 000 km² din Patagonia, regiune de stepă, bătută de vânturi 350 de zile pe an și cu o suprafață totală de 900 000 km². Cei 272 500 locuitori (recensământul din 2010) ai Provinciei Santa Cruz participă doar cu 1% la PIB-ul Argentinei, prin cantitățile de petrol și cărbune care se extrag de pe teritoriul ei. În afară de capitală, Rio Gallegos cu 98 000 locuitori, Provincia Santa Cruz mai are 116 localități, fiecare având, în medie, 1500 de locuitori. Într-un cuvânt este o provincie de importanță secundară din Argentina, iar liderii ei au roluri dintre cele mai reduse pe scena politică națională.

Nestor Kirchner s-a născut (1950), a crescut, a profesat avocatura și a fost ales primar (1987) în Rio Gallegos. În urma alegerilor provinciale din 1991 a fost ales guvernator de Santa Cruz. În această calitate a aplicat în provincie o politică centralistă, neokeynesiană, cu accent pe sectorul public, în contrast total cu politica neoliberală dusă la nivel național de către Carlos Saul Menem, deși amândoi aparțineau aceluiași partid, Partidul Justițialist. Santa Cruz guvernată de Nestor Kirchner avea cel mai bun indice de distribuție a veniturilor din Argentina, cel mai scăzut procent al populației sărace, cel mai scăzut nivel al protestelor sociale.

Candidatura sa la alegerile prezidențiale din 2003 s-a datorat susținerii hotărâte și decisive primită din partea lui Eduardo Duhalde, președintele Partidului Justițialist, guvernator al celei mai mari și importante provincii din Argentina, Provincia de Buenos Aires.

Duhalde s-a manifestat întotdeauna cu reținere față de măsurile neoliberale ale lui Menem, considerându-le excesive și preferând o politică mai stângistă, în linia tradițională a peronismului din care se trage justițialismul. Pe de altă parte, competiția pentru putere în partid și chiar în stat dintre Duhalde și Menem, menținută la stadiul mocnit mai mulți ani, ajunsese, în ultima perioadă, la etapa confruntărilor deschise.

Kirchner era candidatul ideal pentru Duhalde, total opus lui Menem: fără infatuarea, lăcomia, voluntarismul și ambiția fără margini a acestuia. Împărtășea aceleași orientări cu Duhalde în cadrul partidului și îl secula cu convingere în toate demersurile sale. Ascultător, părea că putea fi controlat și influențat cu ușurință de către mentorul său spiritual, Duhalde, pe care Kirchner îl considera cu admirație ca fiind adevăratul continuator al peronismului.

Folosindu-se de puterea sa în cadrul Partidului Justițialist, Duhalde reușește să impună candidatura lui Kirchner alături de cea a lui Menem, la alegerile prezidențiale din 1999, PJ prezentându-se la urne cu doi candidați. Odată început procesul electoral, Duhalde folosește puternicul aparat de partid în sprijinul protejatului său, Kirchner, și astfel reușește să îl instaleze la Casa Rosada.

Încă din discursul de investitură, Nestor Kirchner afirmă rolul central al statului în dezvoltarea economică a țării, exact invers de ceea ce propunea Menem, că „nimic din ce este al statului nu va rămâne în mâinile statului”, și lupta împotriva corupției, ca axe ale politicii sale viitoare. Pe plan extern se proclamă partizan al întăririi MERCOSUR (Piața Comună a Conului Sud, care reunește Argentina, Brazilia, Uruguay și Paraguay) și adept al cooperării cu țările latino-americane de centru-stânga (Chile, Brazilia, Venezuela).

În formarea guvernului, păstrează patru miniștri din echipa lui Duhalde, conform promisiunii făcute acestuia, iar în fruntea celorlalte ministere numește oameni necompromiși în guvernările anterioare.

Printre primele măsuri pe care le ia se numără destituirea ofițerilor din armată, poliție și servicii secrete implicați în represiunile interne și impulsionearea instruirii proceselor intentate judecătorilor corupți de la Curtea Supremă de Justiție.

Concomitent, se desprinde de tutela SUA, restabilind relațiile cu Cuba; refuză trimiterea de trupe în Irak, fără mandat ONU; se opune acordării de imunitate diplomatică militarilor SUA de pe teritoriul argentinian; critică SUA pentru practica acordării de subsidii agricole, în contradicție flagrantă cu pretențiile de eliminare a lor în alte țări.

Spinoasa problemă a datoriei externe o tratează într-o formă inedită, reușind ca la a XII-a Întâlnire la nivel înalt a G-15 să impună, cu sprijinul președintelui brazilian, Da Lula, teza conform căreia datoria externă nu poate fi plătită de nicio țară dacă aceasta nu înregistrează o creștere economică, dacă împrumuturile externe nu se canalizează în egală măsură sau în principal spre sectoarele productive și nu spre lucrări de infrastructură, de acoperire a proastelor gestionări rezultate în deficitele bugetare. În aceste condiții, din datoria de 81,8 miliarde, contractată cu creditorii particulari, convine achitarea a 62,2 miliarde, iar pentru restul obținând anularea.

Kirchner ia în discuție și relațiile cu FMI, căruia îi demitizează rolul, afirmând ironic că „există viață și dincolo de FMI”. În privința datoriei față de această instituție, plătește anticipat 9,5 miliarde de dolari, recurgând la rezervele în valută ale Băncii Centrale și la rezervele în DST, rezerve care, într-un an, sunt recuperate datorită excedentului deosebit al balanței comerciale urmare a liberalizării cursului peso-dolar și creșterii substanțiale a exporturilor. Din această plată anticipată Argentina câștigă 1 miliard de dolari, în concept de dobânzi pe care ar fi trebuit să le plătească în condițiile inițiale.

Imediat după venirea la putere a lui Kirchner, care renunță la măsurile neoliberale inițiate de Menem și continuate de Fernando de la Rúa, Argentina înregistrează, din 2003, o creștere constantă a PIB în medie cu 6%, datorită exportului și creșterii consumului privat, rezultat al sporirii veniturilor populației. În 2007, exporturile înregistrau valoarea record de 55,3 miliarde dolari, iar balanța comercială acumula un sold pozitiv de 11,4 miliarde dolari.

Urmărind politica de întărire a sistemului central de stat, guvernul Kirchner a renaționalizat serviciile poștale, CORREO ARGENTINO (2005), sistemul de canalizare și aprovizionare cu apă, AGUAS ARGENTINAS (2006), care fuseseră privatizate în perioada lui Menem.

În 2007, lui Nestor Kirchner îi urmează în fruntea executivului argentinian soția sa, Cristina Fernandez de Kirchner, care continuă politica soțului său. Astfel, în 2008, renaționalizează sistemul de pensii și liniile aeriene, AEROLINEAS ARGENTINAS. De asemenea, a luat în considerare și renaționalizarea industriei petroliere, YPF, dar, în urma analizelor făcute, a rezultat mai economic să se aștepte anul 2017, an în care expiră contractul de concesiune.

În afară de întărirea instituțiilor publice, programul de guvernare al Cristinei Kirchner a mai cuprins ca linii directoare, dezvoltarea economică pe baza creșterii consumului, diversificarea producției agricole, sectorul de bază al economiei naționale, diversificarea și îmbunătățirea relațiilor internaționale.

În cadrul G-20, Cristina Kirchner s-a pronunțat împotriva modelului economic imperativ globalizat, care a generat apariția corporațiilor financiare cu puteri mai mari decât ale propriilor state, accentuându-se în felul acesta și mai mult stările de inegalitate în distribuirea resurselor terestre.

Argentina nu a scăpat de toate necazurile, în viitor urmează să se confrunte cu amenințarea inflației, a problemei energetice și inegalității sociale rămasă la cote înalte, dar a învățat că cele mai bune rezultate se obțin atunci când te bazezi pe propriile forțe, când îți administrezi cu grijă resursele și când limitezi la cât mai mult posibil hoția și corupția.

Ovidiu M. Curea

CÂTEVA CONSIDERENTE PRIVIND ROMÂNIA ȘI GEOPOLITICA REGIUNII MĂRII NEGRE. (PARTEA a II-a)

Problema Turciei

În prezent, o chestiune fundamentală privind evoluția Regiunii Mării Negre este determinată de semnele de întrebare referitoare la perspectiva aderării Turciei la UE, care, la rândul ei, depinde de problematica statutului tandemului-lider al UE (Germania și Franța), precum și de interacțiunea dintre acesta și Statele Unite în cadrul NATO. În cazul în care cererea Turciei de aderare la UE ar fi satisfăcută, dat fiind mărimea populației acesteia și ponderea corespunzătoare care i-ar reveni în procesul decizional al Uniunii, dominația covârșitoare franco-germană ar avea de suferit. Având în vedere creșterile demografice și economice estimate ale Turciei, la orizontul anului 2020 ar fi posibil chiar ca această țară să poată emite pretenții de lideriat în cadrul UE.

Dacă la aceasta adăugăm atitudinea agresivă manifestată de conducerea de la Ankara în problematica etnicilor albanezi și bosniaci de religie islamică, din timpul conflictelor din fosta Iugoslavie, ca și realitatea existenței, în special pe teritoriul Franței și Germaniei, a unor semnificative comunități compacte de musulmani, reținerile europenilor sunt de înțeles. De înțeles, dar nu și de acceptat. Așa cum aceștia au dreptate atunci când se tem de o posibilă destabilizare a Europei, ca urmare a aderării unui stat așa de mare cum este Turcia și ale cărui valori civilizaționale sunt încă sensibil diferite de cele europene, sunt îndreptățiți și turcii când își afirmă dreptul de a se alătura demonstrațiilor europenilor, la a căror securitate au contribuit aproape o jumătate de secol.

Pe de altă parte, procesul de extindere a instituțiilor europene și euro-atlantice nu poate fi oprit, deoarece o pauză prelungită în acest domeniu ar avea un efect destabilizator prin încurajarea aspirațiilor Rusiei emergente de a se impune din nou ca supraputere la nivel global.

Prin urmare, trebuie găsit un compromis între interesele Turciei și ale tandemului-lider al UE, cu atât mai mult cu cât de acum nu mai este vorba doar de interesele în plan regional ale unei părți sau a alteia, ci de interesele fundamentale ale Statelor Unite, iar într-un sens mai larg, ale Occidentului.

După succesul extinderii UE și NATO în Europa Centrală și de Est, care va continua cel mai probabil și în Balcanii de Vest, dar confruntându-se cu o Rusie tot

mai agresivă și cu temerile privind stabilitatea din Orientul Mijlociu, strategii americani sunt preocupați de necesitatea acordării unei atenții sporite Regiunii Mării Negre și a unei abordări strategice mai consistente a acestei zone ca un întreg.¹¹

Refuzul de a lua în considerare cererea Turciei de a deveni membru cu drepturi și obligații depline al UE, va alimenta resentimentele din rândul populației acesteia, care, pentru a atinge acest obiectiv, a parcurs deja o parte a procesului de reforme – cel mai adesea dureroase, putând provoca derapaje nedorite de Occident, de felul apropierii din ce în ce mai vizibile de Rusia.¹²

De asemenea, conducerea de la Ankara va fi încurajată să continue jocul său prin care, *de facto*, respinge orice inițiativă din direcția Statelor Unite și UE vizând sporirea influenței în Regiunea Mării Negre a instituțiilor europene și euro-atlantice. Astfel, Organizația Cooperării Economice la Marea Neagră (OCEMN), care declarativ se dorește a fi „*un vehicul flexibil și influent pentru creșterea păcii și securității în Regiunea Extinsă a Mării Negre*”¹³, reușește performanța de a nu fi implicată în nici unul din conflictele înghețate din regiune.

În condițiile unui posibil război dintre Rusia și Ucraina, evitat în ultimul moment, în anul 2003 - privind Insula Tuzla, din Strâmtoarea Kerçi - și unul care chiar a avut loc, între Rusia și Georgia, în 2008, oficialitățile de la Ankara ne asigură că „*Menținerea păcii în Regiunea Mării Negre este unul din obiectivele cheie ale politicii externe ale Turciei în plan regional, domeniu în care se poate afirma că au fost înregistrate succese. Pe parcursul perioadei îndelungate marcată de tensiunile din timpul Războiului Rece și apoi de frământările care au urmat, Marea Neagră a fost o regiune liniștită*”.¹⁴

Ce să mai spunem de afirmațiile privind „*inexistența disputelor cu privire la demarcarea litoralului statelor riverane, fiecare metru pătrat din suprafața mării aflându-se sub suveranitatea unui stat sau altul*”. Chiar să nu fi auzit turcii de disputele dintre România și Ucraina legate de platoul continental din jurul Insulei

¹¹ Daniel HAMILTON, *O strategie transatlantică pentru Regiunea Extinsă a Mării Negre*, Regiunea Extinsă a Mării Negre: Perspective strategice, economice și energetice, editată de Daniel Hamilton și Gerhard Mangott, Washington, D.C., Centrul de Relații Internaționale, 2008.

¹² Ariel COHEN și Conway IRWIN, *Strategia SUA în Regiunea Mării Negre*, Raport al Fundației Heritage, 2006.

¹³ Zeyno BARAN, *Turcia și Regiunea Extinsă a Mării Negre*, Regiunea Extinsă a Mării Negre: Perspective strategice, economice și energetice, editată de Daniel Hamilton și Gerhard Mangott, Washington, D.C., Centrul de Relații Internaționale, 2008.

¹⁴ Ibidem

Șerpilor sau de cele dintre Ucraina și Rusia privind delimitarea apelor teritoriale din Strâmtoarea Kerçi și Marea Azov?

Interesele Rusiei

Rusia se îndepărtează din ce în ce mai mult de Occident și se concentrează pe redobândirea și menținerea hegemoniei în plan regional. Kremlinul folosește forță economică a Rusiei (recent acumulată și datorată prețurilor ridicate la țiței, precum și cererii fără precedent la gazele naturale), pentru atingerea obiectivelor sale de politică externă. Moscova încearcă să-și refacă sfera de influență în direcția Sud - Vest. Exerciță o presiune politică puternică asupra statelor care înclină spre Occident, cum este Georgia, recompensând statele care au rămas loiale Rusiei, cum este Armenia. Ucraina se înscrie în ambele categorii

O privire de ansamblu asupra politicii Moscovei privind regiunea Extinsă a Mării Negre, evidențiază faptul că Rusia a intrat într-o nouă fază post-imperială a evoluției sale istorice. Liderii de la Kremlin au învățat să joace pe noua tablă de șah, cu piese și cu reguli noi. Abordarea bazată pe afaceri, de o manieră extrem de pragmatică se dovedește mai avantajoasă decât tradiționalul joc cu sumă zero, din jurul eternei „*chestiuni orientale*”. În trecut, Rusia era obișnuită să se bazeze exclusiv pe forțele sale armate, respectiv se afirma chiar că singurii prieteni ai rușilor erau trupele de uscat și marina. Acum, acestora li s-au adăugat gazele naturale și țițeiul.

Dispariția Uniunii Sovietice din anul 1991, este comparată adeseori cu înfrângerea Imperiului Rus din timpul Războiului Crimeii, din 1856. Într-adevăr, ambele au fost urmate de perioade de intense căutări introspective și tentative de reforme interne autentice. Unele idei de bază privind politica externă au supraviețuit acestor crize. Atunci când a fost numit ministru al afacerilor externe, Evghenii Primakov, a declarat că modelul său este Aleksander Gorciakov¹⁵, cel care a condus diplomația rusă imediat după încheierea Războiului Crimeei. Atunci, ca și în zilele noastre, Rusia s-a împăcat cu înfrângerea, sperând într-o viitoare modificare a raportului de forțe și o schimbare a împrejurărilor, pentru a putea revizui consecințele înfrângerii suferite. Gorciakov a trebuit să aștepte 14 ani, până la războiul franco-prusac din 1870, pentru a denunța restricțiile care au fost impuse Rusiei. Liderii post-sovietici au fost nevoiți să aștepte aproximativ aceeași perioadă

¹⁵ Alexander Mihailovici GORCHAKOV (1798 –1883) – om de stat și diplomat rus, care în perioada 1863 – 1883 a deținut funcția de cancelar de stat al Imperiului Rus, în timpul domniei țarului Aleksandru al II-lea.

de timp, până când a început să fie schițată revenirea Rusiei, de la mijlocul anilor 2000.

Una din ambițiile Moscovei este refacerea primatului și preeminenței Rusiei în vecinătatea sa și readucerea – în primul rând a Ucrainei - în sfera sa gravitațională. Pentru a putea să-și atingă acest obiectiv, Rusia pare să renunțe la gândirea specifică secolului XIX și să-și modernizeze de o manieră semnificativă puterea sa „soft”. Regiunea Extinsă a Mării Negre nu este un concept rusesc, dar ceva asemănător unei ofensive în direcția sud-vestică poate fi întrezărită în politica externă a Rusiei din zilele noastre.

Poziția SUA

În opinia expertului american Ronald D. Asmus, o serie de evenimente istorice și fără precedent au atras atenția Occidentului asupra Regiunii Extinse a Mării Negre. Astfel, ancorarea țărilor din Europa Centrală și de Est – situate între Marea Baltică și Marea Neagră – la Comunitatea Euroatlantică a marcat finalizarea uneii etape a procesului istoric inițiat după încheierea Războiului Rece. De asemenea, atacurile teroriste din martie și septembrie 2011 au relevat amenințările cu care se va confrunta Occidentul în viitor și faptul că acestea - atât pentru America de Nord, cât și pentru Europa – cel mai probabil, vor proveni din afară, în special din Orientul Mijlociu Extins. Aceste evenimente au început să determine translatarea Regiunea Mării Negre de la periferie în centrul atenției Occidentului.¹⁶

În ultimele decenii, NATO și UE au proiectat cu succes stabilitatea și securitatea regională în jumătatea centrală și estică a continentul european, incluzând Statele Baltice – în Nord, precum și România și Bulgaria – în Sud.

Ca urmare, Europa este mai sigură decât oricând în istoria sa. În același timp, există părți de pe continentul european unde pacea și stabilitatea nu sunt încă asigurate în totalitate. Acestea se află în Balcanii de Vest, Ucraina, Belarus și în Regiunea Mării Negre. Includerea Regiunii Extinse a Mării Negre în sistemul euro-atlantic ar putea să consolideze fundamentele acestui sistem și să-i crească rezistența împotriva multora dintre amenințările la adresa păcii și stabilității care ne îngrijorează.

Un alt argument strategic la fel de important are legătură cu Orientul Mijlociu. În secolul XX, Europa, în special Europa Centrală era locul cu cel mai

¹⁶ Ronald D. ASMUS, *Marea Neagră și frontierele libertății*, Policy Review, Iunie/Iulie 2004

ridicat potențial de conflict cu care se confrunta Occidentul. Coridorul Fulda¹⁷ din Germania divizată era locul de unde mulți se temeau că va izbucni următorul război mondial. În prezent, Orientul Mijlociu este locul de unde provin cele mai periculoase amenințări la adresa Occidentului. Cu alte cuvinte, interfața dintre comunitatea euro-atlantică și Orientul Mijlociu traversează Regiunea Mării Negre. Provocarea reprezentată de proiectarea stabilității în Orientul Mijlociu Extins ar fi în mare măsură ușurată de o Regiune Extinsă a Mării Negre stabilă și ancorată Occidentului.

De asemenea, aspectul strategic se referă și la securitatea energetică a continentului european. În prezent, Europa importă aproximativ 50% din resursele energetice de care are nevoie și pe care și le asigură printr-un mecanism complicat și relativ riscant de rute care traversează Bosforul și Canalul Mânecii. În anul 2020, se estimează că Europa va importa 70% din necesarul de resurse energetice din afara continentului. Având în vedere îngrijorările de ordin politic provocate de influența Rusiei și Arabiei Saudite, cele de ordin ecologic referitoare la centralele atomice sau posibilitatea poluării litoralului european în caz de accidente, în opinia expertului american se impune necesitatea unei Regiuni Extinse a Mării Negre stabilă și securizată.

Disonanța dintre conduita Moscovei și noua politică față de Rusia promovată de Administrația Obama

Așa cum au remarcat experții americani Frederick Kempe și Damon Wilson, evenimentele din Regiunea Caucazului de Sud, din vara anului 2008, au relevat cu pregnanță disonanța dintre conduita Moscovei și noua politică promovată de Administrația Obama de „*resetare a relațiilor*” cu Rusia.

În timp ce Washingtonul susține că urmărește promovarea unor raporturi strânse cu Rusia, fără a face însă concesii pe seama aliaților Statelor Unite, folosirea forței în Osetia de Sud, Abhazia și apoi chiar pe teritoriul Georgiei a relevat cu pregnanță până unde sunt dispuși să meargă liderii de la Kremlin pentru a stopa tendința de apropiere de Occident a statelor care fac parte din așa-numită „*sferă de*”

¹⁷ Coridorul Fulda - zonă depresionară din Germania, situată în apropierea frontierei vestice a fostei R.D. Germană și în proximitatea orașului Frankfurt am Main, înconjurată de formațiunile muntoase Hohe Rhön, Knüllgebirge, Spessart și Vogelsberg. Experții militari occidentali apreciau că această regiune oferea condiții pentru desfășurarea unor operațiuni de amplasare a trupelor de blindate. Ca urmare, în timpul Războiului Rece, aceștia o considerau un punct nevralgic, deoarece era principala rută prin care Pactul de la Varșovia ar fi putut declanșa un atac terestru împotriva NATO.

interese privilegiate” a Rusiei. Cu alte cuvinte, dacă adoptarea unei poziții mai agresive poate avea un cost pentru Moscova în domeniul cooperării sale cu Occidentul, actuala conducere rusă a demonstrat în Georgia că este dispusă să plătească acest preț.

SĂ SPUNEM LUCRURILOR PE NUME

De ce ne este totuși teamă în continuare să spunem lucrurilor pe nume, mai ales atunci când este vorba de interesele naționale ale României? Continuăm să ne menținem în paradigma mesajelor disimulate care, la prima vedere, spun ce vor alții să audă sau sunt inofensive. Slavă Domnului, am depășit etapa istorică în care gânditorii români erau terorizați de compartimentele de presă, cultură și informații din cadrul ambasadelor „*țărilor frățești*” acreditate la București și care vânau orice manifestare neconvenabilă acestora a spiritualității autohtone, pentru a iniția din direcția țărilor pe care le reprezentau torente de acuzații și nu de puține ori presiuni politice și economice împotriva României. Facem acum parte, cu drepturi și obligații depline, din structurile europene și euro-atlantice, care promovează valori sensibil diferite de cele ale statului autoritar și paternalist pe care se bazează actualul regim politic și economic din Rusia.

Uneori expediem în derizoriul declarațiilor „*pentru consum intern*” pozițiile agresive ale oficialilor de Moscova, cum sunt cele pe tema amplasării în România a unor elemente ale scutului american antirachetă. În realitate nu este atât vorba despre scutul antirachetă în sine. Moscova nu a reacționat atunci când elemente ale acestuia au fost instalate în Alaska sau California. Vehemența pozițiilor exprimate de oficialii ruși se datorează faptului că acestea sunt desfășurate în România, lăsându-se fără echivoc să se înțeleagă că țara noastră se află în sfera de influență a Rusiei. S-ar părea că, la fel ca și în anul 1939, când rușilor li s-a mai promis acest lucru (atunci de către Germania), Occidentul nu și-a respectat din nou promisiunea (de data aceasta, este vorba de SUA), înțelegând în ultima clipă importanța strategică a flancului sud-estic european, unde România, alături de Turcia, deține o poziție pivotală.

George Friedman, susține că „*INTERMARIUM, format din Polonia, Slovacia, Ungaria, România și, poate, Bulgaria, este alianța timpurilor noastre. Aceasta îi va bloca pe ruși și îi va despărți de germani, temporizând în același timp tendințele agresive ale Turciei în Europa de Sud – Est. (...) Polonezii trebuie să fie liderii blocului, iar românii ancora sudică. O Polonie sprijinită ferm de SUA, care să păzească Câmpia Nord - Europeană, împreună cu Slovacia, Ungaria și*

România, care să păzească arcul carpatic, va preveni lucrul de care Statele Unite se tem cel mai tare: o alianță între Rusia și Germania”.

Să spunem lucrurilor pe nume. Vocația României este de a fi o putere regională, dar nu de lider formal, ci în sensul unei soft power, care radiază – în primul rând în direcția vecinilor nemijlociți – valorile democratice și libertățile Occidentului, care impune mai ales prin bunăstarea populației sale și are o contribuție semnificativă în asigurarea securității și stabilității în plan regional. În același timp, opțiunea României trebuie să fie fără echivoc în favoarea unei abordări ofensive, care să evite însă agresivitatea și să se remarce preponderent prin fermitate, perseverență și sinergie.

În opinia noastră, există două posibile nuclee integraționiste pe flancul nord-estic al Europei, respectiv pe cel sud-estic al acesteia, care să-și asume rolul de lideri formali ai Regiunii Mării Baltice și Regiunii Mării Negre.

Primul l-ar putea constitui Polonia, cu partenerul-pivot Finlanda, în jurul căroră să fie atrase Lituania, Letonia, Estonia, Ucraina (în forma redusă a acesteia, respectiv fără regiunilor estice și sud-estice, în care etnicii ruși sunt majoritari și se situează preponderent pe poziții anti-occidentale), posibil și Belarus. Pe lângă faptul că ar constitui o punte spre statele scandinave, Finlanda va constitui elementul de moderație care să contrabalanseze eventualele exagerări ale naționalismului polonez sau ucrainean, în special față de Rusia.

Al doilea ar putea fi Turcia, cu partenerul-pivot România, a căror influență să radieze prin intermediul statelor riverane Mării Negre spre Regiunea Caucazului de Sud și Regiunea Balcanică, ținând în perspectivă și Regiunea Orientului Apropiat Extins

Pe lângă problemele specifice cu care se confruntă statele situate la limitele nord-estice și sud-estice ale Europei sau complexitatea raporturilor dintre Rusia și Occident, nu trebuie neglijat faptul că afirmarea Poloniei și Turciei în calitate de lideri regionali într-o Europă extinsă între frontierele sale naturale, va aduce în centrul atenției necesitatea schimbării radicale a actualului model de funcționare al UE. Tandemul-pivot format din Franța și Germania, mai devreme sau mai târziu, va trebui să renunțe la o parte din atribuții în favoarea reprezentanților regiunilor europene care s-au alăturat proiectului inițiat de acestea.

În opinia noastră, România trebuie să se implice energic și fără nici un fel de rețineri în jocul de interese legat de afirmarea liderilor regionali, ceea ce ar da o

valoare nouă flancurilor europene nord-estic (Regiunea Mării Baltice) și sud-estic (Regiunea Mării Negre).

Obținerea unor succese în Regiunea Mării Negre ar putea avea rezonanțe semnificative în spațiul post-sovietic și în Oriental Apropiat, precum și să consolideze potențialul regiunii de punte strategică. Eșecul în a face față problemelor cu care se confruntă Regiunea Mării Negre riscă să ducă la destabilizarea competiției și confruntărilor atât dintre jucătorii regionali, cât și cei globali. Marile provocări transnaționale și disfuncționalitățile piețelor resurselor energetice pot avea consecințe care se pot revărsa în direcția Europei, Eurasiei sau Orientului Mijlociu.¹⁸

Capacitatea statelor din această regiune de a depăși aceste pericole, precum și voința și abilitatea Europei și Statelor Unite de a acționa împreună în această direcție, poate determina nu numai către ce se îndreaptă Europa, ci și ceea ce reprezintă aceasta.

Alternativa ar fi să fie lăsată Regiunea Mării Negre suspendată între o UE prosperă și democratică, o Eurasie în mare măsură autoritară și un Orient Mijlociu turbulent. Asemenea „teritorii ale nimănui” („in-between lands”) sunt cel mai adesea arene ale violenței, conflictelor și competiției geopolitice.

Dacă Occidentul nu va reuși să se angajeze plenar acum în această regiune, va sfârși prin a plăti un preț mult mai mare mai târziu.¹⁹

Un alt mare prieten al noilor democrații est-europene, Bruce P. Jackson, releva cu amărăciune, într-un recent interviu, descurajarea sa față de rezultatul lamentabil al eforturilor în vederea extinderii spre această regiune a instituțiilor europene și euro-atlantice: „*Statele riverane Mării Negre se gândesc numai la propriile interese politice și preferă să nu promoveze o politică de grup când vine vorba de o abordare unitară a problemelor din acest spațiu. S-a lucrat mult asupra acestei probleme, au fost tot felul de încercări de grupări regionale, cum sunt Organizația Cooperării Economice la Marea Neagră sau GUUAM. Au mai fost câteva inițiative bilaterale, ca aceea dintre Georgia și Ucraina. Toate au avut un summit important, după care au eșuat, nu s-au mai reunit niciodată. Sunt sceptic cu*

¹⁸ Daniel HAMILTON, *O strategie transatlantică pentru Regiunea Extinsă a Mării Negre*, Regiunea Extinsă a Mării Negre: Perspective strategice, economice și energetice, editată de Daniel Hamilton și Gerhard Mangott, Washington, D.C, Centrul de Relații Internaționale, 2008.

¹⁹ Daniel HAMILTON, *O strategie transatlantică pentru Regiunea Extinsă a Mării Negre*, Regiunea Extinsă a Mării Negre: Perspective strategice, economice și energetice, editată de Daniel Hamilton și Gerhard Mangott, Washington, D.C, Centrul de Relații Internaționale, 2008.

privire la cooperarea regională, pentru că, în opinia mea, dacă vorbești cu Georgia, ei se văd pe ei înșiși fundamental diferiți de cei din partea opusă a Mării Negre, dacă vorbești cu ucrainenii, ei se văd pe sine ca un fel de clasă superioară, nu sunt deloc jucători în echipă. Sunt tot felul de contradicții. Sunt aproape sigur ca nu poți pune Rusia în același loc cu Mihail Saakașvili, sau pe domnul Băsescu cu ucrainenii. E foarte greu să vezi un dialog util. În Turcia, domnii Erdogan și Davutoglu se văd pe sine cel puțin co-președinți ai Mării Negre, dar politica lor externă este îndreptată mai mult către Orientul Mijlociu sau pe relația cu Europa, așa că nu putem vorbi de o participare activă a Turciei, care totuși controlează intrarea în Marea Neagră”²⁰.

Toate aceste considerente, în opinia noastră, se constituie într-o pledoarie în favoarea necesității elaborării unui proiect românesc realist și a unei strategii pragmatice privind Regiunea Mării Negre.

Alexandru Botez

²⁰ Bruce JACKSON, *Viitorul european al Republicii Moldova stă în mâinile tinerilor, Karadeniz - Agenția de știri și analize a Mării Negre*, 6 Februarie 2011

DEZMEMBRAREA IUGOSLAVIEI ȘI IMPACTUL SFÂRȘITULUI COMUNISMULUI

Hermann Keyserling aprecia în lucrarea *Analiza spectrală a Europei* că “dacă Balcanii nu ar fi existat, ar fi trebuit inventați, pentru ca Europa să își poată evacua latura întunecată spre Orient”. Evenimentele de după 1989 au confirmat – dacă mai era nevoie – că Balcanii au fost chiar inventați, dar după interesul altora, din afara spațiului geografic. Comunismul a avut în Balcani două spații de manifestare, toate desenate de verva unui premier britanic exponent al intereselor câștigătorilor unui război la care participase toată Europa. Turcia și Grecia sunt excluse de la început din aria de interese sovietice. Comuniștii greci sunt alungați din țara lor, deși luptaseră pentru înfrângerea nazismului. România și Bulgaria sunt plasate printr-o simplă trăsătură de condei sub umbrela comunistă din care nu aveau să mai iasă 50 ani, deși au sperat multă vreme că “americani vor veni”. Cei care au avut parte de un comunism “revizionist”, cu o altă față, au fost “popoarele” lui Tito. Albania a încercat și ea să construiască un *comunism pur* și a sfârșit prin abandonarea cu violență a ceea ce visase.

Iugoslavia după Tito

În perioada interbelică, Partidul Comunist din Iugoslavia militase ca secție a Cominternului pentru destrămarea Regatului iugoslav și autodeterminarea națiunilor componente. După intrarea în mișcarea de rezistență, comuniștii și-au schimbat poziția și, evident, discursul. Doreau crearea unui stat federal, având ca formă de guvernare republica. Poziția unionistă le-a adus comuniștilor popularitatea dorită, în contextul în care vreme de 22 de ani combătuseră menținerea unității statului. După cel de al Doilea Război Mondial a început o perioadă de construcție a unui comunism specific, dezavuat de conducerea de la Kremlin. Perioada a durat până la moartea lui Tito. Începutul destrămării a fost în anul 1982, când Iugoslavia se găsea la doi ani de la moartea lui Tito cu o datorie externă de 20 miliarde de dolari. La vremea aceea, viitorul secretar de stat al SUA, Lawrence Eagleburger se afla la Belgrad în calitate de ambasador. Folosindu-și influența, a înființat un grup numit “Prietenii Iugoslaviei” pentru mijlocirea unor « împrumuturi salvatoare » din partea Fondului Monetar Internațional și a Băncii Mondiale. Prin termenii împrumutului “Structural Adjustement Programs” economia iugoslavă a fost plasată sub un control care să poată influența deciziile politice. Edificiul statal construit de Tito se autodemola din ce în ce mai vizibil. S-au intensificat tensiunile între naționalități, Constituția din 1974 ce se afla la baza sistemului politic iugoslav nu mai răspundea

problemelor. Dezacordul în privința dominației sârbe în structurile puterii și armatei sunt tot mai frecvente. În Kosovo, o provincie devenită autonomă începând cu 1980, albanezii cer respectarea constituției de către guvernul de la Belgrad. În 1988, liderul croat Franjo Tudjman, încurajat discret și de Vatican, se întâlnește cu cancelarul german pentru discutarea unui plan privind o “politică comună pentru dezmembrarea Iugoslaviei”. Noua constituție sârbă, din septembrie 1989, stipulează revenirea celor două provincii autonome - Kosovo și Voivodina - în cadrul Serbiei. În Kosovo, această măsură a declanșat organizarea militară a albanezilor care doreau acum nu numai autonomie, ci și separare. Evenimentele se precipită, iar anul 1990 este decisiv pentru destrămarea unității statale a Iugoslaviei. Liga Comuniștilor iugoslavi nu mai este factorul politic conducător. În Serbia, Slobodan Miloșevici câștigă alegerile în calitate de lider al Partidului Socialist. În iunie 1991, Slovenia și Croația se retrag din componența federației și își declară independența deplină.

Separarea etnică și teritorială, mai puternică decât despărțirea de comunism

De aici încolo, drumurile republicilor din spațiul fost iugoslav s-au despărțit marcând o primă etapă în procesul destrămării. Iugoslavia mai era citată, cu numele, numai de către sârbi care, prin liderul lor, visau la o Serbie Mare. Practic, prăbușirea comunismului a găsit Iugoslavia într-o dispută de neconciliat privind destrămarea unui spațiu definit de existența unor grupuri etnice diferite prin religie, cultură și pe plan lingvistic. Grupuri confruntate cu produsul discursiv al unor dispute seculare pentru influență și putere politică, toate pe un front complex încărcat de religii universale (catolicismul și ortodoxia, creștinismul și islamismul) și ideologii (comunismul și capitalismul, naționalismul și globalismul). Aceasta poate explica și de ce căderea Cortinei de Fier a găsit Iugoslavia într-o altă confruntare, mult mai dureroasă și dramatică decât schimbarea sistemului comunist. Popoarele foste iugoslave și-au dat seama că nu puteau lăsa șansa separării și independenței pentru doborârea unui comunism care oricum nu fusese prea dur cu ele. În acest context, dispariția Zidului Berlinului și schimbarea regimurilor politice din țările vecine au ramas evenimente care nu le putea distra de la lupta pentru existență din interior.

Comunismul a căzut, dar pentru republicile federației aceasta nu reprezenta decât o pierdere de “fum” în spatele căreia interesele occidentale pregăteau o nouă tablă de șah care să schimbe configurația Balcanilor. În timp ce în Europa apărea o nouă construcție politico-militară după căderea comunismului, în fosta Iugoslavie - până la finalizarea Acordurilor de la Dayton - s-au făcut cele mai “dubioase jocuri” de strategie militară, urmată și de una socială, deși ar fi fost nevoie să fie invers. Noua paradigmă economică care se profila la orizont și care combina creșterea

economică cu inflația scăzută nu a stârnit interesul la fel ca în alte țări foste comuniste.

În spațiul iugoslav, problema la ordinea zilei era separarea și, implicit, dezmembrarea statală, și nu transformările postcomuniste. Procesul tranziției avea să înceapă după reglările de conturi dintre statele independente, nou apărute în spațiul fost iugoslav. Încercarea de a derula procesul destrămării în paralel cu cel al tranziției către economia de piață a fost un eșec. Analistii din perioada '90 considerau că țările apărute în fosta Iugoslavie aveau șansa unei tranziții rapide pentru că spațiul avea resurse umane deosebite, capital organizațional și fizic specific unui sistem economic relativ descentralizat, bazat pe "auto-gestiune", forță de muncă "antrenată" pe piața de muncă occidentală și, nu în ultimul rând, relații economice și culturale intense cu Occidentul. Deși existau resurse economice în interiorul Federației, acestea nu au putut fi folosite decât de republicile sprijinite din exterior, precum Slovenia și Croația. Moartea lui Tito a dat frâu liber problemei succesiunii și luptelor politice din interior, implicit revendicărilor teritoriale naționale.

Aceste evenimente au fost puternic influențate de criza economică apărută după 1980 în Iugoslavia, favorizând ideea separării și fragmentării. Apare întrebarea firească: *de ce disoluția a fost violentă ?* Regăsirea propriei identități ar fi o cauză, dar aici se poate generaliza pentru că și alte state foste comuniste au dorit același lucru în condițiile în care totalitarismul a interzis căutarea propriei identități, indiferent de natura ei. Avem în vedere că disputele inter-religioase și etnice nu au apărut în comunism, ci au existat și înainte. Balcanii au avut specific amalgamul de circumstanțe culturale și istorice care au favorizat fragmentarea mai mult decât în alte zone din Europa. T.Veremis aprecia* că "această zonă a suportat mult mai mult violență decât se cuvenea pentru că aceasta a fost creată mai degrabă de alianțe occidentale rivale, decât de animozități locale".

Dezmembrarea a avut rădăcini în antagonismele economice care au frământat Iugoslavia după moartea lui Tito, dezvoltând crize economice ce au favorizat revenirea fără precedent a naționalismului. În mod fals s-a ajuns la concluzia că epurarea etnică ar fi singura soluție pentru atingerea identității de sine. Destrămarea federației a provocat o criză de identitate serioasă, mai ales în cazul acelorași familii mixte.

Purificarea etnică nu este o atitudine inventată în Balcani, ci încununează, negativ, tendințe din Europa și din lume. În secolul al XIX-lea era considerat un lucru bun exacerbarea naționalismului; la fel și la începutul secolului al XX-lea, când popoarele se eliberau fie de dominația otomană (Balcanii de Sud și de Vest)

fie de cea austro-ungară (în Europa Centrală). Ce apare important aici este momentul când naționalismul s-a identificat cu etnia, furnizând justificări ideologice schimbărilor forțate ale componentei demografice, sociale și culturale din teritoriu.

Destrămarea comunismului iugoslav nu a avut decât rol de mascare temporară a diferențelor naționale, în spatele căreia lupta pentru separare începuse fără menajamente în forme violente. Necesitatea intervenției internaționale a apărut când interesele occidentale erau amenințate de posibilitatea apariției unei alte hărți, cu un stat islamic construit în mijlocul Europei de Sud-Est de lumea musulmană. Germania și Vaticanul au înțeles că lecțiile istoriei nu pot fi ignorate.

Dacă conflictul sârbo-croat avea niște limite admise de cele două părți, cel din Bosnia și Herțegovina era supus total intereselor teritoriale, etnice și religioase. Aici purificarea etnică s-a practicat la vedere, iar dezvoltările culturale și economice erau valabile doar sectorial, nu pentru întreaga societate. Fostul președinte al Curții Constituționale al Bosniei și Herțegovinei, consilier al președintelui Bosniei la negocierile de la Dayton, Kasim Begic, remarca după finalizarea Acordului că “una din cele mai delicate probleme a fost aducerea în prima fază, la masa negocierilor, a celor trei părți, deoarece fiecare cerea pedepsirea celeilalte și abia apoi discutarea problemelor socio-economice, culturale, religioase etc.” Această îndârjire o întâlnim și astăzi; ea este mai greu explicată din afară și încă dificil de înțeles din interior de către cei care au suferit enorm.

Analize de specialitate au încercat să explice momentul istoric al disoluției iugoslave. În lucrarea sa “*Împotriva identității*”, Leon Wieseltier* vorbește de identitate și diferență ca surse ale individualizării. Când “existența unei etnii pare a fi amenințată (fie în mod real, fie printr-o exagerare a contextului), atunci cel mai la îndemână este apelul la identitate, la apartenență”, pentru a stârni astfel reacția la solidaritate în apărarea etniei. Aceasta a fost situația și în spațiul fost iugoslav, în timpul conflictului, unde totul a fost concentrat pe identitate și mai puțin pe efectele dispariției comunismului.

Până la Acordul de la Dayton, în fruntea republicilor nou desprinse s-au aflat lideri importanți proveniți din Liga Comuniștilor din Iugoslavia, colaboratori apropiați ai lui Tito, care au schimbat rapid o terminologie comunistă cu una social-democrată, fără influență, însă, pentru că totul era concentrat pe definirea teritorială și epurarea etnică. Așa se explică și reacția populației care a păstrat anumite simboluri din perioada titoistă. Statuia lui Tito, de pildă, din centrul capitalei bosniace, a fost întreținută și în timpul războiului, este și în prezent; muzeele amintind de perioada lui Tito din Croația, Slovenia și Macedonia sunt funcționale; alte simboluri “comuniste” se regăsesc în Serbia și Muntenegru. De aceea, când vorbim despre căderea comunismului în spațiul fost iugoslav se poate spune că

aceasta s-a derulat “în tăcere”, fără prea mare legătură cu drama popoarelor sârb, croat și musulman.

Anul 1995, odată cu încetarea conflictului, a însemnat începutul transformărilor post-comuniste în spațiul fost iugoslav, cu trecerea de la o economie aflată pe picior de război la una de construcție socio-economică. Optimismul începutului nu a mai cuprins însă statele noi din peninsulă, pentru că eșecurile economice din majoritatea țărilor fost comuniste le-a îndemnat la prudență.

Specificul Balcanilor – de ce persistă conotația negativă?

Balcanii au devenit, inclusiv în limbajul cotidian, un sinonim pentru acte de violență și vărsări de sânge motivate politic, pentru ura interetnică și barbarie. Termenul “balcanizare” a devenit, atât la stânga cât și la dreapta, metafora politică generală pentru conflicte, tulburări și haos. Conceptul de *balcanizare* a apărut, după unii, în anii ‘20, odată cu desprinderea din fostele imperii a multor state noi de dimensiuni mai mici, care au jucat un rol important în arsenalul culturalismului rasist. Prin balcanizare se înțelege aici dezagregarea unor state multinaționale în state mici, adesea rivale. Acest concept a făcut carieră și a favorizat apariția altora.

În discursul politic mai recent (începând cu anii 1990) Serbia a reușit să fie demonizată într-un mod deosebit, apreciat ca imposibil până atunci. Figura de stil a demonizării este intrată în inventarul politicii și constă în general în a stigmatiza adversarii politici și a împiedica o analiză a discursului lor. Noul dispozitiv al politicii globale se “modernizează” și folosește o serie de tehnici de obturare și de mobilizare, care produc legitimitate politică (precum în cazul intervenției NATO în Serbia) și ajută la construirea unor dușmani colectivi (Miloșevici). Rezultatul acestei tehnici s-a văzut rapid, este adevărat nu cu rezultatul scontat. Presupunul “masacru de la Racak”, din 15 ianuarie 1999, folosit de NATO pentru atacul²¹ Belgradului ca o “datorie morală” **nu a putut** să fie confirmat de raportul final din 2001. Morții găsiți în satul Racak nu erau victime civile ale unei “epurări etnice sistematice”, și astfel masacrul organizat de sârbi nu putea fi susținut. Exemplele mai pot continua.

Un lucru rămâne sigur: Alianța Nord-Atlantică a găsit în Balcani, la începutul secolului al XXI-lea, cel mai complex spațiu pentru experimente militare pe care nu l-a proiectat vreodată înainte.

* Marius Babias, “*Reinventarea Balcanilor*”, Istanbul Biennale, 1995

Războaiele iugoslave au mai relevat un alt aspect demn de reținut: **excluderea**, care a vizat pe de o parte, populațiile de credință musulmană, dar pe de altă parte și pe cele creștine prin raportare la “granița” grafologică dintre alfabetul latin (dupa unii european- superior) și cel chirilic (slav-inferior).

Excluderea s-a bazat la început pe conceptul aparent tolerant al etno-pluralismului lansat de rasismul culturalist (cu influență mai întâi în Franța). Etno-pluralismul înseamnă recunoașterea diferențelor între etnii. Fiecare popor are propria valoare și atribute în propriul său loc. Aceasta a fost deviza la începutul războiului a liderului croat Franjo Tudjman: “Croatia pentru croați”. Deviza a fost împrumutată și de alți lideri comuniști din spațiul fost iugoslav. Pe bună dreptate, Marius Babias* apreciază: “conceptul de etnopluralism ascunde vechiul rasism colonial european sub o mască modernizată”.

Este de remarcat faptul că etnopluralismul a jucat la începutul disoluției Iugoslaviei un rol de “mobilizare” pentru separare și atât, pentru că pe măsură ce conceptul UE de integrare a fost înscris ca obiectiv prioritar pentru politica externă a statelor balcanice, separarea urma să se dizolve în integrarea europeană.

Sfârșitul războaielor iugoslave a însemnat de fapt și trecerea la o nouă etapă a acestui spațiu, etapa pregătirii și a începerii procesului apropierii de Europa, care a presupus o perioadă de tranziție complicată și dură pentru atingerea standardelor și parametrilor europeni.

Etapă tranziției

Țările balcanice aflate în tranziție prezintă trăsături comune, însă și discrepanțe majore; acestea din urmă pot fi puse în legătură cu diferite moșteniri precomuniste, cu diferite variante de planificare centralizată care sunt într-o anumită mentalitate încă nepregătite pentru noi strategii economice.

Specificul cel mai vizibil îl găsim în Bosnia și Herțegovina unde întreaga structură economică și socială a fost dezmembrată și chiar distrusă de război. Apariția instituției Înaltului Reprezentant creată de Acordul de la Dayton a transformat Federația croato- musulmană și Republica Srbska într-un protectorat bun pentru ajutor financiar străin. Situația din această țară este extrem de delicată, pentru că nu există un numitor comun între musulmani, croați și sârbi. Exemplul cel mai elocvent este faptul că, după alegerile din octombrie 2010 în Bosnia și Herțegovina, partidele politice au trebuit să negocieze mai bine de un an pentru formarea unui guvern național. Prin înghețarea acestei situații se crează pericolul reizbucnirii unor forme de conflict, facilitând apariția de structuri de guvernare paralele, contraproductive ideii statului unitar.

După căderea Zidului Berlinului se aprecia că țara cea mai pregătită pentru reforme rapide era Iugoslavia, dar disoluția spațiului acesteia a produs alte consecințe decât cele preconizate, care au facilitat apariția “economilor de avarie”. Reconstrucția din regiune - se afirmă pe bună dreptate - are o conotație destul de complexă: pe de o parte, a presupus refacerea infrastructurii – după distrugerile cauzate de război; pe de altă parte, a vizat modificarea și modernizarea structurilor sociale și organizaționale.

Până în 2008 a existat un anumit optimism privind o strategie venită de la Bruxelles. Crearea Inițiativei de Cooperare în Sud-Estul Europei (SECI) și a Pactului de Stabilitate au adus o anumită abordare pentru evitarea pe viitor a conflictelor și a declinului economic. Din cauza crizei financiare, “europenizarea țărilor balcanice” a întârziat pe termen nelimitat, iar intențiile privind dezvoltarea s-au amânat. În Balcani, politica publică a încercat să țină cont de existența unui specific multiethnic al regiunii și de mentalitatea rămasă din perioada comunistă. Macedonia are o situație incertă, deși este stat candidat la UE din 2005. Croația va adera deplin în 2013, iar celelalte state balcanice sunt pe “lista de așteptare” fără nicio perspectivă clară. Modelul european nu a convins și atunci apare întrebarea: de ce a intervenit Occidentul în trecut și intervine mai mult ca oricând în prezent în conflictele regionale din Balcani, atât militar cât și economic și cultural? Răspunsul este bine cunoscut de cei care au transformat Balcanii conform propriilor interese.

Sfârșitul confruntării între blocurile estic și vestic și prăbușirea comunismului și a socialismului etatist au venit împreună cu promisiunea neoliberalismului privind o libertate comercială și prosperitate economică, gândite să conducă țările sud-est europene spre nivelul de trai al Occidentului într-un timp previzibil. Din păcate, acest model al “dezvoltării recuperante” întârzie să se deruleze, împotriva așteptărilor din Balcani. Se poate spune că a apărut un produs auxiliar al eșecului acestui model de imitație a capitalismului și anume reculul postcomunist. Într-o lume precum cea iugoslavă, primii care s-au bucurat de promisiunea bunăstării au fost afaceriști fără scrupule și vechile cadre comuniste care s-au descurcat în haosul birocratic. Programele de reformă structurală transplantate din Occident au accentuat “nedumerirea socială” și au trezit indirect reflexe naționaliste speculate de grupări și partide radical șovine ce au destabilizat procesul reorientării sociale. “Perdanti sociali” încep să ducă dorul unei politici identitare național-comuniste, în timp ce clasa superioară, redusă numeric, profită prin afaceri obscure și privilegii parlamentare de un stil de viață hedonistic.

Marius Babias afirma în “*Reinventarea Balcanilor*” că această lume nouă a marginalizaților din Sud-Estul Europei, dar și din Nord, devine un spațiu plasat teritorial în interior, iar social în afara ordinii sociale. Forța de muncă specifică

marginalizaților a fost devalorizată de aparatele industriale ale capitalismului global și a devenit superfluă.

Antagonismul folosit pentru legitimarea intervențiilor de tot felul între centru și periferie se reproduce sub o formă deteritorializată, între și în state și regiuni, cu efecte grave între etnii, grupuri și indivizi.

În Balcani, epurările etnice și masacrele nu au rezultat dintr-o înclinație naturală către violența etnicistă și nici, în ultimă instanță, dintr-o disoluție statală, ele fiind mai degrabă consecința unei descompuneri politice, economice și sociale profunde. După o perioadă scurtă de la prăbușirea comunismului, societăți întregi din Sud- Estul Europei au căzut odată cu dezintegrarea sistemelor lor politico-economice, producând fenomenul migrației în masă către statele industriale occidentale.

Evoluțiile din UE lasă să se înțeleagă că acțiunile privind integrarea europeană au avut și un scop de protecție, de a ține în "șah populațiile superflue" într-un spațiu aflat în afara zonelor de prosperitate.

În plus, intervențiile NATO în Balcani au fost rezultatul unei autoîmputerniciri prin "Noul Plan Strategic" în care intervenția militară în zone de criză putea fi realizată chiar și fără să existe o amenințare împotriva unui membru al Alianței, ci numai pe baza unor criterii care țin de conflicte etnice, încălcarea drepturilor omului, dispute teritoriale sau destrămări statale. Dacă privim prin această prismă, se poate afirma că războiul din Iugoslavia prezintă paradoxale "aparențe preistorice" pentru că fragmentarea geopolitică, manipularea rivalităților etnice și destabilizarea sunt lucruri ce țin mai degrabă de trecut. Oricum, orientarea strategică de astăzi poate îndemna Balcanii să nu își facă iluzii asupra rolului care le-ar reveni într-o Europă unită. Occidentul este interesat mai puțin de conectarea economică și culturală și mai mult de pacificarea și stabilizarea vieții sociale la un nivel suportabil. În această situație, ne apropiem de ceea ce spunea sociologul Robert Kruz: "scopul implicit al acestei orientări strategice nu poate fi decât construirea unei ierarhii de exclusiuni regionale".

Necesitatea unei strategii noi pentru Balcani

Situația economico-financiară delicată în care se găsește Europa astăzi impune o nouă strategie pentru Balcani, deoarece un plan de reconstrucție, regenerare economică și asigurare a păcii și securității în Europa de Sud-Est s-a dovedit un demers complex, diferit de Planul Marshall.

Iulie 1999 – Sarajevo a însemnat nașterea Pactului de Stabilitate care a fost considerat o "întruchipare palpabilă a preocupării din ce în ce mai mare a Occidentului față de instabilitatea din regiunea balcanică". Din păcate, a fost un

model transplantat într-un “organism” incapabil să-l primească din cauza gravelor probleme care existau încă după un război devastator. Situația prezentă obligă statele post-comuniste din Balcani la o redefinire a transformărilor structurale a economiilor în concordanță cu evoluțiile noi din UE după depășirea crizei economico-financiare.

Prăbușirea blocului comunist în 1989 și apariția de noi state-națiuni în Balcani au marcat începutul unui dificil și amplu proces de redefinire și reconstrucție. Urmărilor războaielor din peninsula au influențat vizibil procesul de tranziție, în special în zona politicului și economicului. În aceste țări, tranziția economică a însemnat reorganizarea fundamentală a domeniului economic, cu alte cuvinte transformarea economiilor complexe și dezvoltate pe baza planificării centralizate în structuri economice de tip occidental.

În ultimul deceniu și jumătate, UE a dorit să convingă Balcanii că le poate aduce pace și prosperitate stimulând consolidarea regiunii după perioadele de război și dictatură comunistă. A oferit însă, o doctrină comunitară prescrisă, preluată fără comentarii de țările doritoare de aderare. Situația este în prezent dramatică, pentru că Balcanii au avut și au nevoie de un model regional de succes pe care să-și bazeze dezideratul de stabilitate și prosperitate. Acest model, în condițiile actuale, trebuie să conțină noile valențe impuse de situația geopolitică. Rusia își perfecționează arma energetică în Sud –Estul Europei; Turcia dorește refacerea a măcar o parte a fostei sale sfere de influență în Balcani, demarând o întreagă ofensivă economico-culturală în regiune.

După prăbușirea comunismului, Occidentul a trăit cu iluzia că, aplicând în Balcani paradigme verificate în societăți cu tradiție democratică, rezultatele vor fi promițătoare oferind panaceul universal pentru bolile din regiune. S-a dovedit, însă, că aici, civilizația balcanică își crease o imunitate imbatabilă la toate soluțiile șablon, că nu mai reacționează la același tip de logică occidentală, că se individualizase într-o asemenea măsură, încât oricine ar fi încercat să ajute Balcanii trebuia mai întâi să le învețe geografia culturală.

Într-o clarificare conceptuală care disociază pe bună dreptate între *orientalism* și *balcanism*, Maria Todorova*²² semnalează eroarea (practicată și astăzi de unii occidentali) de a trata Balcanii într-un cadru rigid, dihotomic față de Occident, fără

* Todorova, Maria, *Balcanii și balcanismul*, București, Humanitas, 2000²²

să se țină cont că au în față o zonă de diversitate extremă și de mare complexitate, sub aspect cultural, religios, politic și social.

O jumătate de secol de dominație comunistă nu a reușit, cu tot efortul, eradicarea specificului ariei, impregnată vreme de secole și care la începutul anilor 1990 a apărut în forme de manifestare pe care Occidentul la credea de mult dispărute.

Politica și programele culturale comandate din exterior nu au putut înlocui autodefinirea culturală înțeleasă ca instrument al apropierii politice, necesar producerii de doctrine noi, eliberări de identitate și perspective de acțiune socială.

Dezmembrarea Iugoslaviei și impactul căderii comunismului au însemnat un moment istoric deosebit, dar consecințele pe termen lung vor urma.

NOTĂ: Materialul de mai sus face parte dintr-un studiu asupra problemelor Balcanilor, realizat pe baza consultării lucrărilor de specialitate și a experienței dobândite în calitate de ambasador al României în fostul spațiu al Iugoslaviei în perioada ultimelor două decenii (1991 – 2010).

Ambasador Dr. Vasile Leca

Strategii regionale:

ROMÂNIA ȘI REGIMUL STRÂMTORILOR

Transformările continue din zona Mării Negre au condus în ultimii ani la reapriinderea unei discuții mai vechi referitoare la necesitatea reactualizării, în noul context geopolitic, a Convenției de la Montreux, document semnat la 21 iulie 1936 care reglementează în prezent echilibrul de forțe la Marea Neagră. Acest document, ce își face efectele de mai bine de 75 de ani, limitează dreptul navelor de război de a trece prin strâmtorile Mării Negre, dar stabilește în același timp și regimul de navigație a navelor comerciale.

Convenția de la Montreux a fost invocată în ultimii ani în special în probleme militare și de securitate iar în timpul războiului dintre Rusia și Georgia, din august 2008, Moscova a acuzat ca navele SUA care transportau ajutor umanitar

pentru georgieni ar fi încălcat prevederile Convenției. Navele de război ale statelor din afara bazinul Mării Negre cu o greutate mai mare de 10.000 de tone nu pot intra în acest spațiu. În cazul în care mai multe nave ale aceleiași țări intră în Marea Neagră, tonajul lor total nu trebuie să depășească 45.000 de tone. Mai mult, submarinele trebuie să navigheze numai la suprafață.

Odată cu aderarea României și Bulgariei la Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană, în ultimul deceniu, și sporirea influenței celor două state în acest spațiu se pune întrebarea dacă acest document nu ar trebui modificat. În condițiile în care deja jumătate din cele șase state sunt deja membre NATO (România, Bulgaria și Turcia), iar Georgia își dorește să primească cât se poate de curând „road map-ul” care să o ducă în structurile Alianței, Marea Neagră înclină balanța puterii spre acest bloc militar. Poziția încă de forță a Rusiei în acest spațiu și noua abordare a liderului ucrainean cu veleități proruse, Victor Ianukovici, fac ca statutul Mării Negre să rămână încă indecis. Din această ecuație nu poate fi exclusă Turcia care nu dorește să rămână doar sub umbrela NATO și începe să își arate tot mai des pretențiile de jucător de prim rang, nu numai ca putere regională în zona Mării Negre, ci mai ales ca jucător extrem de abil la confluența a două lumi – Europa și Asia.

Ce spun sursele diplomatice?

Despre cele două strâmțori în cauză – Bosfor și Dardanele – marele diplomat Nicolae Titulescu obișnuia să spună că sunt „inima Turciei”, dar în același timp și „plămânii României”. El opina ca în acest caz cele două organe vitale nu pot funcționa decât într-un corp comun și că „simpla înțelepciune dictează celor două națiuni să formeze un întreg”. În ciuda acestor vorbe frumoase, atitudinea României a fost în acele vremuri mult mai rezervată vizavi de această decizie unilaterală a Turciei de a remilitariza în 1936 cele două strâmțori. Acest fapt a reprezentat abandonarea articolului 23 al Convenției de la Lausanne din 1923 semnată de Turcia după primul război mondial prin care cele două strâmțori era declarate libere. Graba în care a dorit Turcia să rezolve problema a fost determinată în special de remilitarizarea zonei Renaniei de către Germania lui Hitler, fapt ce contravenea dreptului internațional și călca în picioare prevederile Tratatului de la Versailles din 1919, dar și Tratatul de la Locarno din 1925 care stipula că Renania va rămâne demilitarizată permanent, oferindu-se astfel o zonă tampon de-a lungul Rinului pentru Franța. Că România nu privea cu ochi buni această remilitarizare a strâmțorilor de către Turcia este un fapt elocvent desprins din memoriile fostului om politic Constantin Argetoianu care, în 18 iunie 1936, nota: “mi-a mai spus (Titulescu –n.a.) că închiderea Strâmțorilor este un dezastru pentru noi, că turcii au facut-o din

ordinul rușilor (suntem doar toți aliați sinceri, am observat eu) că la Montreux nu mai e nimic de făcut decât de salvat forma (această eternă formă care acoperă neantul și permite celor îndrăzneți să-și realizeze toate dezideratele”.

Dar nu numai Argetoianu notează această angoasă a României vizavi de modificările aduse regimului strâmtorilor pe care Turcia le avea în vizor. O colecție de documente (*România – Turcia, relații diplomatice*, vol.1, 1923-1938) recent publicate de Direcția Arhive Diplomatice din Ministerul Afacerilor Externe demonstrează că România nu era tocmai de acord cu această propunere a Ankarei, ci voia o soluție negociată cu partenerii din Mica Înțelegere, alianță prin care România se alătura Cehoslovaciei și Iugoslaviei în încercarea de a contrabalansa revizionismul maghiar și nu numai. Practic, semnarea acestei convenții maritime a pus și ea umărul la dezintegrarea acestei alianțe. La 10 aprilie 1936, Nicolae Titulescu trimitea către Ministerul Afacerilor Străine de la București o telegramă prin care dădea o serie de indicații conform cărora trimisul extraordinar și plenipotențiar al României la Ankara la acea vreme, Eugen Filloti, ar fi trebuit să discute cu partea turcă problema remilitarizării strâmtorilor: „Ca răspuns la telegrama Dvs. 684, Rog a vedea pe Tevfik Rustu Aras (ministrul turc de Externe -n.a.) și a-i spune că sunt adânc îndurerat de comunicarea sa (reînarmarea strâmtorilor – n.a.).

Nu voiesc să vorbesc pentru moment de fond, ci numai de procedeu. Deja la Londra, Tevfik Rustu Aras a procedat față de mine într-un chip pe careu voiesc să-l judec aci, punându-mă la curent cu cele ce voia să facă la Consiliul Societății Națiunilor, în momentul în care începea sedința, atunci când Iugoslavia discutasese chestiunea în ajun. Tevfik Rustu Aras, în vizita de despărțire ce mi-a făcut la Londra, mi-a comunicat că va înscrie chestiunea înarmării Strâmtorilor la ordinea de zi a întrunirii de la 4 mai, la Belgrad. Procedul întrebuițat azi de Tevfik Rustu Aras este contrariul propriei sale propuneri. El pune România și statele Miciei Înțelegeri în cea mai grea situație pentru apărarea drepturilor lor față de Austria, Ungaria și Bulgaria. Ce sorți de izbândă pot să mai aibă cererile noastre față de aceste state când chiar unul dintre aliații noștri, bazându-se pe considerații de securitate și onoare, cere schimbarea regimului militar existent. Fac un călduros apel către Tevfik Rustu Aras să amâne orice demers până la discutarea chestiunii la 4 mai, la Belgrad. Nu se poate refuza unui aliat o asemenea cerere, mai ales când chestiunea este înscrisă pe ordinea de zi. Aștept răspuns urgent”, scria Titulescu pentru Filloti. Acesta din urmă a procedat așa cum i s-a cerut de la București, numai că ministrul Tevfik Rustu Aras i-a răspuns că nu i se poate satisface dorința, „deoarece demersul și momentul efectuării lui sunt stabilite de Consiliul de Miniștri, aprobat de partidul

guvernamental și de Președinteie Republicii, astfel încât ministrul Afacerilor Străine (respectiv Tevfik Rustu Aras -n.a.) nu poate întârzia executarea strictă a mandatului primit”. Ceea ce este la fel de important este că în 21 iulie 1936, în aceeași zi în care se semnează Convenția de la Montreux, tot în această localitate elvețiană, România parafează Pactul de Asistență Mutuală cu URSS. Documentul a fost elaborat de Nicolae Titulescu sub presiunea unor amenințări venite din partea omologului său Maxim Litvinov care i-ar fi spus că în cazul în care România nu ia atitudine în legătură cu ascensiunea extremei drepte în România pe fondul remilitarizării Renaniei, Rusia va reanexa Basarabia „pentru că facem (noi, românii -n.a.) politica germană”. Acest Pact nu și-a mai făcut efectul deoarece la numai 40 de zile distanță, Titulescu avea să fie înlăturat din guvernul Tătăărăscu.

Miza resurselor energetice – un joc de șah?

Revenind la o dată mai apropiată, perioada Războiului Rece a însemnat o oază de liniște în ceea ce privește eventuale situații militare tensionate în bazinul Mării Negre, realitate datorată în special acestei Convenții de la Montreux. După prăbușirea fostei Uniunii Sovietice la începutul anilor ‘90, se poate afirma că o mare putere contemporană, Rusia, și două puteri regionale, Ucraina și Turcia, își construiesc concepțiile strategice, politice și economice ținând cont de această mare și de spațiul adiacent ei. În această triadă, prin prisma parteneriatului strategic cu SUA, România a început o campanie diplomatică ce se traduce prin „zero probleme cu vecinii”. Este adevărat, într-o variantă proprie, cu nuanțele și adăugirile aferente.

Cu Bulgaria și Georgia, România păstrează relații apropiate și are interese comune strânse. Chiar dacă în relația România-Ucraina s-a înregistrat o ușoară încălzire, în ceea ce privește jocul la Marea Neagră, Ucraina a dat un semnal extrem de important care practic îi anulează orice speranță de aderare la NATO, prin semnarea unei prelungiri pe 25 de ani a înțelegerii ruso-ucrainene privind staționarea flotei ruse în porturile ucrainene din Crimeea, de la Sevastopol și Feodosia.

Pe lângă aceasta, Ucraina a permis serviciilor speciale rusești FSB să revină la Sevastopol pentru a asigura securizarea acestei obiectiv. În ciuda unei promisiuni de reducere a prețului gazelor cu circa 30% de la 330 de dolari la 230 de dolari pe metru cub, Ucraina a încheiat anul 2011 plătiind un preț de circa 400 de dolari, fapt ce a pus practic capat unei așa-zise „luni de miere” dintre Ucraina și Rusia, autoritățile de la Kiev dorind în prezent să acționeze în judecată Rusia. Moscova se apără însă cu înțelegerile bilaterale privind prețul și volumul gazelor rusești semnate încă de pe vremea premierului Iulia Timošenko.

Tandem economico- militar.

România, ca nou aspirant în balanța echilibrului de putere de la Marea Neagră face un joc interesant prin cele două parteneriate strategice care le-a semnat, mai întâi cu SUA, iar în 2011 cu Turcia, asigurându-și astfel sprijinul a doi parteneri extrem de importanți. Dacă pe relația cu Washingtonul, diplomația română a marcat cel mai important moment din istoria sa modernă în asigurarea securității țării prin acceptarea instalării elementelor scutului antiracheta american, România a reușit să aducă la maturitate și relațiile cu Ankara, semnând de asemenea un parteneriat strategic care vizează în principal domeniul economic. Cu toate că interesele SUA ar fi să încerce schimbarea echilibrului de forțe la Marea Neagră prin aducerea unor nave militare în regiune pentru a-și asigura securizarea rutelor energetice ce vin din zona Caucazului, România joacă alături de Turcia, care nu își dorește schimbarea status quo-ului, cel puțin din punct de vedere militar. În plan economic, Ankara ar

dori să schimbe anumite prevederi ale Convenției de la Montreux care să servească la o mai bună circulație a navelor comerciale care întâmpină probleme în ceea ce privește tranzitul aglomerat prin strâmtorile Bosfor și Dardanele.

Tocmai din acest motiv la care se mai adaugă și o componentă finaciară din taxe aferente, Turcia se pregătește să construiască un proiect megalomane numit Canalul Istanbul. Acesta va avea o lungime de 50 de kilometri, o lățime de 150 de metri și o adâncime de 25 de metri și va permite tranzitul a până la 160 de nave pe zi, inclusiv tancuri petroliere mari, după cum anunța în primăvara anului trecut premierul Recep Erdogan. Numai planificarea acestuia va dura doi ani, iar costurile sunt estimate la circa 10 miliarde de dolari. „Turcia are nevoie de un proiect magnific, nebunesc, până în 2023”, a precizat Erdogan, referindu-se la perspectiva celei de-a 100-a aniversări a declarării Republicii Turcia. Această declarație a venit să întărească proiecțiile multor analiști internaționali care văd în actuala guvernare de la Ankara o reînviere a islamismului imperial al Turciei cunoscut drept „neo-Osmanism”. Același lucru l-a apreciat și liderul opoziției din Turcia, Kemal Kilicdaroglu (Partidul Republican – CHP) care a accentuat că infatuarea nu își are locul printre prioritățile Turciei.

Ce rezervă viitorul?

Nu cu mult timp în urmă, președintele României și omologul său turc, Abdullah Gul, semnau la Ankara declarația pentru parteneriatul strategic dintre România și Turcia. “Am semnat astăzi un parteneriat strategic între Turcia și România, care fixează toate domeniile de maxim interes în relația bilaterală. Am stabilit prin acest parteneriat cooperarea în politica externă, cooperarea în politica de securitate, și, în mod deosebit, în lupta antiteroristă, am stabilit consolidarea cooperării economice, lucru extrem de important, mai ales în această perioadă”, declara președintele României în Turcia.

În aceeași zi, președintele român declara într-un interviu pentru cotidianul turc *Zaman* că respinge ideea – invocată inclusiv de Ankara – de a aduce modificări Convenției de la Montreux, încheiată în 1936, prin care Turciei i se acorda control asupra strâmtorilor Bosfor și Dardanele, permițându-i să reglementeze activitatea militară în regiune.

Jurnaliștii publicației turce amintite scriu că, invocând preocupări în materie de mediu și potențialul pericol pe care petrolierele îl pot reprezenta pentru strâmtori și pentru orașele din jurul Mării Marmara, Turcia este de părere că acordul, vechi de

aproape trei sferturi de secol, trebuie să fie modificat pentru a reflecta schimbările aduse de vremurile actuale. Poziția României, expusă de șeful statului, rămâne consecventă principiilor ce decurg din apartenența la proiectele Nabucco și AGRI, dar și din aceea de membru al UE: Turcia nu trebuie să dicteze tot ce ține de rutele de transport energetice din Marea Neagră.

Construcția celor două terminale de gaz natural lichefiat pe malul Mării Negre din proiectul AGRI, unul la Kulevi în Georgia și celălalt la Constanța, în România, vor costa între două și cinci miliarde de euro și vor fi proiectate cu o capacitate maximă de opt miliarde de metri cubi de gaze. Practic, România este singura țară din UE care are deja un parteneriat strategic cu o țară la Marea Caspică, respectiv Azerbaidjan. “Cunoaștem îngrijorările Turciei. În opinia noastră, Convenția de la Montreux este un instrument juridic important pentru navigație și trebuie respectat întocmai”, a spus președintele României, insistând că transporturile sunt elementul cel mai important care trebuie luat în considerare într-o lume tot mai globalizată: “Fără un transport eficient, de încredere, nu poate exista comerț sau investiții internaționale”. Ankara nu are un interes direct în a vedea materializat proiectul AGRI care ar diminua din poziția de monopol tranzitar energetic al Turciei. Practic, vasele speciale încărcate cu gaz lichefiat (LNG) nu ar mai fi nevoite să treacă prin cele două strâmtori pentru a ajunge în Europa, și ar putea traversa pe verticală Marea Neagră pe relația Georgia-România și apoi spre Ungaria prin interconectorul Arad-Szeged.

Concluzionând, în perspectiva unei posibile amplificări a cursei pentru monopolul energetic al rutelor și al resurselor din zona Caucaz, discuțiile pentru refacerea echilibrului de putere la Marea Neagră și modificarea Convenției de la Montreux vor fi intensificate în viitor. În cadrul acestora, se vor intersecta în primul rând interesele Turciei, Rusiei și SUA (care nu au ratificat nici până în prezent Convenția de la Montreux, n.n.). România va avea însă și ea un cuvânt de spus.

Dan Bărbuț

OCCIDENTUL ȘI „PRIMĂVARA ARABĂ”:

CONTINUITATE SAU RUPTURĂ ?

Cu mai bine de un an în urmă, un anonim tunisian, Mohamed Bouazizi se autoincendia în semn de protest față de alienarea și marginalizarea socio-economică a societății, declanșând, prin gestul său, un val de revolte în mai multe țări arabe din Maghreb și Orientul Mijlociu. O răbufnire cu totul neașteptată, mai ales pentru diplomațiile occidentale, politicienii de cabinet și orientaliștii de bibliotecă întârziăți într-un imaginar pentru care lumea arabă era doar un univers încremenit în propriul arhaism religios, politic, paseist și inercial. La un an de la declanșarea sa, “primăvara arabă” a devenit o realitate aproape banală, gestionată, cu retușuri formale, de dirijorii comunității internaționale care nu par capabili de a se ridica la înălțimea sfidărilor și a mizelor ce decurg din acest fenomen și se cramponează în reproducerea inercială a unor concepții practice anterioare. De unde nevoia unei reflexii și abordări din perspectivă critică a fenomenului în discuție.

Un element important de reținut atunci când discutăm despre fenomenul primăverii arabe este recursul la logici diferențiate pentru situații diferite, mai ales pentru acelea care decurg din intervenții străine. Astfel se va constata că invocarea rațiunilor umanitare, de protecție a populației civile în contextul revoltei din **Libia** este diametral opusă cu moliciunea și ezitățile manifestate în cazul băilor de sânge din Siria și Yemen. Nu este vorba în nici un fel de a sugera necesitatea recursului sistematic la forță, cu atât mai mult cu cât, după cum se cunoaște, bilanțul în victime omenești este cu mult mai încărcat în cazul Libiei, ci de a sublinia necesitatea ca **noțiunea de protecție a civililor și de acțiune umanitară** să fie sustrasă utilizării de către entități și instrumente decredibilizate prin folosirea acestor sintagme de către cei puternici drept pretext pentru cercurile care au un interes anume de a interveni într-un loc sau altul, închizând ochii asupra unor probleme mai dureroase și mai acute, așa cum este situația poporului palestinian.

Se pune, de asemenea, problema diferențelor de atitudine în raport cu regimurile care au recurs la forță pentru a reprima revendicările societății civile. Cazul cel mai ilustrativ în acest sens este cel oferit de **Bahrein**, gazdă a celei de a V-a Flote americane, unde numeroși civili au căzut victime violenței oficiale, alți numeroși cetățeni fiind încarcerați fără o acuzație explicită. Un caz mai flagrant este cel al **Siriei**, unde armata și forțele de securitate au ucis cca. 8000 de oameni, alte câteva sute de mii fiind răniți sau aruncați în închisori și supuși la rele tratamente. Se poate trage, din toate acestea, concluzia cinică potrivit căreia numai atunci când se conving că aliații lor au pierdut orice șansă de a se menține la putere,

apostolii democrației își aduc aminte de voința popoarelor. Este, în toate aceste situații, dificil dacă nu imposibil de stabilit un echilibru între interese, principiile neamestecului și diplomațiile care se pretind apărătoare ale acestor principii și norme. Iar perpetuarea disonanței dintre retorică și practică nu poate decât să erodeze credibilitatea și legitimitatea discursului liberal care domină scena internațională și pe promotorii săi și generează, în același timp, o întrebare legitimă: cât de ample sau de mărunte sunt învățămintele desprinse din evoluțiile care au avut loc în lumea arabă în ultimul an?

Căderea unui **Ben Ali**, în Tunisia, a lui **Hossni Mubarak**, în Egipt, a lui **Moammer El-Gaddhafi** în Libia sau a lui **Ali Abdullah Saleh**, în Yemen ar fi trebuit să determine, în mod firesc, o revizuire de fond și o reproblematică cuprinzătoare a strategiilor de alianțe cu regimurile represive și cu liderii autarhici ai acestora. Or ceea ce se constată, chiar la un an de la declanșarea tulburărilor anti-totalitare, este că alianțele și susținerea acordată regimurilor dictatoriale din regiune se permanentizează. De altfel, chiar în țările arabe aflate în regim de tranziție, se manifestă tentația, pentru comunitatea internațională, de a trece cu vederea chiar germenii de abuz care se află în creștere și este vorba, între altele, de Consiliul Militar Provizoriu din Egipt, de același consiliu de Tranziție în Libia post-Ghaddafi (creat, de altfel, și instalat prin bunăvoința serviciilor de informații ale unora din statele participante la intervenția militară din Golful Sirte) etc., organisme care au deja la activ suficiente abuzuri și depășiri ale legii.

Preocuparea pentru evitarea ilegalităților pare a fi ultima dintre prioritățile decidenților din cancelariile occidentale care se dovedesc incapabile sau nu vor să se debaraseze de grila tradițională prin care judecă revoluțiile arabe potrivit căreia au judecat întotdeauna societățile din această parte a lumii, iar din această grilă nu lipsește tradiționala punere în ecuație și în relație de sinonimie a islamului cu terorismul practicat în numele acestei religii. În prezent, la conducerea statelor arabe din nordul Africii se află regimuri majoritar islamice, astfel încât se poate spune că Maghrebul s-a transformat, deja, într-un mini-califat musulman care are tendința de a se extinde. Democrația așa cum o concepe Occidentul este funciar incompatibilă cu dogma islamică, iar moderația pe care neoislamiștii o afișează este una conjuncturală, determinată de calcule electorale. Statele Unite și-au declarat, deja, deschiderea pentru dialog cu Frații Musulmani și alte autorități islamice, cu condiția ca acestea "să fie non-violente" și să respecte drepturile și libertățile fundamentale, inclusiv drepturile sociale și profesionale ale femeii. Or, a accepta asemenea condiționări care contravin flagrant învățăturii coranice înseamnă, pentru formațiunile islamiste, dezicerea de însăși rațiunea de a exista și de a acționa. Cum

va reacționa Occidentul când această ruptură se va produce, mai devreme sau mai târziu? Fără a nega derivatele – eufemistic vorbind – ale regimului teocratic din Iran sau ale Talibanilor din Afganistan, istoria bilanțului politic al partidelor islamiste, inclusiv al celor care au dobândit în mod democratic puterea, rămâne, încă, să fie scrisă, pentru că fiecare experiență politică a fost înăbușită în fașă, de către armată în Algeria, sau pe cale diplomatică în Palestina odată cu victoria în alegeri a mișcării Hamas, în ianuarie 2006.

Fără a sugera că primăvara arabă este un fenomen cu o singură cauză, se cuvine amintit că aceasta a survenit într-o perioadă de criză financiară globală ale cărei efecte și ramificații au aruncat o parte crescândă a populației mondiale în condițiile precarității, șomajului și dezmoștenirii sociale. Aceasta impune necesitatea unei regândiri a fundamentelor înseși ale sistemului mondial și pe cele de asistență pentru țările Sudului. Vechile rețete riscă să reproducă inegalitățile și fragilitățile care au ridicat în stradă populația din mai multe state arabe. Or, trebuie să constatăm că accentul continuă să fie pus pe liberalizarea piețelor și promovarea inițiativei private. Problemele injustiției sociale și ale corupției (care se numără printre detonatorii de primă mărime ai “primăverii”) nici măcar nu sunt înregistrate în vreo anexă.

Primăvara arabă mai are încă un drum lung de parcurs, iar capătul acestuia stă într-un orizont tulbure.

Discursul arab și, în egală măsură, cel occidental se mențin, deocamdată la nivelul a ceea ce cotidianul englez de limbă arabă “Al-Hayat” desemna, mai puțin diplomatic, prin termenii de “baliverne” și de “palavre”, lăsând impresia că nici unii, nici alții nu înțeleg că Orientul Mijlociu se află la o cotitură care poate să însemne fie continuarea drumului împreună, fie o fractură cu consecințe greu previzibile.

Este adevărat, trebuie spus că nu viitorul de mâine al lumii arabe preocupă prioritar lumea occidentală, nici iubirea “umanitară” pentru tunisieni, sirieni, egipteni, yemeniți provoacă acesteia insomnii, ci interesele proprii.

La acest punct este vital ca ambele părți să-și pună câteva întrebări și să identifice răspunsurile unanim acceptabile: Continuitate? Dar cum? Ruptură? Dar cu ce prețuri și consecințe gobale?

Ambasador prof. Dumitru CHICAN

ARC PESTE TIMP

ACAD. DINU C. GIURESCU LA 85 DE ANI

Noi românii suntem săraci în multe, dar suntem, între altele, bogați în istorie –atât cea făurită cât și cea scrisă. Cu excepția perioadei când istoria românilor a fost (re)scrisă sub pumn și condei străin, istoriografia românească s-a impus prin adevăr și exegeză în conștiința neamului nostru și nu numai. Veacuri la rând generații de istorici au picurat în litere de plumb spre neuitare adevărul cu privire la cine și cum au fost și sunt românii.

În marea familie a istoricilor noștri de seamă se individualizează pregnant neamul Giureștilor – o seminție fabuloasă în trecutul și prezentul românilor - trei generații de mari istorici din tată în fiu, toți membri ai Academiei Române: Constantin Giurescu (1875-1918), Constantin C. Giurescu (1901-1977) și Dinu C. Giurescu (n. 1927). Acestuia din urmă îi dorim mulți ani de aici încolo pe care să-i petreacă sub aceeași mirabilă pecete a istoriografiei românești. (După știința mea această succesiune de mari istorici nu are precedent în istoriografia românească).

Așadar, au trecut cu mult peste o sută de ani de când, la apelul istoricilor care au nemurit în adevăr, în pagină scrisă și împietrită, trecutul românilor, a răspuns neîncetat prezent și stirpea Giureștilor. Doar modestia structurală a academicianului Dinu C. Giurescu mă descurajează în a alătura prin nominalizare neamul Giureștilor altor familii care au dat substanță și contur culturii și civilizației românești de-a lungul timpului în care s-au construit și consolidat națiunea și statul român.

Menționez mai la început că neamul Giureștilor nu doar a scris, ci a și făcut istorie, chiar și cu arma în mână. Cronica vremii consemnează : maiorul Dimitrie

Giurescu (1835-1877), vărul lui Constantin Giurescu, comandant al Batalionului 2 Dorobanți, a căzut eroic (7/9 noiembrie 1877) în timpul Războiului de Independență la asaltul Rahovei; căpitanul Ionică Giurescu, fratele lui Constantin Giurescu (bunicul lui Dinu C. Giurescu), militar de carieră, a fost răpus la Turtucaia în 1916; aviatorul Romulus Giurescu, văr de-al doilea cu Constantin C. Giurescu și-a frânt aripile în luptă, în 1941, la eliberarea Basarabiei; maiorul Horia Giurescu, fratele lui Constantin C. Giurescu, a lucrat în Serviciile speciale în anii celui de-al Doilea Război Mondial la Președinția Guvernului, fapt pentru care a fost închis timp de șase ani.

Iată un neam în fața căruia merită să te înclini pentru a-ți mărturisi respectul și recunoștința.

Dinu C. Giurescu s-a născut la 15 februarie 1927 în București. Este fiul lui Constantin C. Giurescu și al Mariei Simona Giurescu, născută Mehedinți și nepotul lui Constantin Giurescu. Ca și înaintașii săi, Dinu C. Giurescu are o biografie impresionantă.

Licențiat al Facultății de Istorie a Universității București, 1950; doctor în istorie, 1968; membru titular al Academiei Române, din 2001 (membru corespondent, din 1990); președinte al părții române în Comisia româno-bulgară de istorie (1979-1985 și din 1991, în continuare).

a) Activitate didactică:

Profesor la Universitatea Națională de Artă, Secția Istoria și Teoria Artei – Muzeografie (1968-1987) și 22 ani la Facultatea de Istorie a Universității București; 19 ani titular al cursului de „Istorie și Civilizație europeană” la Universitatea de Arte, Secția de muzeografie, București; 4 ani, 1965-1969 a ținut cursul de Istoria Diplomației Românești în cadrul specializării postuniversitare organizată de M.A.E. În total, 45 ani de activitate didactică.

b) Cercetare științifică:

Din 1959 și până în prezent, în total, 53 ani au avut ca rezultat : 18 volume de autor; 15 volume în colaborare; 7 îngrijiri de ediții; 12 prefețe sau postfețe; 86 articole; 2 manuale didactice în colaborare; 1 atlas istoric; activitate muzeală directă (8 ani) și managerială (9 ani).

Vicisitudinile timpului, dar poate și dorința de a demonstra că poate, l-au făcut pe ilustrul istoric să dobândească și experiență tehnico-administrativă în construcții de drumuri pe șantierele din județele Constanța, Buzău, Bacău și Dâmbovița (1950-1955). În cazul acesta chiar că poate să-mi fie iertată malițiozitatea și zic: drumul către înalta calitate de membru al Academiei Române a început, pentru prof. Dinu C. Giurescu, după cutuma comunistă, de la munca de jos. Marile caractere trec peste toate și își împlinesc menirea.

Fiind doar un lector fidel al operei profesorului Dinu C. Giurescu, nu îmi permit aprecieri asupra lucrărilor sale. Dar, ca cititor obișnuit să includă cu plăcere în lectura sa și pagini îngălbenite de vreme, voi spune că cel mai mult m-a impresionat forța remarcabilă a istoricului Dinu C. Giurescu de a se lepăda de patimă atunci când consemnează în lucrările sale științifice adevăruri trăite care au produs multă durere și nedreptate, inclusiv familiei și domniei sale. Alături acestei virtuți morale și deontologice a profesorului și capacitatea de a nu lăsa pentru cititorul operei sale loc de îndoială în privința adevărului tratat cu minuțiozitatea cercetătorului și responsabilitatea istoricului.

Remarcabile sunt totodată ținuta și demnitatea academicianului Dinu C. Giurescu în tratarea diferitelor epoci ale istoriei noastre naționale. Ocupându-se ani mulți de studierea regimului comunist din România, în lucrările sale despre această perioadă lasă de înțeles cititorului că în concepția sa istoria unui neam nu poate fi decupată în părți dezirabile și în părți indezirabile. Istoria unui popor este una, cu bune și cu rele; ea trebuie scrisă și acceptată așa cum a fost. Altfel ne întoarcem la nefastul Roller.

Dar peste toate și peste tot, prin modul în care cercetează și scrie istoria poporului său, prin felul în care se manifestă ca om al cetății, în slujba interesului național, Dinu C. Giurescu este un mare patriot.

Un fapt divers?

La un post de televiziune, moderatorul unei emisiuni îl întreabă abrupt pe prof. Dinu C. Giurescu:

- Domnule academician, dvs. sunteți mândru că sunteți român?

Răspunsul a venit prompt:

- NU – și apoi ... **“Eu sunt bucuros că sunt român!”** – a punctat convingător profesorul de istorie.

Joc de cuvinte, s-ar putea spune. Fără a încerca teoretizarea semantică a termenilor, eu aș spune că în această sintagmă **“sunt bucuros că sunt român”** subzistă mai multă încărcătură de patriotism natural asumat decât automatismul **„sunt mândru că sunt român”**, fără a da acestuia o conotație negativă. Mai mult, în înțelesul meu, răspunsul domnului profesor ar fi egal cu exprimarea fără echivoc : **„sunt bucuros că sunt ceea ce sunt”**, punct.

Regret că mult prea târziu l-am cunoscut personal pe academicianul Dinu C. Giurescu.

Iar dacă aș încerca o schiță de portret a profesorului, aș spune că la prima vedere este un om obișnuit. Ochi ageri, veșnic aprinși de un neastâmpăr al căutării adevărilor ascunse ale istoriei. Linia buzelor destinsă într-un zâmbet iconografic. Fruntea academică, de frontispiciu. Chipul întreg sugerează bunătate, modestie.

În comunicarea cu interlocutorii se simte efectul catedrei: economisește cuvintele în avantajul ideilor în sinteză. Vorbește apăsător dar nu tare și fără volte de agora. În fața mediocrității și a vulgului „intelectual” preferă tăcerea în locul confruntării fără sens.

La optzeci și cinci de ani are glasul limpede și verbul dinamic. Și scrie și scrie; cercetează și scrie în fiecare zi - măcar patru pagini : „Cu atât mai bine țării/Și lui cu atât mai bine”, vorba poetului.

La zi aniversară, vă urăm domnule academician Dinu C. Giurescu

LA MULȚI ANI!

ION PAVEL

CAPRICIILE CUPLULUI RAISA ȘI MIHAIL GORBACIOV

(Un ex-ofițer KGB dezvăluie întâmplări legate de protecția VIP-urilor sovietice și străine)

În ultimele luni, general-maior în rezervă Valeri Veliciko*, a acordat mai multe interviuri unor publicații ruse, dezvăluind întâmplări legate de paza și protecția VIP-urilor sovietice.

"Munca noastră este și periculoasă, și dificilă" aceste versuri dintr-un cunoscut cântec rusesc, se potrivesc ca o mânășă lucrătorilor legendarei «Deviatka»(Nouă), adică, celor care au lucrat cândva în cadrul Direcției a IX a KGB-ului, care răspundea de paza și protecția conducerii superioare a țării și a oaspeților străini de cel mai înalt rang" - spunea Valeri Veliciko, care a lucrat și a condus o perioadă de timp acest departament. În prezent, el conduce Clubul veteranilor kaghebiști și unul dintre cele mai importante servicii private de pază din Federația Rusă.

În interviurile acordate cotidianului „Komsomolskaia Pravda” și publicației on line „Fontanka.ru”, Veliciko relatează câteva întâmplări din activitatea sa în serviciile sovietice, atitudinea pe care o aveau oficialii față de acești lucrători, precum și pretențiile lor, uneori absurde, care trebuiau îndeplinite întocmai, fără comentarii.

Veliciko precizează că, în atribuțiile «Deviatka » intra, pe lângă paza și protecția personalităților sovietice de cel mai înalt rang, și asigurarea securității oficialităților străine aflate în vizită în U.R.S.S., precum M.Thatcher, G.Mitterrand, R.Reagan, G.Bush-senior. El a ținut să evidențieze că, după părerea sa, cele două-trei sute de persoane, superspecializate, trimise să asigure securitatea oficialităților străine n-ar fi putut soluționa integral sarcinile lor în spațiul sovietic, fără să fi colaborat strâns cu lucrătorii «Deviatka». Numai cei „de-ai casei” cunosc cel mai bine specificul și particularitățile țării, psihologia populației.

Cele mai multe relatări vizează cuplul **Raisa și Mihail Gorbaciov**. El își amintește că, la scurtă vreme de la sosirea, pentru prima dată, a familiei Gorbaciov la Foros**, fiica lor a vrut să tragă draperiile, moment în care o bucată de tencuială i-a căzut în cap. Deși nu s-a întâmplat nimic grav, nu a fost rănită, cele aproximativ 15 persoane care răspundeau de această activitate au fost concediate. „Erau câțiva Eroi ai Muncii Socialiste, un adjunct al directorului Direcției a IX-a, un inginer de excepție, care participase la construcția cosmodromului Baikonur. Toți au fost dați afară imediat, din cauza unei bucăți de tencuială”, își amintește cu vădită părere de rău ex-ofițerul.

Într-o altă împrejurare, Veliciko, care răspundea de asigurarea securității teatrului Bolșoi din Moscova, a inspectat întregul complex, în vedere preconizatei vizite a lui Gorbaciov. „Trebuia să se facă un amănunțit control operațional și tehnic al clădirii. Spre exemplu, dacă se arunca un cartuș într-o direcție aleatorie (subsol sau mansardă), și nu era găsit, concluzia era că inspecția a fost de proastă calitate. De aceea, „s-a apelat la un control temeinic, inclusiv cu câini, cu detectoare de gaze...” Teatrul nu mai fusese reparat din anul 1930. Raportul pe care l-a întocmit arăta clar că întreaga armatură nu mai prezintă nicio garanție. În concluzie, se aprecia drept periculoasă organizarea de evenimente publice într-o asemenea clădire. Mihail Gorbaciov, însă, „dând dovadă de entuziasm komsomolist”, a pus rezoluția: „Să se accepte în mod excepțional”.

Veliciko arăta că spațiile publice, în care oficialitățile sovietice și oaspeții străini participau mai des, se bucurau de un regim special din partea Direcției a IX-a. Spre exemplu, de foarte multă vreme, la **Bolșoi Teatr** exista o intrare separată, o scară proprie, o lojă specială pentru VIP-uri, unde muritorii de rând nu aveau acces. Orice reparație în acest perimetru se făcea numai după ce se prezenta, un raport iar după aprobare, se selecta un specialist verificat.

Orice vizită la cel mai înalt nivel presupune o pregătire minuțioasă pe mai multe paliere. Veliciko își amintește de vizita lui M.Gorbaciov în orașul Habarovsk. Conform programului întocmit în cele mai mici amănunte, mașinile oficiale pornesc să viziteze orașul. La un moment dat, în mașina, dotată cu cinci aparate de recepție a mesajelor, pe mai multe frecvențe, Veliciko primește ordinul să se oprească la o Brutărie, pe care Mihail Sergheevici dorea să o viziteze. Deși nu era prevăzut în program un asemenea obiectiv, cortegiul oficial oprește pe o stradelă, relativ puțin populată, lângă o brutărie. Gorbaciov coboară împreună cu soția, intră în magazin, numai că, în câteva minute, se adunase deja o mulțime de oameni, vreo câteva mii! S-au cocoțat pe acoperiș, s-au cățărat în copacii din preajmă. S-a încercat blocarea mulțimii cu niște camioane „Zil” de mare tonaj, deși o asemenea măsură nu era recomandată, întrucât ar fi putut fi aruncată cu ușurință o mină sub aceste mașini. Mihail Sergheevici s-a apropiat de mulțime și a întrebat: - „Ei, cum e viața?”... Un tânăr îmbrăcat într-o pufoaică, i se adresează: „Mihail Sergheevici, știți, noi aici...” Gorbaciov răspunde: „Știu, știu...” Atunci, bărbatul enervat îi răspunde pe un ton răstit: „Dacă știi, atunci, la ce naiba ai mai venit?!” Gorbaciov l-a privit uluit, dar nu se mai putea face nimic. S-a urcat în mașină și am pornit mai departe.

Veliciko a însoțit perechea prezidențială la Washington. El răspundea de paza Raisei Gorbaciova. Ca prim punct în program, era prevăzută o vizită la soția ambasadorului sovietic. Ajunși la destinație, Veliciko observă că americanii încep să se agite. Când i-a întrebat de ce, ei au răspuns: " Ciudați mai sunteți voi, rușii. De

ce Raisa Maksimovna pornește spre mulțime? Nu este voie! Nu putem controla situația! "

„În America, liderii nu au voie să încalce normele de protecție prevăzute, în timp ce Gorbaciov al nostru putea opri coretegiul oficial ca să pornească spre oameni, moment în care mulțime începea să se îmbulzească”.

În timpul unui alt sejur în Statele Unite, Raisa Gorbaciova, care admirase garda de corp a lui Reagan, un negru solid și înalt, și-a exprimat dorința să aibă un bodyguard negru. Dorința i-a fost îndeplinită. O frumusețe de bărbat a primit sarcina să se ocupe de paza și protecția primei doamne. Numai că la „Alpha” erau tineri bine antrenați, care fuseseră învățați cum să pornească la atac, cum să participe la un asalt. Un asemenea tip, comenta Veliciko, poate să spargă o ușă cu capul fără probleme. Ei, însă, nu fuseseră instruiți cum să se comporte politicos, delicat, cu diplomatie. În timp ce Raisa Maksimovna mergea și discuta cu soțul ei, "omul" ... nu-i scapa din ochi, nu se dădea nici măcar un pas înapoi. În concluzie, Gorbaciova a decis să se întoarcă la vechea ei gardă de corp „mai intelectuală”.

„Odată, iese ea din casă și observă un om de-al nostru într-un tufiș. - Tinere, i se adresează. Ce pregătire ai? Superioară ?! " Câte limbi străine vorbești?" Timid, acesta răspunde că a învățat limba germană în școală.

„-, Miș’, ca să vezi și tu – suntem păziți de oameni fără cunoștințe de limbi străine! Cum să ne încredințăm viețile pe mâna lor?”

Veliciko s-a conformat și a trimis să stea în tufiș un tânăr cu două academii absolvite și bune cunoștințe de limbi străine. După câteva săptămâni, acesta a înaintat un raport în care arăta că nu poate rezista să stea numai pe loc. În cele din urmă, s-a revenit la vechea organizare ...".

Veliciko își amintește că Raisa Gorbaciova avea un comportament care deranja nu numai în țară, ci și în vizitele peste hotare. Bunăoară, la reuniunea consultativă a conducătorilor statelor membre ale Tratatului de la Varșovia care avea loc la Budapesta, ea s-a instalat alături de aceștia. „Tovarăși! Nu se poate așa ceva! “ comentau și cehii, și polonezii în limba rusă. „Ne compromitem politic!” Receptând aluziile transparente ale gazdelor, Plehanov, directorul de atunci al Direcției a IX-a, și-a luat inima în dinți și i-a spus lui Gorbaciov că „n-ar fi bine ca soția sa să apară în prim-plan”. Reacția lui Gorbaciov a fost de-a dreptul neașteptată: „Generale! Aud de la dumneavoastră pentru prima și pentru ultima oară asemenea aprecieri! Dacă țineți la funcția dvs....”

Veliciko a ținut să sublinieze că, prin măsurile de securitate luate, «Deviatka» a reușit să evite cel puțin două atentate la viața lui Gorbaciov. În noiembrie 1990, în timpul unei demonstrații în Piața Roșie, Șmonov, o persoană cu o afecțiune psihică, a încercat să tragă asupra lui Gorbaciov. Incercarea a eșuat.

Un alt rezident, din Georgia, în timpul unei demonstrații din anul 1987, a vrut să-l ucidă pe secretarul general al PCUS cu un pistol artizanal, numai că arma s-a descărcat în propriul buzunar, răbindu-l.

Generalii din fosta Direcție a IX-a se mândreau și cu prevenirea tentativei de asasinat asupra lui Reagan la Moscova. În 1988, înaintea preconizatei vizite, existau informații că unul dintre jurnaliștii acreditați pe perioada vizitei președintelui american la Moscova, intenționa să-i ucidă pe cei doi președinți. Veliciko își amintește că acesta a fost depustat printre cei 1700 de ziariști străini. S-a constatat că fusese membru al grupării teroriste „Brigăzile roșii”. Era bolnav de cancer în fază terminală. Primise o sumă cu vreo șase zerouri de la cei ce comandaseră atentatul. A fost reținut la timp și expulzat din țară.

Veliciko amuzat, se destăinuie interlocutorului spunând că fotografia cu Reagan ținând în brațe un copil în Piața Roșie, înconjurat de „o multime de oameni obișnuiți” a fost magistral regizată: în ziua în care președintele american s-a aflat într-o plimbare prin Piața Roșie, nu a existat nici o persoană „obișnuită”. Cu o zi înaintea acestei acțiuni, la recomandarea Comitetului de Partid din KGB, fiecare Direcție a trimis câte 5-20 de lucrători „la plimbare prin Piața Roșie”, împreună cu soțiile și copiii, dând impresia unor pietoni obișnuiți. Copilul care „întâmplător” a fost luat în brațe de președintele american era „un urmaș de cekist, sau poate un viitor cekist”. În acel moment, în Piața Roșie, erau numai persoane verificate.

Un alt caz de forță majoră a avut loc în timpul unei vizite de rutină a lui George Bush senior la Moscova. În momentul în care președintele american se pregătea să urce în mașină, lunetiștii i-au raportat lui Veliciko că la fereastra unui bloc din preajmă, pe după o perdea, o persoană stând în picioare, ținea în mână ceva asemănător cu o telecomandă. Bush urcase deja în mașină și se îndrepta spre următorul punct din programul său. Cum să-l oprești ? Era ceva de neimaginat.. Veliciko a ordonat să fie găsită imediat persoana. În trei minute, soldații au decoperit locuința, au pătruns în forță și... presupusul terorist stătea în picioare la fereastră, privea afară, în stradă, iar în mâinile sale era... telecomanda pe care butona canale de televiziune ... În tot acest răstimp, lunetistul aștepta comanda să deschidă sau nu focul. Din fericire, victime n-au fost în astfel de situații pentru că, așa după cum afirma Veliciko, cei de la «Deviatka», verificau cu scrupulozitate informațiile înainte de a deschide focul.

Liderii sovietici plecau în străinătate numai cu "ZIL"-urile lor. Măsura a fost luată după vizita lui Nikita Hrușciiov în S.U.A. Americanii i-au pus la dispoziție un autoturism "Cadillac". După încheierea convorbirilor oficiale, el s-a așezat în mașină împreună cu miniștrii și a început să spună cât de proști sunt

americani și cum mîine „îi va juca pe degete”. Întreaga discuție fusese, însă, interceptată.

Atunci când Serviciul de Informații Interne a raportat acest lucru lui Hrușciiov, el a dat doar din mîna și a spus: „Le voi arăta eu kuzkina mat’!”*** Așa s-a ajuns la concluzia că „este mai ieftin să cari mașinile dintr-un loc în altul pe întreg mapamondul decât să pierzi importante negocieri la nivel înalt din cauza scurgerii de informații!”

Răspunzând la întrebarea ziaristului dacă și în prezent există posibilitatea „ascultării” oaspeților străini, Veliciko a răspuns franc: „Și ei ne-au ascultat și noi i-am ascultat. Este o chestiune pur tehnică. Cel ce are posibilități tehnice mai bune, acela ascultă”.

Lucrătorii «Deviatka» își amintesc nu numai de liderii sovietici. Spre exemplu, garda de corp a președintelui Urho Kekkonen, aflat în vizită oficială la Moscova, a fost schimbată cu un alt bodyguard care să poată rula pe bicicletă la fel de repede ca oaspetele finlandez.

O misiune deosebit de grea era și aceea de a asigura protecția și paza liderului palestinian Yasser Arafat, care, din motive de securitate, nu sosea niciodată la timp. Tot atât de dificilă era și asigurarea protecției lui Fidel Castro. Odată, el a fost invitat în Venezuela, unde urmau să participe la ceremonia de învestitură a noului președinte, alături de destul de mulți adversari ai săi. Cei responsabili cu protecția demnitarului cubanez i-au recomandat să nu meargă, dar el a replicat: "Vreți să mor în pat? Eu trebuie să mor ca un revoluționar, în luptă. Sarcina voastră este să faceți în așa fel încât acest lucru să se întâmple cât mai târziu posibil". Șeful securității cubaneze a recunoscut că nici măcar el nu știa cu care avion urma să plece Fidel în vreo deplasare. Când mașina intra, spre exemplu, în tunel, Castro trecea în altă mașină așa că nu se mai cunoștea unde se afla la un moment dat. Au fost numeroase atentate la viața lui. „S-a încercat să i se pună talii în pantofi, au încercat să pulverizeze, prin aparatul de aer condiționat, substanțe psihotrope în studioul în care urma să vorbească la TV... Dar protecția lui Castro a fost întotdeauna la înălțime ”.

Ex-ofițerul KGB argumenta faptul că fiecare VIP prezintă anumite particularități și de aceea este important să se asigure o compatibilitate între bodyguard și cel protejat. Persoana care urma să asigure paza și protecția lui Boris Elțin trebuia să îndeplinească, pe lângă înaltul profesionalism, încă trei condiții: 1. să știe să bea atât cât să nu se îmbete; 2. să știe să joace volei; 3. Să fie aproximativ de aceeași statură cu președintele. Au concurat mai mulți candidați, au fost selectați câțiva, dar alegerea maiorului Korjakov a aparținut lui Boris Elțin.

După părerea lui Veliciko, în condițiile democrației, nu se mai pot lua unele măsuri și decizii nici măcar în propria țară. El amintește de întâlnirea de circa o oră

și jumătate a lui M.Gorbaciov cu Roh Tae-woo, președintele Coreii de Sud, într-un hotel de pe insula Cheju. După ce au fost stabilite toate coordonatele, în preziua sosirii lui Gorbaciov, Veliciko primește informația că acesta va înnopta în hotelul de pe insulă. Trebuia asigurată cazarea celor 90 de persoane care îl însoțeau. În hotel nu mai existau locuri libere. Să se fi întâmplat ceva similar la Moscova, totul ar fi fost foarte simplu: un sigur telefon cu dispoziția clară: „Eliberați hotelul” și problema ar fi fost soluționată imediat. Aici nu se putea face așa ceva. Hotelul fusese pus la dispoziția copiilor de miliardari din lumea întreagă care veneau în voiajul de nuntă pe această insulă exotică.

Valeri Veliciko consideră că paza și protecția presupun, în primul rând, gândire, inteligență și previziune. Așa ceva se formează de-a lungul anilor „Este nevoie să-ți consacrî întreaga viață și să înveți în permanență”.

El lucrează la o carte despre istoria asigurării securității principalelor personalități ale statului.

În prezent, lucrătorii Serviciului Federal de Securitate (F.S.O) asigură paza președintelui și premierului Federației Ruse. Dacă pe lângă șeful statului lucrează ofițerii angajați încă din momentul în care acesta a sosit la Kremlin, chiar înaintea ceremoniei de investitură, la Casa Albă (sediul guvernului), s-au transferat toți cei care au fost alături de V.Putin pe parcursul celor opt ani prezidențiali. La Kremlin, unde lucrează președintele, paza și protecția au rămas aceleași de pe vremea lui Putin. De ce? Pentru că sunt oameni verificați...

Leontina Radu

*Valeri Veliciko s-a născut în 1945.

**Foros – stațiune balneară pe coasta de sud a Crimeii ce aparține în prezent Ucrainei. În perioada țaristă și sovietică, a fost reședința de vară a țarilor și, respectiv, a secretarilor generali ai PCUS.

***Kuzkina mati (Mama lui Kuzkin) - această expresie a fost folosită de Nikita Hrușciov în plenul Adunării Generale a ONU, amenințare ce a însoțit gestul buclucaș cu pantoful în mână. Lingviștii americani încă mai încearcă să pătrundă sensul acestei expresii, care o transformă pe mama lui Kuzkin într-o veritabilă sperietoare. Întrebați fiind de omologii lor americani, generalii ruși ar fi răspuns că mama lui Kuzkin era, la vremea aceea, cea mai puternică bombă experimentată de Rusia la Novaia Yemlia.

REVOLTELE DIN ORIENTUL MIJLOCIU SUB LUPA ANALIȘTILOR

Istoria mai veche sau mai nouă a lumii arabe a cunoscut numeroase revolte – populare sau sub formă de lovituri militare și de palat – pe care le-au botezat „revoluții”, dar nu democrația, libertatea și valorile umane au constituit prioritatea și țelul revoluționarilor sau puciștilor.

Citatul de mai sus reprezintă una din concluziile unei cărți incitante, scrisă cu nerv, sub presiunea generată de explozia evenimentelor din Orientul Mijlociu în cursul anului 2011. O carte despre evenimente fierbinți, derulate sub ochii noștri, care se constituie într-o interesantă și riguroasă mărturie asupra acestora și, deopotrivă, o analiză pătrunzătoare, în timp real, când de regulă astfel de analize sunt rezultatul unei distanțări de subiectul cercetat. Este vorba de cartea distinsului nostru colaborator, ambasador profesor **Dumitru Chican** – „*Primăvara arabă sau chipurile lui Ianus*”, apărută la finele anului trecut în prestigioasa colecție *Biblioteca Arabă*, patronată de Editura **Proema** din Baia Mare.

Iată și o altă concluzie a excelentului arabist, talentat și prolific scriitor, Dumitru Chican: *Una din revendicările fundamentale ale revoltelor a fost sintetizată, între altele, și prin cuvântul „schimbare”, ceea ce naște, firesc, întrebarea: ce s-a schimbat și în ce măsură, pe parcursul sau după acest anotimp al primăverii arabe? Într-adevăr, ce s-a schimbat și în ce măsură se poate vorbi de o schimbare reală în țările arabe sub impulsul acestor „revoluționari” primăvăratici, cum îi numește autorul?*

Răspunsul nu este simplu, iar analistul Dumitru Chican își nuanțează cu finețe discursul și conceptele cu care instrumentează disecția „revoluțiilor” arabe. Graba și, de ce nu, modul superficial în care liderii arabi au adoptat, peste noapte, discursul „liberal și reformator” îl determină pe autor să afirme că o asemenea schimbare *poate fi considerată mai degrabă un soi de „pocăială” politică, menită să aducă la matcă apele revărsate...* Pe de altă parte, trebuie ținut seama de obiectivele și motivele care i-au împins la revolte violente pe protestatarii arabi: *societățile care au coborât în stradă pentru a cere libertate și demnitate doresc o*

schimbare din temelii a politicii și a mentalităților concentraționare și nu regăsirea identității proprii prin mijlocirea vendetei, a judecătorilor și, în ultimă instanță, a plutoanelor de execuție sau a spânzurătorilor. Prin urmare, conchide autorul, „pocăința politică” a foștilor și actualilor dictatori și a instituțiilor lor macerate de acțiunea corupției și imoralității nu este suficientă.

Iată doar câteva argumente ce îndeamnă la lectura unei cărți care pune în discuție probleme fierbinți din actualitatea Orientului Mijlociu, cu rădăcini adânci însă în trecutul multimilenar al unei vechi și valoroase civilizații. O lume complexă și o civilizație plină de farmec, pentru cunoașterea căror profesorul și ambasadorul Dumitru Chican ne oferă un extrem de util îndreptar printr-o altă carte – „**MIC LEXICON al Orientului Mijlociu**”, apărută tot la Editura **Proema**. Cartea are ca subtitlu – „*Istorie, conflicte, politică, religii, valori și concepte*”, ilustrativ pentru domeniile despre care cititorul interesat poate să găsească detaliile și explicațiile necesare pe parcursul celor aproape 400 de pagini ale volumului.

În finalul cărții, găsim și câteva documente fundamentale pentru destinul zonei Orientului Mijlociu de mai bine de un secol încoace. Volumul se încheie cu largi extrase din discursul președintelui SUA, **Barack Obama**, rostit la 4 iunie 2009 la Cairo, cu ocazia primei sale vizite ca șef al executivului american într-o țară islamică. Mesajul pe care președintele american îl transmitea cu acel prilej, bazat pe învățămintele marilor religii ale lumii (Islamismul, Iudaismul și Creștinismul) era acesta: *Popoarele lumii pot să trăiască împreună în pace. Aceasta este viziunea lui Dumnezeu. Acum este rândul nostru să o îndeplinim aici, pe pământ.* Un mesaj optimist, așa cum este și mesajul profund al celor două cărți semnate de arabistul Dumitru Chican.

Ion Zaporojanu

DE CE NU PUTEM GÂNDI LA FEL ...

(scrisoare către un prieten de 'acolo ')

Un foarte bun prieten , coleg de serviciu mulți ani , apoi ... dispărut fără să ne anunțe pe niciunul dintre cei apropiați lui (credeam noi !) în dulcele occident , unde a făcut la început – deși doctor în științe – multe servicii subalterne și abia într-un târziu a răzbit ; în fine , un bun prieten , acum pensionar și el ; un român care refuză să-și mai vadă de mulți ani țara , deși-i susține cu tărie pe toți șefii contemporani de la ' 90 încoace , mă acuză că nu sunt mulțumit cu ce se întâmplă în România .

Și nu sunt ! M-am simțit dator să-i răspund , în scris , pe e-mail dar și la telefon. Și iată ce i-am spus :

- N-ai înțeles : este vorba de noi ,de cei care stăm acum aici , cuăștia sau alții la putere ! Și să știi , ca și voi , acolo , pe lire sau dolari , noi am muncit și sub Ceaușescu și mai apoi .Pe lei-tramway !

Am tot așteptat ceva să se întâmple – și vedem aici și acum că nu e bine Și credem că nici nu va fi curând . Nu se întâmplă !

În ceea ce-i privește pe cei plecați la muncă , la căpșuni sau la IT , trimit bani pentru ei și ai lor , nu pentru mine . Și așa e normal . Iar cei plecați mai de mult , ca tine , nu știi – poate unii ați avut curaj , poate unii au fost aventurieri , poate alții au fost lași sau poate unii au avut motive s-o ia din loc . Nu-i condamnați și nu-i admirați . Treaba lor ! Îți spun clar , fiecare cu șansa și soarta sa.

Dar mie , la mine acasă , cu cei pe care la putere i-am ținut și-i țin din ce muncesc , din ce taxe plătesc eu , nu-mi poate spune nimeni cum să mă port . Nici chiar tu . Cei din altă parte se poartă cum vor cu cei la care plătesc taxe . Și votează cum vor ...

Iar despre salam cu soia , pot să-ți spun că abia acum se mănâncă din greu și aici , iar în occident am mâncat încă de acum 40 de ani , când rareori prindeam o delegație cu 12 dolari pe zi diurnă .

Nu sunt impresionat de cultura altora , am avut aici , și sub comunism o cultură serioasă , o școală serioasă , un popor serios . De asta , voi cei care ați vrut să învățați , ați făcut carieră acolo unde ați ajuns . Pentru că știați carte ! Am ascultat și am comentat situația la diferite întâlniri cu colegii ziariști din afară . Cei mai mulți dintre studenții mei știu mai mult despre Shakespeare , Apollinaire , Goethe , Mozart sau Hemingway decât mulți conaționali ai lor . Am ținut conferințe acolo și am putut afla nivelul general de cunoștințe al studenților dar și al profesorilor . Mi-e frică să nu ajungem ca ei .

Așa , fără nicio universitate în primele 500 , studenții noștri știu mai mult . Unii , cei care vor să știe ! Așa le iau posturile în IT și în electronică și în chimie și mai nou în medicină .

Eu cred că asta este cea mai bună dovadă a valorii etnice românești , nu cei câțiva hoți sau pușlamale sau poate chiar criminali purtători de pașaport românesc .

Într-o Europă care se declară unită , dar nu este , care se declară egală pentru toți oamenii , dar nu este , voi iubii mei compatrioți de acolo sunteți mult mai mult europeni decât români , mult mai mult neegali decât asemeni nouă , mult mai uniți între voi (oare?) dar nu cu noi . Și mai bolnavi de securită , bănuindu-vă mereu unii pe alții .

Asta însă nu înseamnă mare lucru pentru cei de acasă : vă cunoaștem , vă înțelegem dorința de epatare și ne așteptăm să vă faceți , poate , câte o vilă de 12 camere aici ca să invitați prietenii voștri europeni la mici , vin și sarmale , poate chiar la o vânatoare de mistreți ...

Și apoi să plângeți pe umărul prostului de țăran care v-a gonit animalele în bătaia puștii . La fel de bine , dar desigur mai scump , ați putea face asta în Africa .

Dar noi , proștii , gonacii , rămașii acasă , criptocomuniștii care ne-am văzut dosarele de urmărit și care stăm cu certificatele de necolaborare la vedere – de parcă ar mai interesa cumva pe cineva , după ce multora dintre cei așa-ziși exilați politici nu le-a ieșit curat cearceaful – noiăștia , cu damful nostru de Cotnari și Sadoveanu , de leuștean în borș , de perișoare și biserici maramureșene , vă așteptăm să veniți acasă , la mormintele bunilor voștri , acolo unde și voi vă veți putea afla într-un târziu singura odihnă adevărată . Și veșnicia, precum țara și locul . Vă așteptăm cu pâine , sare și vin . Uneori cu colivă , când e prea târziu ...

Veniți , dar sfaturile lăsați-le celor care au nevoie de ele , acolo , undeva , unde ' cineva ' v-a învățat și cerut să ni le dați .

Noi , cu ale noastre ... Și cu voi , din când în când ca oaspeți dragi și onorați . Unii , pe merit .

Fratele vostru de acasă ,
Mihai

Mihai Miron

DIN ACTIVITATEA ACMRR – SIE

- Trimestrul I din anul 2012 a demarat cu o vreme blândă, chiar primăvărată, continuată din 2011 până la 25 ianuarie, când și-a făcut apariția o iarnă autentică, cu zăpadă din belșug, viscolită și troienită, cu temperaturi deosebit de scăzute și cu o durată prelungită.

În aceste condiții, programul de lucru la sediul Asociației s-a desfășurat în condiții normale, membrii Biroului Executiv fiind prezenți prin rotație la dispoziția tuturor membrilor Asociației, care au venit în număr mare pentru a-și rezolva probleme personale privind asistența medicală, precum și consultanță și sprijin în probleme de pensii.

De menționat că în ultima parte a lunii decembrie 2011 și prima parte a lunii ianuarie 2012, membrii Asociației, pensionari, au primit deciziile de pensie, iar din studiul acestora rezultau multe neconcordanțe între conținutul lor și realitatea situației concrete a oamenilor. În funcție de această situație, fiecărui pensionar i s-au acordat consultații și îndrumări de specialitate de către reprezentanții instituției și ai Asociației, pentru soluționarea doleanțelor într-un timp cât mai scurt în concordanță cu reglementările legale în vigoare.

- Conform hotărârii adoptate de Adunarea Generală, în cursul lunii ianuarie 2012, în zilele de 12, 26 și 31, sub coordonarea a câte unui membru al Consiliului Director, cu implicarea nemijlocită a Biroului Executiv, au fost organizate la sediul Asociației întâlniri aniversare cu membrii acestora care au împlinit în 2011 vârstele de 70 și 75 de ani. Iar în ziua de 19 ianuarie, având și sprijinul logistic al unui membru al Consiliului Director au fost aniversați, la un restaurant central, cei care au împlinit vârstele de 80 și 85 de ani.

Cu prilejul acestor aniversări s-au readus în memoria celor prezenți amintiri și momente dintre cele mai frumoase și importante din perioada de activitate. De asemenea, s-au făcut aprecieri pozitive cu privire la activitatea deosebită depusă în carieră în interesul țării și al poporului, rolul și importanța apartenenței la această Asociație care le reprezintă imaginea și interesele.

- Într-o ședință, Biroul Executiv a adoptat o propunere ce urmează a fi supusă Consiliului Director, privind un sprijin material-financiar acordat din fondurile Asociației, precum și din donații personale unor familii nevoiașe, din zonele afectate de viscolul din această iarnă. Măsurile concrete, în acest sens, se vor materializa de comun acord cu autoritățile din localitățile respective.

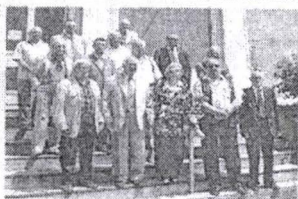
48

EROICA

INFOCHRONICA

În dialog: „Periscop” și „Eroica”

Pentru a o face, în cadrul Centrului Militar din Târgoviște și Filialei „Mihai Viteazul” Dâmbovița a fost organizat un schimb de experiență între redacțiile revistelor „Periscop” și „Eroica”. În cadrul schimbului de experiență, reprezentanții celor două reviste au discutat despre activitatea desfășurată în domeniul jurnalistic, precum și despre rolul revistelor în societate. În cadrul schimbului de experiență, reprezentanții celor două reviste au discutat despre activitatea desfășurată în domeniul jurnalistic, precum și despre rolul revistelor în societate.

- În cursul anului trecut revista noastră a avut două întâlniri cu membri ai redacției revistei EROICA, publicată de Asociația Națională "Cultul Eroilor" filiala Dâmbovița "Mihai Viteazul".

Cu aceste ocazii s-au abordat probleme de interes comun avându-se în vedere asemănările referitoare la tematica abordată și s-a subliniat necesitatea colaborării pentru o mai bună cunoaștere reciprocă, schimburi de experiență și articole.

Ultimul număr al revistei dâmbovițene se referă la întâlnirea care a

avut loc la Târgoviște în care se reafirmă dorința unei cooperări mai strânse pe viitor între revistele PERISCOP și EROICA.

Finalul anului 2011 a adus mai multe premii unora dintre colegii noștri:

- La 8 decembrie 2011, la hotelul Intercontinental din București s-a desfășurat festivitatea acordării premiilor revistei BALCANII și EUROPA pe anii 2011. Cu această ocazie redactorul șef al revistei PERISCOP, Ioan Popa, a primit Diploma de onoare pentru activitatea publicistică privind problematica Republicii Moldova.

- La 9 decembrie, autoritățile din municipiul Drobeta Turnu Severin au organizat ediția a III a a Galei Premiilor de Excelență Severin 2011. Printre cei 38 de laureați s-a aflat și dl. Grigore Aldea Aldescu, severinean și mehedințean, membru al Asociației noastre.

- La 18 decembrie, conducerea Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, în prezența președintelui său, prof. dr. Mihai Miron a acordat premiile pe anul 2010, în cadrul unei ceremonii organizate în București. Redactorul șef al

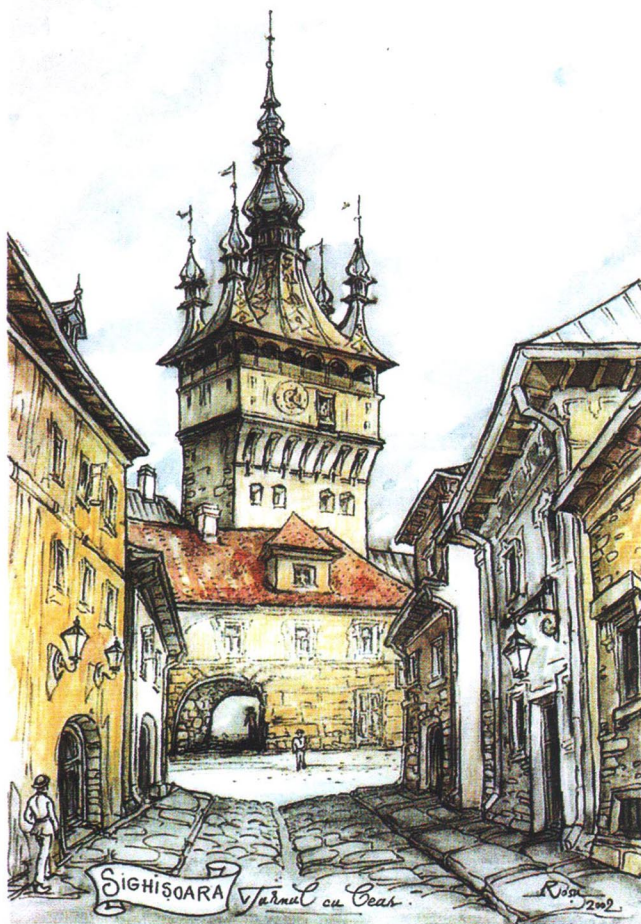
revistei PERISCOP a primit premiul pentru carte în semn de apreciere a edițiilor în limbile română și rusă ale lucrării României, Basarabia și Transnistria.

Cu ocazia zilei de 8 Martie 2012, Consiliul Director a transmis câte o felicitare tuturor doamnelor, membre ale Asociației, iar la sediul Asociației a avut loc o întâlnire informală cu câteva dintre acestea, care au putut onora invitația, prilej cu care președintele le-a felicitat personal și le-a oferit o floare de primăvară.

Cu regret ne-am despărțit în această perioadă de trei colegi deosebiți care au plecat dintre noi, după îndelungi și grele suferințe. Vor rămâne neuitați în memoria noastră gl.bg.(r) GHEORGHE TOADER, col.(r) DUMITRU SEBASTIAN ȘTEFĂNESCU și gl.bg.(r) COSTEL MITRAN, fost președinte A.C.M.R.R și membru în colegiul de redacție al revistei PERISCOP, oameni deosebiți, colegi și prieteni neprețuiți.

Dumnezeu să-i odihnească în pace!

Costică Nițu

Materialele publicate în PERISCOP nu reflectă neapărat opiniile și poziția Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe. Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor acestora.

PERISCOP

Publicație a Asociației

Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe.

Telefon/Fax: 021.210.9936; www.acxie.ro; e-mail: office@acxie.ro

Articolele pot fi reproduse numai cu permisiunea editorului.

ISSN 1843 – 8962

Tipografia Semne '94 SRL. www.semneartemis.ro

